

- **ทรงสนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารวณัฎฐองแหรคพุทธศาสตรปริทรศนั บัณคิตคัศคษา มหาวศทยาลัยมหาคุฬาลงกรณราชศวศทยาลัศ วศทยาเขตศุศรศนคร ถัศศเป็นความรบัผศคชอบของผู้อัศศยนบทความเท่านั้น และไมถัศศเป็นทรงสนะของผู้อัศศรบัผศคชอบของกองบรรณาคศการวารสารวณัฎฐองแหรคพุทธศาสตรปริทรศนั บัณคิตคัศคษา มหาวศทยาลัยมหาคุฬาลงกรณราชศวศทยาลัศ วศทยาเขตศุศรศนคร**

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระธรรมวชิรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระพรหมวชิรโมลี, ดร.

พระเทพปวรเมธี, ผศ.ดร.

อธิการบดี

รองอธิการบดี วิทยาเขตสุรินทร์

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

ผศ.บรรจง โสดาดี

ดร.ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวณโณ, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.ธนู ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

ผศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง

ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี

ผศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

ผศ.ดร.อัศรพนธ์ เนื้อไม้หอม

รศ.ดร.สุชาติ บุญยชญานนท์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.

พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์

รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน
ผศ.ดร.ธนู ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ผศ.ดร.วัชร งามวิจิตรเจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.วีรชัย ยศโสธร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.มนูญ สอนโพนงาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.สงวน เหล่าโพนทัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชญาณนท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง

มหาวิทยาลัยมหิดล

รศ.ดร.จิรายุ ททรัพย์สิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผศ.ดร.พีรวัส อินทวิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ดร.วิโรจน์ ทองปลิว

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผศ.ดร.ชาญนรงค์ บุญหนุน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ดร.พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

วิทยาเขตสุรินทร์

ผศ.ดร.อภิญาวัฒน์ โพธิ์सान

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร : จิรรัตน์ พิมพ์ประเสริฐ

ออกแบบปก : ลัดดาวัลย์ คงดวงดี

พิมพ์ที่ : บริษัท ไอพริ้นท์แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด

433/8-9 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

สารจาการรองอธิการบดี

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้ผลิตวารสารวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา คือ วารสารวรมัญญองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์ ซึ่งเป็นวารสารที่มีคุณภาพด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา โดยได้เปิดโอกาสให้นักวิชาการทั่วไปได้นำเสนอผลงานทางวิชาการ เพื่อเข้ารับการพิจารณากลับกรองจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้บทความวิจัย และบทความทางวิชาการที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารนี้ เป็นข้อมูลทางวิชาการของมหาวิทยาลัยที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

สิ่งหนึ่งที่นักวิชาการพึงตระหนักและพัฒนาควบคู่กับวิชาการ คือ ความมีศีลธรรมและจรรยาบรรณของความเป็นนักวิชาการเชิงพุทธ กล่าวคือ ต้องมีการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดและลึกซึ้ง เข้าถึงแหล่งปฐมภูมิ คือพระไตรปิฎก และคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพในกฎกติกาและเคารพสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งรายงานผลของการวิจัย และข้อที่ค้นพบตามความเป็นจริงในเชิงสร้างสรรค์ วิพากษ์วิจารณ์บนฐานข้อมูลและหลักแห่งเหตุผล และที่สำคัญนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา พึงปลูกศรัทธาให้มั่นคงในพระพุทธศาสนา สร้างสรรค์งานเพื่อให้สามารถนำไปใช้พัฒนาประเทศชาติและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

ขออนุโมทนาและชื่นชมต่อคณะทำงานวารสารวรมัญญองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์ ที่ได้มีวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่ง พยายามทําล้างสตีปัญญาช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานนี้ขึ้นมา เพื่อบริการวิชาการแก่สังคม สร้างองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา เพื่อบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ให้ปรากฏในบรรณพิภพทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาในเชิงวิชาการและประชาชนผู้สนใจทั่วไป

(พระพรหมวชิรโมลี, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บทบรรณาธิการ

ฉบับที่ 2 ของปีที่ 8 สำหรับวารสารวันมโง่งแหวกพุทธศาสนาปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak) ซึ่งเป็นวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นองค์ความรู้ในมิติ ศาสนา ปรัชญา การศึกษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา บทความทุกฉบับที่ได้รับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร เกิดจากวิริยะอุตสาหะของของผู้พิมพ์ที่มีความตั้งใจในการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเข้มงวดพิถีพิถัน เพื่อให้ได้บทความถูกต้องครบถ้วนได้มาตรฐานวิชาการ มีคุณภาพ ละเอียดลึกซึ่ง มีความน่าสนใจ และมีคุณค่าต่อพัฒนาภูมิปัญญา ผลงานที่ถูกเลือกจัดพิมพ์เผยแพร่ภายในเล่มฉบับนี้ 10 บทความ ดังนี้

การนำหลักธรรมาธิปไตยมาปกครองคณะสงฆ์ไทย, การศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าสู่พาณิชย์ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก, ปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์, ศึกษาอิทธิพลความเชื่อในการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมโง่งมั่วตของชาวไทยพุทธเชื้อสายเขมร อำเภอลำปาง จังหวัดสุรินทร์, สังคมอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญา, แนวทางการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ในยุคโควิด, การทำแท้ง: มุมมองด้านกฎหมาย สิทธิเสรีภาพ การแพทย์ และจริยธรรม, ปราสาทมิซึ: ประวัติและคุณค่าที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอลำปาง จังหวัดสุรินทร์

บทความที่นำมาตีพิมพ์ ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาคัดสรรกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และกองบรรณาธิการ ให้ได้มาตรฐานและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสารวันมโง่งแหวกพุทธศาสนาปริทรรศน์ ซึ่งวารสารทุกฉบับนอกจากเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิตบัณฑิตศึกษาแล้ว ยังเป็นเวทีเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณชนในวงกว้างอีกด้วย หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สามารถส่งมาได้ตามช่องทางที่ให้ไว้แล้ว ทางกองบรรณาธิการจะนำไปพิจารณาปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์สูงสุด และเกิดคุณค่าด้านวิชาการสืบไป

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

บรรณาธิการ

สารบัญ

สารจากรองอธิการบดี [ก]

บทบรรณาธิการ [ข]

สารบัญ [ค]

บทความวิจัย : Research Article

การนำหลักธรรมาธิปไตยมาปกครองคณะสงฆ์ไทย 1

พระศุภโชค และคณะ

การศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชา
ชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 17

ปรีดา นวลรักษา

ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบายที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
และความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 33

ปวีร์ศรี วงศ์สุวรรณ และคณะ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าสู่พาณิชย์ชุมชนวัฒนธรรม
ไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก 49

โสธนา เครือเมฆ และคณะ

ปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ 65

วิรัตน์ ภูทองเงิน และคณะ

ศึกษาอิทธิพลความเชื่อในการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมโง่ละมั่ววัดของชาวไทยพุทธ เชื้อสายเขมร
อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 75

พระปลัดเสกสรร ชีรปัญญา และคณะ

บทความวิชาการ : Academic Article

สังคมอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญา พระมหาสาภส สุภรเมธี และคณะ	87
แนวทางการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ในยุคโควิด ปิยะสุดา เพชรเวช และคณะ	103
การทำแท้ง: มุมมองด้านกฎหมาย สิทธิเสรีภาพ การแพทย์ และจริยธรรม วัชรกรรณ์ อนุพันธ์	117
ปราสาทมีชัย: ประวัติและคุณค่าที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ พระบุญเสริม จันทสาโร	133

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Publication Ehtics)

การนำหลักธรรมมาธิปไตยมาปกครองคณะสงฆ์ไทย

IMPLEMENTATION OF DHAMMA DEMOCRACY TO GOVERN THAI MONKS

พระศุภโชค ทองฮั่ว¹, สุริยะใส กตะศิลา²

Supachok Thonghua¹, Suriyasai Katsasila²

มหาวิทยาลัยรังสิต¹⁻²

Rangsit University¹⁻²

E-mail : saimai29102517@gmail.com

ได้รับบทความ: 28 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 12 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมมาธิปไตยในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อวิเคราะห์การนำหลักธรรมมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ไทย 3) เพื่อเสนอแนวทางในการนำหลักธรรมมาธิปไตยมาใช้ปกครองคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมมาธิปไตย หมายความว่า การถือธรรมะเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลัก มีธรรมะเป็นใหญ่หรือจะหมายความว่า การถือธรรมะเป็นหลักในการบริหารจัดการ การนำหลักธรรมมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ไทยต้องยึดหลักตามกิจการของคณะสงฆ์ มี 6 ด้าน 1) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการ 6) การสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้องค์กรคณะสงฆ์สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง พระสงฆ์ควรดำรงมั่นด้วยการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ควรปฏิรูประบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์และการบริหารจัดการให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ด้วยการแก้ไขกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของมหาเถรสมาคม ให้สอดคล้องกับสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในปัจจุบัน ควรให้พุทธบริษัท 4 มีส่วนร่วมตามรูปแบบการมีส่วนร่วม บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ด้วยการให้คนในชุมชนละแวกใกล้เคียงวัดมีส่วนร่วม ด้วยการรวมตัวในรูปแบบขององค์กรหรือชมรม เพื่อปกป้องดูแลกิจการของวัดและส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบไป

คำสำคัญ: หลักธรรมมาธิปไตย, คณะสงฆ์ไทย

Abstract

This study employed the documentary research method. This study aims 1) to investigate the concept of Dharmacracy in Buddhist teachings, 2) examine the implementation of Dharmacracy in the administration of Thai Sangha, and 3) propose the guidelines for the implementation of Dharmacracy in the administration of Thai Sangha. The results showed that the principles of Dharmacracy revolved around dhamma and justice. Such principles highlighted the use of dhamma in the management and administration. Furthermore, it was found that the implementation of Dharmacracy in the administration of Thai Sangha was based upon the Buddhist missions in six aspects including 1) the maintenance of virtue and peace, 2) the study of Buddhism, 3) the educational welfare, 4) the Buddhist propagation, 5) the public facilities, and 6) the public assistance. This would help the monks to be able to develop and adapt themselves to the changing society. In addition, the study recommended that the monks should strictly behave according to the Dhamma Vinaya which was the supreme covenant. In addition, this study also suggested a reformation of Thai Singha administrative structure in order to increase the effectiveness of the administration. Such reformation could be done through the amendment of rules and regulations designated by the Sangha Supreme Council of Thailand to match the current social conditions. Plus, the four assemblies residing near the monastery should be allowed to take part in the promotion and preservation of Buddhism.

Keywords: Dharmacracy, Thai Sangha

บทนำ

การปกครองของคณะสงฆ์ไทย มีวิวัฒนาการในการปกครองมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยในสมัยพุทธกาลมีพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปกครองสงฆ์สูงสุด ในช่วงระยะต้นพุทธกาลนั้นยังไม่มีกฏบัญญัติพระธรรมวินัย เพราะพระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่เข้ามาอุปสมบทล้วนแล้วแต่มีเจตนารมณ์ ในการประพฤติพรหมจรรย์เพื่อพระนิพพาน อีกทั้งพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีคุณธรรมขั้นสูงเป็นพระอริยบุคคลหรือโดยส่วนใหญ่ พระสงฆ์มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ พระสงฆ์ในระยะต้นจึงยังไม่มี ความประพฤติที่เสื่อมเสียเกิดขึ้นมากนัก แต่ในระยะต่อมาเมื่อมีผู้ที่เข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา มากขึ้น เจตนาในการบวชตลอดถึงพื้นเพอัยยาก็ต่างกันจึงเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้น ในช่วงระยะ หลังนี้จำเป็นต้องมีการปกครองสงฆ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2513: 129) โดยมีการบัญญัติพระธรรมวินัยขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ การปกครองหรือการบริหารที่ ดีนั้น จะต้องมียุทธวิธีและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิด ซึ่งขึ้นอยู่กับงานมอบอำนาจกระจาย งานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของคน และพัฒนาการในด้าน ต่างๆ เพราะการปกครอง คณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง

การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติ คณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ตระหนักถึง ความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการ บริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมาก คณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหาร และการปกครองคณะสงฆ์ กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่าย บ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชนและกิจการ บางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541: 128)

ในศัพท์ Good Governance เมื่อพูดถึงศัพท์ภาษาไทยมีอีกคำหนึ่งที่จะเป็นที่รู้จักมัก คั่นกันมากกว่าธรรมรัฐ นั่นคือคำว่า “ธรรมาภิบาล” ซึ่งมีความหมายว่าหมายถึงการปกครอง การ บริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการ บริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มี ความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หากได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึง ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติ ปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น (แสง ชัย อภิชาติธนพัฒน์, 2564: 64)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ให้ความหมาย “ธรรมาภิบาล” ไว้ว่า หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริม ความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติ ยับยั้งภัยที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความร่วมมือร่วมใจ อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครอง แบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน โดยหลักธรรมาภิบาลนั้นประกอบด้วย 6 หลักการคือ

1. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล จะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมและความยุติธรรม รวมทั้งมีความรัดกุมและรวดเร็วด้วย

2. หลักคุณธรรม (Morality) หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบ วินัย ประกอบอาชีพสุจริต เป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส (Accountability) หลักความโปร่งใส หมายถึง ความโปร่งใส พอเทียบได้ว่ามีความหมายตรงข้ามหรือเกือบตรงข้ามกับการทุจริตคอร์รัปชัน โดยที่เรื่องทุจริตคอร์รัปชันให้มีความหมายในเชิงลบและความน่าสะพรึงกลัวแฝงอยู่

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้โอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาการบริหารจัดการ การกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาและเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากกระทำของตนเอง

6. หลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy) หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้บุคลากรมีความประหยัด ใช่วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืนสิ่งที่น่าสนใจและสะท้อนผ่าน 6 หลักการนี้คือความพยายามในการนำ “หลักธรรม” ซึ่งมีความหมาย

อย่างกว้างๆ คือ หลักคำสอนทางศาสนาที่เป็นความจริง เป็นความดีงาม ความถูกต้อง เมื่อนำไปปฏิบัติแล้ว ช่วยให้เกิดความดีงามในชีวิตและสังคมอยู่ร่วมกัน อย่างปกติสุข ซึ่งหลักธรรมนั้นได้ถูกแปรเป็นหลักของการบริหารจัดการกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อทำให้การบริหารภาครัฐ ภาคการเมือง ภาคธุรกิจและมิติต่างๆ เกิดความสมดุลไม่เอาเปรียบและเบียดเบียนกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจะศึกษาแนวคิดทฤษฎีการปกครองสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ศึกษาหลักธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนา โดยนำเอาหลักธรรมาธิปไตยมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ว่าการนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ไทยนั้น จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดและคาดว่าจะให้คำตอบแก่ระบอบการเมืองการปกครองในปัจจุบันที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางสังคม เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์สุขและการปกครองให้เกิดความเป็นธรรมตามแนวทางธรรมาธิปไตย ซึ่งจะก่อให้เกิดความสันติสุขโดยส่วนตนและสันติภาพโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อวิเคราะห์การนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ปกครองคณะสงฆ์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนเรื่องธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนา และเรื่องระบอบการปกครองคณะสงฆ์ไทยในยุคอดีตมาจนถึงปัจจุบันจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) เช่น เอกสารวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนเอกสารวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษา วิเคราะห์ ตีความข้อมูลที่รวบรวมได้

ขั้นตอนที่ 3 เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. หลักธรรมาธิปไตยในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมาธิปไตยหมายความว่า การถือธรรมะเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลักมีธรรมะเป็นใหญ่หรือจะหมายความว่า การถือธรรมะเป็นใหญ่ เป็นหลักในการบริหารจัดการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 15) ความหมายในที่นี้ คือแนวคิดใช้ธรรมะเป็นสำคัญไม่ว่าจะเป็นระบอบหรือตัวผู้บริหารก็จำเป็นต้องมีธรรมะนำการบริหารจัดการทั้งสิ้น นอกจากนั้นธรรมาธิปไตยก็ยังปรากฏในความหมายอื่นๆ ตามหลัก

ของพระพุทธศาสนาซึ่งเอาธรรมะหรือพระธรรมเป็นหลัก เอาความจริง เอาความถูกต้องตามธรรมะเป็นหลักหรือจะมุ่งตีความถึงความดี ก็น่าจะหมายถึงความยุติธรรม ตามคำที่ว่า ธรรมาธิปไตยนี้ มักลึกซึ้งถึงความดีงามความจริง ความยุติธรรม เรียกสั้นๆว่า ความดี (พุทธทาสภิกขุ, 2531: 177) นอกจากนั้นธรรมาธิปไตยก็ยังหมายถึง ความมีธรรมะเป็นใหญ่ ถือธรรมะเป็นใหญ่ กระทำด้วยความปรารถนาถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมะเป็นประมาณ อีกความหมายหนึ่งคือการยึดถือหลักการเหตุผล หลักความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมเป็นประมาณในการบริหารจัดการต่าง ๆ คือจะทำอะไรก็ยึดหลักธรรมะเป็นหลัก ละเว้นการยึดถือตนและกระแสเสียงส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรม ให้ความสำคัญแก่ธรรม (พระธรรมกิตติวงศ์, 2548: 376) หากเป็นการบริหารก็เป็นการบริหารโดยใช้ธรรมเป็นมาตรวัด ความถูกต้องความผิดของใครก็ตาม นำเอาธรรมะมาเป็นมาตรวัด ต้องยุติด้วยธรรม เป็นธรรม เทียงธรรม ผู้บริหารต้องทรงธรรม มีธรรม ยึดถือธรรมหรือความถูกต้องชอบธรรม ความยุติธรรม ความเหมาะสมควรเป็นใหญ่ ก็จัดเป็นธรรมาธิปไตย ซึ่งก็อาจเรียกว่าหลักการก็คงพอได้ นอกจากนี้ยังปรากฏในความหมายอื่นอีกว่า ระบบการตัดสินใจที่ยึดถือเอาธรรมะ คือความจริง ความถูกต้อง ความดีงามและประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ธรรมาธิปไตย หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจที่ถูกต้องชอบธรรม การบริหารจัดการแบบเป็นธรรม การปกครองแบบเป็นธรรม เทียงธรรม โดยนัยแล้วหมายเอากระบวนการปกครองที่ชอบธรรม ถูกต้อง เทียงธรรม อีกนัยหนึ่งหมายเอาผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ในการปกครองซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม มีความเป็นธรรมาธิปไตย กล่าวคือ มีคุณธรรมในจิตใจเป็นคนยึดถือเอาความถูกต้องเทียงธรรมเป็นใหญ่ในการปกครองนั่นเอง

ส่วนความสำคัญของธรรมาธิปไตยนั้น ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ มีความสำคัญในแง่ที่เป็นหลักธรรมและในแง่ของการถือประพฤติปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองประการนี้สามารถเห็นได้อย่างเด่นชัด ด้วยเหตุที่หลักธรรมคือหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าพุทธพจน์กล่าวง่าย ๆ คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั่นเอง คำสอนของพระพุทธเจ้าก็คือหัวใจของพระพุทธศาสนา ซึ่งเราท่านก็ทราบกันดีว่ามีความสำคัญมากเพียงใด ส่วนในแง่ของการถือปฏิบัติ ธรรมาธิปไตยถือว่าสำคัญยิ่งเพราะผู้นำประเทศตั้งแต่ยุคพุทธกาลเป็นต้นมาที่เป็นพุทธมามกะก็ทรงถือธรรมาธิปไตยเป็นแนวทางในการบริหารประเทศตลอดมา

“หลักธรรมาธิปไตย”ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือพระไตรปิฎกและอรรถกถาตั้งที่กล่าวมา ทำให้เราทราบว่าธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้กล่าวถึงเรื่องอำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรืออำนาจทางการเมืองการปกครองแต่ประการใด แม้จะอธิบายธรรมาธิปไตยว่าความมีธรรมเป็นใหญ่ แต่ความเป็นใหญ่หรืออธิปไตยในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีได้

หมายถึงอำนาจในทางการเมืองการปกครองที่สามารถบังคับบัญชาให้บุคคลอื่นต้องยอมปฏิบัติตามหรือลงโทษใครได้ กลับหมายถึงสิ่งที่มีอำนาจหรือมีพลังผลักดันให้บุคคลกระทำในสิ่งที่ดีที่ถูกต้องดีงาม ได้แก่ ตนเอง บุคคลอื่น และธรรม ซึ่งแต่ละอย่างล้วนเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่จุดหมายที่ดีทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมาธิปไตยนั้นเป็นการใช้ธรรมเป็นที่ตั้งและให้ความสำคัญแก่ธรรม ในฐานะที่ธรรมเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นสิ่งที่จูงใจให้บุคคลละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์และธรรมที่อธิบายไว้ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาอันมีความหมายครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นวิธีการและเป้าหมายที่เป็นผลอันเกิดจากการประพฤติปฏิบัติตามวิธีการดังกล่าวนั่นเอง

หลักธรรมาธิปไตยมีความสำคัญในแง่ของการถือปฏิบัติ โดยสำคัญในระดับบุคคล สังคม และประเทศชาติ ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ในระดับบุคคล คือ บุคคลจะต้องประกอบด้วยธรรมาธิปไตย ยกเอาธรรมและความถูกต้องเป็นใหญ่ในการดำรงชีพ เป็นสมณะก็ต้องให้ความสำคัญกับธรรมาธิปไตยในการครองเพศสมณะ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ซึ่งจะสามารถประสบความสำเร็จตามที่ผู้บวชมุ่งประสงค์ สำหรับบุคคลธรรมดา ก็ต้องประพฤติธรรมด้วย เพราะธรรมชาติของธรรมแล้ว จะรักษาผู้ปฏิบัติไม่ให้เกิดไปในที่ชั่ว ในระดับสังคมและประเทศชาติ มุ่งถึงผู้นำหรือผู้ปกครองที่ทรงธรรม บริหารจัดการด้วยธรรม ถือธรรมคือ ความถูกต้องเป็นใหญ่ในการบริหาร เมื่อทุกส่วนมีธรรมคือมีธรรมาธิปไตย สังคมประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรืองสงบสันติ

2. การนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ไทย พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนให้ถือธรรมะคือความถูกต้องตามเหตุผลเป็นประมาณ ที่เรียกว่าธรรมาธิปไตย ไม่สอนให้ถือตนเองเป็นใหญ่หลักคำสอนเรื่องผู้เห็นธรรมชื่อว่าเห็นพระพุทธเจ้า คำสอนเรื่องอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาและการตั้งพระธรรมวินัยไว้เป็นพระศาสดาแทนพระองค์ของพระพุทธเจ้า ก็เป็นการสอนแบบธรรมาธิปไตยนี้ นับว่าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่กว้างที่ครอบคลุมถึงคุณงาม ความดี นับว่าทันสมัยและทรงคุณค่าและสูงในคุณค่า รวมทั้งหลักเรื่องการทำความดีเพราะเห็นแก่ความดี

ในสังคมปัจจุบันนี้มีความสับสนวุ่นวายโดยเฉพาะสังคมประเทศไทย ในอดีตนั้นเป็นสังคมที่เอื้ออาทรเป็นสังคมน่าอยู่ หรือสยามเมืองยิ้มนั่นเอง ผู้คนต่างยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำจิตน้ำใจ เป็นสังคมที่มีความสามัคคีมีความรักไม่เห็นแก่ตัว มีสถาบันหลักคือ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมน้ำใจของคนในชาติ แต่ปัจจุบันนี้สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดความเห็นต่างๆของคนหนุ่มคนสาวมีความคิดเห็นที่หลากหลาย เมื่อความคิดที่ต่างกันก็มีการแบ่งกลุ่มแบ่งสีแตกแยกความคิดทำให้สังคมไทยขาดความปรองดอง ทั้งนี้ก็เพราะสังคมปัจจุบันขาดหลักธรรมซึ่งมูลฐานของความเป็นใหญ่หรืออธิปไตย 3 อย่างที่แสดงในหลักพระพุทธศาสนา คืออิตตาทิปไตย โลกาทิปไตยและธรรมาธิปไตย อิตตาทิปไตย คือถือตนเป็นใหญ่หรือประโยชน์ตนเป็นที่ตั้ง หากทำอะไรก็ต้องการให้ประกาศชื่อเสียงเป็นบุคคลที่ทำอะไรเพื่อประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งและก็ยังดีที่ว่าเป็นบันไดขั้นแรกของการก้าวขึ้นสู่

ความเป็นผู้มีจิตใจสูงขึ้น โลกาธิปไตย คือถือโลกเป็นใหญ่หรือโลกเป็นประมาณ สุดแต่คนอื่นหรือส่วนมากเขาว่าอย่างไร ก็ถือว่าอย่างนั้นอันนี้เองที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเพราะไม่รู้จักประมาณตนนั่นเอง การกระทำใดๆไม่ดูฐานะของตนเอง บางครั้งก็ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ธรรมาธิปไตย คือถือธรรมเป็นใหญ่คำนึงถึงความถูกต้องความสมควร ถือได้ว่าการทำความดีก็เพราะเห็นแก่ความดี ความถูกต้องไม่ใช่ทำด้วยหวังอะไรตอบแทน หลักธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนาสอนอย่างตรงไปตรงมาเป็นอย่างดี เพราะหลักธรรมาธิปไตยอาจนำไปใช้ได้ทุกกรณีและสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่ทุกคนนั้นต้องคำนึงถึงหลักธรรมาธิปไตยเมื่อสังคมไทยมีความรักความสามัคคีแล้วก็เกิดความปรองดองของคนในชาติ การพิจารณาว่าอะไรถูกอะไรผิดนั้นต้องฟังด้วยเหตุและผล การวินิจฉัยเรื่องราวต่างๆ ที่จะนำมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ หรือรับไว้ดำเนินชีวิตที่เพื่อร่มเย็นเป็นสุขหรือก่อให้เกิดความรักความสามัคคีเกิดความปรองดองของคนในชาติเมื่อสังคมนั้นๆ มีหลักธรรมยึดถือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ถือธรรมะ คือความถูกต้องแล้วสังคมนั้นก็กลับร่มเย็นเป็นสุขเป็นสังคมน่าอยู่ น่าอาศัย ทั้งนี้กิจการ 6 ฝ่ายที่คณะสงฆ์ควรนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้มีดังนี้ (พระธรรมปริยัติโสภณ, 2545: ๕๖)

2.1 การปกครอง หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนของพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในกรอบตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบและคำสั่ง เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเรียบร้อยดีงามให้เกิดขึ้นแก่หมู่คณะ สร้างศรัทธาปสาทะให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน สร้างความมั่นคงให้แก่อำเภอบ้านสงฆ์และพระพุทธศาสนาโดยรวม

เจ้าอาวาสต้องเสริมความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม ศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ เช่น ความรู้ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินวัดและของส่วนราชการ เช่น สำนักงานที่ดิน กรมธนารักษ์ กรมป่าไม้ ฯลฯ และความรู้ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความรู้ในเรื่องระบบการเงินและการบัญชีระบบงานสารบัญ ที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด

2.2 การศาสนศึกษา หมายถึง การส่งเสริมและควบคุมการศึกษาของสงฆ์ จะต้องส่งเสริมและจัดการศึกษาสงฆ์ให้เหมาะสมกับสมณะวิสัยและความเปลี่ยนแปลงของสังคม

ผู้วิจัยพบว่าการศึกษามีประโยชน์และช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ อาทิเช่น การศึกษามีประโยชน์ในทางด้านการปกครองของคณะสงฆ์ คือการปกครองในหมู่คณะสงฆ์ด้วยตนเอง ผู้มีพรรษาน้อยก็จะให้ความเคารพผู้มีพรรษามากกว่า จนเกิดเป็นระบบความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเป็นรากฐานของการปกครองในพระพุทธศาสนา การศึกษายังสามารถเชื่อมโยงหน่วยงานของคณะสงฆ์ทั้งหมดเข้าหากันได้ดีและยังสร้างความเป็นผู้นำให้กับคณะสงฆ์อีกด้วยเช่นกัน เจ้าอาวาสควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านการศึกษาเพราะหากว่าพระภิกษุและสามเณรภายในวัดของตนเมื่อได้รับการศึกษาแล้วก็จะเป็กำลังสำคัญของทางวัดต่อไปได้และเป็นการสร้างศาสนทายาทของพระพุทธศาสนาต่อ

2.3 การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ให้การสนับสนุน อดทนจนเจอ ให้การอุปถัมภ์บุคคลที่กำลังศึกษา สถาบันการศึกษาหรือสถาบันอื่นที่นอกจาก ศาสนศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทางโลกหรือทางธรรม

เนื่องจากการเรียนการสอนของพระภิกษุสามเณร ได้กำหนดให้มีสถานที่เรียนในวัดและสำนักเรียนที่เหมาะสมกับพระภิกษุสามเณรแล้ว และสะดวกในการจัดการศึกษา ไปมาสะดวก และยังเป็นการสนับสนุนให้พระระดับบริหารต่าง ๆ ในแต่ละวัด เช่น พระครูผู้สอน ได้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทางด้านศาสนศึกษาอย่างเต็มที่ ทำให้พระผู้บริหรได้มีการตื่นตัวอยู่เสมอในการจัดเตรียมการเรียนการสอนให้แก่พระที่เป็นผู้เรียน ทำให้มีความรู้ที่หลากหลาย

2.4 การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สั่งสอนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขกับมวลมนุษยชาติ

เจ้าอาวาสต้องหมั่นเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการหรือการอบรมที่เป็นประโยชน์ตามที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดขึ้น เพื่อเสริมความรู้ความสามารถของตน และส่งเสริมให้ไวยาวัจกรของวัดเข้ารับการอบรมทุกปี ในโครงการอบรมไวยาวัจกรเพื่อจะได้มีความรู้ด้านการจัดประโยชน์ทรัพย์สินของวัด การจัดทำระบบบัญชีและอื่นๆตามที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดจัดขึ้น

2.5 การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน กิจกรรมอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาและการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง กิจกรรมของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร การศาสนสมบัติของวัด

เจ้าอาวาสแต่งตั้งไวยาวัจกรนั้นต้องมีระบบคัดเลือกที่เข้มงวดที่สุดและควรผ่านการตรวจสอบจากส่วนกลางอย่างมีคุณภาพเสียก่อน เพื่อป้องกันปัญหาการฉ้อโกงและทุจริตที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะไวยาวัจกรนั้นคือผู้ดูแลและผู้จัดการศาสนสมบัติของวัดแทนเจ้าอาวาส ควรให้มีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเข้าร่วมในการแต่งตั้ง เพื่อความโปร่งใส โดยการใช้วิธีสรรหาและคัดเลือกผู้มีความดี และต้องระบุ ความรู้ความสามารถ ตรวจสอบประวัติผู้ที่เข้ามาสมัครคัดเลือกปฏิบัติให้เหมือนกับการรับสมัครพนักงานทั่วไป ซึ่งหากทางวัดมีไวยาวัจกรที่ดีและมีคุณภาพชื่อเสียงวัดก็จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง ทรัพย์สินของวัดอีกมากมายภายในวัดจะถูกใช้อย่างเกิดประโยชน์ไปตามวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง

2.6 การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล การช่วยเหลือในส่วนที่เป็นสาธารณสมบัติสาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือประชาชนผู้ทุกข์ยาก ประสบภัยทางธรรมชาติ เป็นต้น

ด้านการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ประชาชน วัดและคณะสงฆ์เป็นศูนย์กลางแห่งการบริหารและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดและสถาบันพระพุทธศาสนาในการทำหน้าที่สำคัญของงานสาธารณสงเคราะห์ มีการดำเนินงานบริหารจัดการในกิจการที่ดำเนินการหรือจัดทำโครงการขึ้นมาเอง ในลักษณะที่ทำเป็นกิจการประจำหรือชั่วคราว เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิ การตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทานหน่วยอบรม เป็นต้น

3. แนวทางการนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ปกครองคณะสงฆ์ไทย

3.1 พระสงฆ์ควรดำรงคงมั่นด้วยการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อันเป็นธรรมนุญสูงสุดที่สงฆ์ทุกรูปต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เป็นการทำหน้าที่ของสงฆ์ที่อยู่ร่วมกันซึ่งมีสิทธิเท่าเทียมกันในการที่จะทำหน้าที่ ช่วยเหลือดูแลรักษาความเป็นอยู่และกิจกรรมของสงฆ์ในอาวาสเดียวกันและสังคมสงฆ์ ตลอดจนการเกื้อกูลต่อสังคมภายนอกให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติจึงจะเรียกว่า เป็นการปกครองโดยพระธรรมวินัย หากสงฆ์ทุกรูปยึดถือตามหลักการปกครองด้วยธรรมวินัยก็จะหมดปัญหาในเรื่องการแบ่งแยกนิกาย จนเกิดเป็นความขัดแย้งในหมู่สงฆ์ และไม่ว่าความขัดแย้งนั้นจะเกิดจากปัจจัยใด ๆ หรือจากฝ่ายใดก็ตาม ก็จะไม่ส่งผลกระทบต่อภิกษุสงฆ์ที่ปกครองด้วยพระธรรมวินัย

3.2 ควรปฏิรูประบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์และการบริหารจัดการให้มีศักยภาพยิ่งขึ้นด้วยการแก้ไขกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของมหาเถรสมาคม ให้สอดคล้องกับสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในปัจจุบัน การบริหารจัดการและการปกครองสงฆ์ ไม่ควรเอาภาระที่มากมายและหนักหน่วงไปให้ไว้กับพระสังฆาธิการผู้มาจพรชา ต้องเป็นผู้ดำเนินการเองพระสังฆาธิการผู้ทรงสมณศักดิ์ตั้งแต่สมเด็จพระราชาคณะขึ้นไปที่มีพรรษาสูง ควรได้รับการยกย่องเชิดชูให้เป็นปูชนียบุคคลแห่งพระพุทธศาสนาและเพื่อให้พระสังฆาธิการมีเวลาได้ศึกษาปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องมาวุ่นวายอยู่กับการบริหารจัดการและการปกครองคณะสงฆ์มากนักและในขณะเดียวกันเป็นการเปิดโอกาสให้สงฆ์รุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถในหลายๆด้านได้เข้าทำงานให้กับคณะสงฆ์ไทย มหาเถรสมาคมควรแต่งตั้งพระสังฆาธิการเหล่านั้นให้เป็นที่ปรึกษาให้กับคณะสงฆ์ผู้ปฏิบัติงาน ยกเว้นกรณีที่ต้องพิจารณาในเรื่องสำคัญที่ต้องการความรู้ความเข้าใจที่มากประสบการณ์ในการตัดสินใจ เช่น ในเรื่องที่จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการปกครองสงฆ์หรือเรื่องที่จะส่งผลกระทบต่อธรรมวินัยหรือวัตรปฏิบัติของสงฆ์จึงจำเป็นต้องให้พระสังฆาธิการเข้าร่วมพิจารณา เป็นต้น

3.3 ควรสร้างความเข้มแข็งในหมู่สงฆ์ ด้วยการให้แต่ละภูมิภาคสร้างองค์กรสงฆ์ขึ้นในพื้นที่ของตน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น กรณีฌาปนกิจสงฆ์หรือการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลสมาชิกสงฆ์ยามป่วยไข้ เพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในหมู่สงฆ์

3.4 ควรให้พุทธบริษัท 4 มีส่วนร่วมตามรูปแบบการมีส่วนร่วม บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ด้วยการให้คนในชุมชนละแวกใกล้เคียงวัดมีส่วนร่วม ด้วยการรวมตัวในรูปแบบขององค์กรหรือชมรมมี

วัตถุประสงค์ เพื่อปกป้องดูแลกิจการของวัด และส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบไป ซึ่งการมีส่วนร่วมในการพิจารณาหรือเสนอแนะการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและเจ้าอาวาสเป็นเรื่องที่ควรทำ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์และวัดถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนนั้นๆ สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ พระพุทธศาสนาไม่ใช่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง คนไทยส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้นประชาชนจึงควรมีส่วนร่วมที่จะแสดงความคิดเห็นหรือพิจารณากับผู้ที่จะมาปกครองวัดในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ได้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ผู้ที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนาคือพุทธบริษัท 4 (หมู่ชนที่นับถือพระพุทธศาสนามี 4 จำพวกคือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกา) ที่มีหน้าที่ศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน ในขณะเดียวกันเป็นผู้มีหน้าที่เผยแผ่และปกป้องพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดในการนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นวัดที่สังกัดธรรมยุตหรือสังกัดมหานิกาย ต่างก็ต้องดูแลปกครองดูแลวัดของตน ผู้วิจัยมองว่าควรนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองและการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำองค์กร เพราะเจ้าอาวาสในฐานะผู้ปกครองดูแลบริหารวัดและมีอำนาจสูงสุดของวัด นั่นคือ การใช้อำนาจของเจ้าอาวาสอย่างเต็มที่ ในการปกครองและใช้ด้วยความถูกต้องเป็นธรรม หากกรณีที่เจ้าอาวาสไม่ทราบว่าจะปกครองบริหารจัดการวัดและสมาชิกภายในวัดอย่างไรให้เจ้าอาวาสให้ยึดหลักตามมาตรา 20 ว่า คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม โดยให้บริหารจัดการปกครองตามกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ และใช้หลักธรรมาธิปไตยเข้าไปบริหารจัดการด้วยความเป็นธรรม เพื่อให้การปกครองของวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กิจการคณะสงฆ์นี้จะครอบคลุมถึงการทำหน้าที่ของผู้ปกครองทุกระดับชั้น รวมถึงพระอุปัชฌาย์และด้วยโครงสร้างของวัดประกอบไปด้วยเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการเจ้าอาวาส พระสงฆ์ สามเณร แม่ชี รวมถึงบุคลากรคือไวยาวัจกรวัด กรรมการวัด ทั้งหมดนี้ล้วนคือสมาชิกภายในวัด ซึ่งเจ้าอาวาสจะต้องปกครองและดูแลให้อยู่ในกรอบพระธรรมวินัยอยู่ในกฎระเบียบและนอกจากความรู้ทางธรรมของเจ้าอาวาสแล้วคงยังไม่เพียงพอ เจ้าอาวาสควรจะต้องสละตนเองโดยการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของตนให้สามารถแก้ไขปัญหาของการปกครองดูแลวัดได้

ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวคิดโดยใช้หลักธรรมาธิปไตยในการแก้ไขปัญหาในด้านของเจ้าอาวาส ผู้ปกครองและบริหารจัดการวัดดังนี้ 1) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการ 6) การสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้องค์กรคณะสงฆ์สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามแนวทางการบริหารจัดการ

บ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ช่วยยกระดับการบริหารจัดการทั้งด้านงบประมาณ ด้านระบบการ พัฒนาศาสนาบุคคลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการ องค์กรให้ทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะต่อพระสงฆ์ในลักษณะปัจเจก

1.1 หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญและความสุขในด้านจิตใจ ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่เราจะต้องนำมา พิจารณาควบคู่ไปกับความเจริญและความสุขในด้านวัตถุเสมอ

1.2 การนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปกครองจึงถือเป็นหัวใจของนัก ปกครองที่จะปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาหรือประชาชนให้เกิดความสุข จึงก่อให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจพัฒนา สังคมและพัฒนาประเทศได้ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มา ประยุกต์ใช้กับการปกครองในยุคปัจจุบันจึงจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการประทุพผิตมิชอบ ทางราชการได้อย่างดีที่สุดสามารถป้องกันปัญหาการทุจริตประทุพผิตมิชอบทางราชการได้และจะเป็น การช่วยลดปัญหาด้านการขัดแย้งในสังคมเกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

1.3 การมีองค์ความรู้และความสามารถทางการปกครองอย่างเดียวย่อมไม่มีหลักคุณธรรม สำหรับนักบริหาร จึงไม่สามารถที่จะทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่สามารถที่จะ ทำให้เหตุการณ์คลี่คลายไปได้ด้วยดีและอาจจะเกิดความผิดพลาดมีผลเสียหายกระทบกับความมั่นคง ทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศไทยได้

1.4 หลักจกัฏฐัตติสูตร เป็นการปกครองที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยโดยใช้หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องเชื่อมประสานเพื่อสร้างสังคมให้สงบสุข โดยนัยหมายก็คือการดูแล บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาราษฎร์ที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตรัฐโดยหลักธรรมาภิบาลในจกัฏฐัตติสูตร ต้องการเสนอหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิถีการพึ่งตนเองโดยใช้สติปัญญา 4 เป็นเครื่องนำและ การใช้ระบบการปกครองแบบธรรมาธิปไตย คือถือธรรมเป็นใหญ่ อาศัยหลักธรรมให้ความคุ้มครองอัน เป็นธรรมแก่มนุษย์และสัตว์ ทำคนไม่มีทรัพย์ให้มีทรัพย์และส่งเสริมศีลธรรม โดยทรงยึดหลักกุศล กรรมบถ 10 และยกหลักศีล 5 มาใช้ ในระบบการปกครองทำให้ประชาชนตั้งตนไว้ชอบ มีการดำรงชีพด้วยความเกื้อหนุนกันให้มี กระบวนการคบหาสัตบุรุษคือจัดระบบการศึกษาที่ดี และการทำให้ ประชาชนได้มีโอกาสทำความดี

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ข้อเสนอแนะต่อองค์กรของสงฆ์ในฐานะเจ้า คณะตำบล อำเภอและจังหวัด

2.1 เสนอให้แก้ไขและเพิ่มเติม เรื่องการแต่งตั้งเจ้าอาวาสและการถอดถอนเจ้าอาวาส หรือให้มีการออกระเบียบและมติให้มีการระบุ ความรู้ ความสามารถ รวมถึงระบุ อายุ ของพระสงฆ์ หากพระสงฆ์ที่มีอายุมากอาจจะไม่สะดวกในการดำเนินการบริหารจัดการวัด เนื่องจากสุขภาพไม่เอื้ออำนวย ในเรื่องการแต่งตั้งและถอดถอนไวยาวัจกรวัดหรือมีกฎระเบียบ คำสั่งเพิ่มเติม ให้ระบุ คุณสมบัติของผู้ที่จะมาสมัครเป็นไวยาวัจกร ในด้านความรู้ ความสามารถและการตรวจสอบ ประวัติ เหมือนการรับสมัครพนักงานทั่วไปและผู้คัดเลือกไม่ควรจะเป็นเจ้าอาวาสฝ่ายเดียว

2.2 เสนอให้มีการจัดอบรมเสริมความรู้เสริมทักษะการบริหารการปกครองของเจ้าอาวาส ให้มากที่สุดเนื่องจากพระสังฆาธิการบางวัดบางรูปในส่วนภูมิภาค ยังบริหารจัดการความคิดและ ทักษะในการบริหารจัดการภายในวัดไม่มีความแน่นอน บางเรื่องปล่อยปะละเลยไปตามสภาพ

2.3 ในการคัดเลือกเจ้าอาวาสผู้ปกครองวัด ควรเพิ่มขีดสมรรถนะ เข้าไปด้วยหากมีแต่ ความรู้ความสามารถ แต่ไม่มีสมรรถนะในการที่จะจัดการหรือปฏิบัติงานได้ก็ไม่มีประโยชน์

2.4 เสนอให้มีการสนับสนุนการศึกษาของพระสงฆ์เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ความสามารถ และส่งเสริมพระสงฆ์ที่มีความสามารถด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่เพียงการศึกษาของสงฆ์เท่านั้น เช่น ความรู้ ทางด้านภาษา ระบบบัญชี ระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นประโยชน์กับทางวัด โดยไม่ขัดต่อพระธรรม วินัยและกฎหมาย

2.5 เสนอให้วัดทุกวัดควรได้รับการสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งในการบริหารวัดและ กิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน รวมถึงการพัฒนาด้วย

2.6 เสนอให้มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมกันหาวิธีและหา แนวทางการป้องปรามมิให้ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการแสวงหา ผลประโยชน์เพื่อตนหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และใช้หลักคำสอนพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญ เพื่อ การทำบุญบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงถาวรสืบไป

2.7 เสนอให้รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณในการสร้างสำนักงานกลางของสถาบันคณะ สงฆ์และสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมไวยาวัจกร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างศักยภาพ ให้กับไวยาวัจกรวัดผู้ดูแลและจัดการทรัพย์สินของวัด เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องชัดเจนและโปร่งใส

2.8 เสนอให้มีนโยบายในการให้ความรู้ที่ถูกต้องกับพุทธศาสนิกชน เกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาเช่น การทำบุญเพื่อให้จิตใจลดกิเลส รู้จักให้เสียสละ เอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน ซึ่งจะส่งผลให้จิตปล่อยวางสิ่งต่างๆได้ อันเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา

2.9 ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น เรื่องทรัพย์สินของวัด พระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยนั้น การกำกับดูแลควรใช้หลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนควรเน้น ที่การมีเป้าหมายร่วมกันและการมีส่วนร่วมของทุกระดับชั้น ไม่ควรแยกกันปฏิบัติเพื่อให้ผลการปฏิบัติ หน้าที่ของการปกครองคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.10 เสนอให้รัฐบาลมีส่วนร่วมในการ ควบคุม สื่อ สิ่งพิมพ์ ทุกชนิด ในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารการรายงานข่าวในทุกรูปแบบที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอันเกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์ ในการเสนอข่าวและการเชื่อมต่อข่าวไปยังผู้อ่าน ให้คำนึงถึงภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในประเทศเป็นหลัก ไม่ใช่เสนอข่าวเพียงเพื่อสนองงานอย่างเดียว เพราะอาจจะนำมาซึ่งความแตกแยกในการเข้าใจ และหลงประเด็นตามเนื้อข่าวนั้น จนอาจจะนำไปสู่ความเสียหายของการปกครองคณะสงฆ์และความเสื่อมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน

ข้อเสนอแนะต่อมหาเถรสมาคม ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ไทยได้ข้อสรุปการวิจัยออกเป็นประเด็นปัญหาคือ ปัญหาที่มาจากการละเมิดผิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ซึ่งมีทั้งลักษณะเชิงปัจเจกและเชิงกลุ่มบุคคล โดยได้เสนอแนะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ เสนอแนะในเชิงหลักการและเชิงปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในเชิงหลักการ ประเด็นที่ 1 ควรมีการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์กันอย่างจริงจัง ก็คือ ควรนำข้อดีของการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 กลับมาศึกษาและนำมาปรับแก้ไข ข้อกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและความเหมาะสมตามยุคปัจจุบันและสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ ต้องมีคณะสงฆ์หรือตัวแทนที่เป็นผู้รู้แจ้งในธรรมวินัย วัตรปฏิบัติและกฎหมายต่าง ๆ เข้าร่วมในการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ อีกทั้งด้านการบังคับใช้กฎหมายต้องมีความละเอียดรอบคอบ ต้องยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นอันดับแรก ตามด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม ตลอดจนการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของรัฐที่มีต่อสถาบันสงฆ์และต่อพระพุทธศาสนาให้เป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในมาตรา 79 (รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน)

ประเด็นที่ 2 ควรปรับแก้กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม และความประพฤติของคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับสังคมไทยในปัจจุบัน การปกครองคณะสงฆ์ต้อง ยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักสูงสุดมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นกฎหมายส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นและกฎหมายมหาเถรสมาคม ระเบียบ คำสั่งเป็นแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการคณะสงฆ์

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติฝ่ายรัฐและฝ่ายสงฆ์ ควรมีมาตรการในการควบคุม และบทลงโทษเพิ่มเติม ในกรณีที่พระสงฆ์ต้องอธิกรณ์ขั้นรุนแรง (ปาราชิก) เพื่อให้สงฆ์ได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างถูกต้องและเพื่อสำรวมระวังมากยิ่งขึ้น ซึ่งพระธรรมวินัยถือเป็นกฎหมายสูงสุดที่พระสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาให้ถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาจริงๆและถือปฏิบัติ เป็นการรักษาภาพลักษณ์พระภิกษุสงฆ์ที่มีความประพฤติปฏิบัติดี อันเป็นหน้าที่ที่แท้จริงของพระภิกษุสงฆ์ทุกรูป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ไทย ซึ่งเป็นการศึกษาเอกสาร ข้อมูล ดังนั้น การศึกษาในครั้งต่อไป จึงควรที่จะทำการศึกษาให้เจาะประเด็นลงไปถึงองค์การปกครองคณะสงฆ์ ในปัจจุบันให้มากขึ้น โดยใช้แบบสอบถาม รวมทั้งการสัมภาษณ์ในมหาเถรสมาคมเจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดต่างๆ เพื่อให้เห็นรูปแบบองค์การปกครองคณะสงฆ์ของไทยในปัจจุบัน ตามสภาพความเป็นจริงและเพื่อที่จะสังเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อนของการนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ไทย เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบองค์การปกครองที่ควรจะใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ในเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พุทธทาสภิกขุ. (2531). **การเมืองคือธรรมะ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). **คำวัด: พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลียงเชียง.
- พระธรรมปริยัติโสภณ. (2545). **การคณะสงฆ์และการพระพุทศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2513). **ประชุมนิพนธ์เกี่ยวกับตำนานทางพระพุทศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: วัดพระพิเรทร์
- แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์. (2564). **หลักธรรมาภิบาลในองค์กร**. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล.

การศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
A STUDY OF TEACHING PRACTICE COMPETENCY IN EDUCATIONAL
INSTITUTIONS OF PROFESSIONAL TEACHER EXPERIENCE TRAINING
STUDENTS FACULTY OF EDUCATION, MAHAMAKUT BUDDHIST
UNIVERSITY, ROI ET CAMPUS ACCORDING TO EDUCATIONAL
PROFESSIONAL STANDARDS OF THE SECRETARIAT
OF THE TEACHERS COUNCIL OF THAILAND

ปรีดา นวลรักษา

Preda Nulruksa

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

E-mail : predanulruksa@gmail.com

ได้รับบทความ: 5 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 14 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2563 สาขาวิชาการประถมศึกษา โดยใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา 4 คน ครูพี่เลี้ยง 10 คน และนักศึกษา 10 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายในโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการปฏิบัติการสอน จำแนกเป็น 1) ด้านความสามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ 2) ด้านความสามารถประเมินปรับปรุง 3) ด้าน

ความสามารถวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 4) ด้านความสามารถจัดทำรายงานผลการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ 1) ด้านความสามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน 2) ด้านความสามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ 3) ด้านความสามารถวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 4) ด้านความสามารถประเมิน ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน

คำสำคัญ: สมรรถนะ, การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา, นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา, สำนักเลขาธิการคุรุสภา

Abstract

This research aims to study the competence in teaching practice, the sample groups used in this research : the students practice teaching professional experience in teaching institutions of the Teacher Vocational Network School, Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Academic Year 2020, Primary Education Program, the population was a sample group of 24 people, classified as 4 school administrators, the 10 mentors and the 10 students. The data collected from this research was a form of assessment of teaching practice competency in educational institutions of teachers practicing professional experience students was the 5 level rating scale models which have a confidence value of internal conformity by finding the Alpha-Coefficient, Cronbach's Alpha-Coefficient had a confidence value of 1.00 for the whole issue. The statistics used in the research were mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.). The results of research found that the competences in teaching practice, they are classified as : 1) ability to manage learning in a specific field, 2) ability to assess and improve, 3) ability to research in classroom research to develop learners and 4) ability to produce reports on learning outcomes and learner development. According to the opinions of the administrators, mentors and students teaching practice competency at the highest level, sorted in descending order of averages. That are 1) the ability to prepare a report on learning management and learner development results, 2) the ability to manage learning in a specific field, 3) the

ability in classroom research to develop learners and 4) the ability to assess, improve and develop learning management to suit the potential of learners.

Keywords: Competencies, Teaching Practice in Educational Institutions, Students Practicing Teaching Experience, Educational Professional Standards, Secretariat of the Teachers Council of Thailand

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (1) ให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษ ตามมาตรา 54 วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (2) ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนตามมาตรา 54 วรรคหก ให้แล้วเสร็จ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ (3) ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของ ผู้ประกอบวิชาชีพครู (4) ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560 เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก: 79)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 53 ได้กำหนดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษามีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา และมาตรา 73 บัญญัติว่าให้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488 เพื่อให้เป็นไปตามสาระสำคัญดังกล่าว และเพื่อสืบทอดประวัติศาสตร์และเจตนารมณ์ของการจัดตั้งคุรุสภาให้เป็นสภาวิชาชีพครูต่อไป จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 มิถุนายน 2546 โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้มีสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาเรียกว่า “คุรุสภา” มีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549: 19-25)

คุรุสภา ถือเป็นหน่วยงานในฐานะเป็นนิติบุคคล ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นไปตามการกำหนดวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งถือเป็นวิชาชีพควบคุม วิชาชีพที่ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ รวมทั้งการรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน และการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการศึกษา ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่างๆ ประกอบด้วย 1) วิชาชีพครู 2) วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา 3) วิชาชีพผู้บริหารการศึกษา 4) วิชาชีพบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549: 19-25) อำนาจหน้าที่ของคุรุสภา ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพครูในส่วนของมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ ที่ถือเป็นสถาบันผลิตบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การพัฒนาวิชาชีพเป็นไปตามมาตรฐานข้อกำหนดคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด คือ 1) การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน 2) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ซึ่งการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะนั้นประกอบด้วย สารความรู้การฝึกทักษะ 10 ประการ ได้แก่ 1) การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) การเลือกใช้ การผลิตสื่อและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ 5) การใช้เทคนิคและยุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 7) การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 8) การนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 9) การบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ 10) การสัมมนาทางการศึกษาและสมรรถนะ 4 ด้าน ได้แก่ 1) สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ 2) สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน 3) สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4) สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ กำหนดแผนยุทธศาสตร์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ พ.ศ. 2560-2565 และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ คือเป็นคนดี (ประพฤติตนตาม

หลักสูตร ทางศาสนา ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางครูของแผ่นดินมีจิตสาธารณะ จิตบริการและ จิตอาสา มีจิตวิญญาณของความเป็นครูประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู) ความรู้ดี (ความรู้ในรายวิชาเฉพาะด้านความรู้ในรายวิชาทางการศึกษา ความรู้ทางสังคม เศรษฐกิจ และวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงความรู้แนวคิด ทฤษฎีและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความรู้ด้านภาษาในการสื่อสาร) สอนดี (ใช้หลักจิตวิทยาการสอน จิตวิทยาพัฒนาการ และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู และเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อศิษย์จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะมีกระบวนการเรียนรู้ ด้วยตัวเอง) บุคลิกภาพดี (ตรงต่อเวลา แต่งกายดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีภาวะผู้นำ) จากการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา มุ่งพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งวิชาชีพครู และพัฒนาครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงเพื่อเป้าหมายการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อผลิตครูคุณลักษณะของบัณฑิต พึงประสงค์ของสังคม ชุมชนต่อไป

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้กล่าวถึง รายวิชาการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพมี 2 รายวิชาประกอบด้วยรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 (Internship I) และรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 (Internship II) ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้วิชาชีพครู งานครูเป็นงานอาชีพเฉพาะหรือเป็นวิชาชีพชั้นสูง ที่ผู้ศึกษาควรจะได้ฝึกงานในหน้าที่ครูอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อหาประสบการณ์และเกิดทักษะในวิชาชีพโดยแท้จริง และมุ่งสร้างประสบการณ์ และฝึกทักษะด้านต่างๆ ให้แก่นักศึกษาเพื่อให้มีความสามารถที่จะ ปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อออกไปเป็นครูอย่างแท้จริง ทั้งนี้ฝ่ายพัฒนานักศึกษา หน่วยงานที่รับผิดชอบการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาที่จะออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ทั้งด้านสาระการปฏิบัติงาน และสมรรถนะ จากความสำคัญของมาตรฐานวิชาชีพ ทางการศึกษา

ผู้วิจัยเป็นผู้ได้รับมอบหมายรับผิดชอบการบรรยายในรายวิชา ED 2067 สมรรถนะ พื้นฐานสำหรับครูประถมศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงมีแนวคิดในการศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนของสาขาวิชาการประถมศึกษา ให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาวิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ ปีการศึกษา 2563 สาขาวิชาการประถมศึกษา จำนวน 10 คน ครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนเครือข่ายวิชาชีพครู จำนวน 10 คน ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายวิชาชีพครู จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำแนกเป็น

2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

2.1.2 ครูพี่เลี้ยง

2.1.3 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาหลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุรุสภาด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

2. ศึกษาเอกสารการประเมินความพึงพอใจ การประเมินสมรรถนะ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุรุสภาด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

3. ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการประเมินกับความมุ่งหมายของการวิจัย

4. กำหนดกรอบโครงสร้างของสิ่งที่จะศึกษาในแบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

5. สร้างเครื่องมือวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ใช้สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ตอบ โดยดำเนินการ ดังนี้

5.1 สร้างข้อคำถามของแบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการกำหนดความหมายของคะแนนของตัวเลือกแบบประเมินแต่ละข้อกำหนดโดยผู้วิจัยจัดทำเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ

คะแนน 5 หมายถึงเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึงเหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึงเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึงเหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึงเหมาะสมน้อยที่สุด

และแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	4.51-5.00	หมายความว่า	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.51-4.50	หมายความว่า	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.51-3.50	หมายความว่า	เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.51-2.50	หมายความว่า	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00-1.50	หมายความว่า	เหมาะสมน้อยที่สุด

5.2 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 รูป/คน ได้แก่

1. พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร. รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหา มจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

2. ดร.จ่านอง กมลศิลป์ ประธานผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3. ดร.นิคม สุวพงษ์ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ จุดมุ่งหมาย ของการวิจัย ความเป็นปรนัย (Objective) และความเที่ยงตรง (Validity) โดยพิจารณาค่าดัชนีความ

สอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 1 (บุญเชิด ภิญโญ อนันตพงษ์. 2554: 90)

5.3 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับจริง

5.4 นำแบบประเมินฉบับจริงไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 10 คน

5.5 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบประเมิน โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ (Item Total Correlation) และหาความเชื่อมั่นของแบบประเมิน (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

5.6 นำแบบประเมินที่ได้จากการวิเคราะห์เสร็จแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับจริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

6. จัดพิมพ์แบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาหลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุรุสภาด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ และเอกสารการประเมินความพึงพอใจ การประเมินสมรรถนะ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุรุสภาด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการประเมินกับความมุ่งหมายของการวิจัย แล้วกำหนดกรอบโครงสร้างของสิ่งที่ศึกษาในแบบประเมิน

3. สร้างแบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

4. นำแบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาคัดค้านความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ความเป็นปรนัย (Objective) ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้แบบประเมินมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นโดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ การปรับข้อความบางประเด็น ให้มีความชัดเจนสอดคล้องกับสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาและ ปรับการใช้ภาษาให้เข้าใจง่าย กระชับ สื่อความหมายชัดเจน

5. นำข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แล้วนำผลค่าที่ได้ในแต่ละข้อมาพิจารณาว่าได้ค่าเป็นไปตามเกณฑ์ IOC 0.50 หรือไม่ ถ้าได้ค่าตามเกณฑ์นี้ก็แสดงว่าข้อคำถามนั้นๆ มีความตรงเชิงเนื้อหา ถ้ามตรงประเด็นหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา แต่ถ้าข้อใดได้ค่า IOC ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดก็ทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญหรืออาจตัดออกไปถ้าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อนั้นๆ ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือตัวแปรที่จะศึกษา (รัตนะ บันสนธิ์, 2551 : 79) ดำเนินการคัดเลือกข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและจัดพิมพ์ให้สมบูรณ์

6. ประเมินคุณภาพความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท แล้ววิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D.) และการแปลความหมายแล้วเทียบเกณฑ์คุณภาพโดยกำหนดเกณฑ์คุณภาพไว้ที่ระดับ 4.00 ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ต่อ ดำเนินการคัดเลือกข้อที่ผ่านเกณฑ์แล้วจัดพิมพ์ข้อคำถามทั้งที่ปรับแก้เป็นแบบประเมินทั้งฉบับรวม 57 ข้อคำถาม ประกอบด้วย

- 1) ข้อคำถามด้านความสามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ จำนวน 20 ข้อ
- 2) ข้อคำถามด้านความสามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน จำนวน 9 ข้อ
- 3) ข้อคำถามด้านความสามารถวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน จำนวน 23 ข้อ
- 4) ข้อคำถามด้านความสามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน จำนวน 5 ข้อ

7. นำแบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มละจำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย

8. นำแบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาจากการทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หรือค่าความเชื่อมั่นจะต้องมากกว่า .70 ขึ้นไป (ไพศาล วรคำ. 2552: 27) ซึ่งแบบประเมิน หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับได้เท่ากับ 1.0

9. นำแบบประเมินสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยทั้ง 3 กลุ่มได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ผลการวิจัย

สมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สมรรถนะด้านการเข้าใจผู้เรียน โดยภาพรวม มีสมรรถนะการปฏิบัติการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความสามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน ด้านความสามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ ด้านความสามารถวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และด้านความสามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน คือพฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูถึงความสามารถในการจัดสภาพบรรยากาศในชั้นเรียน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เรียน เข้าใจธรรมชาติและความแตกต่างของผู้เรียนและสามารถกำกับดูแลชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน คือพฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ ถึงความสามารถในการออกแบบการสอน สร้างและใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและท้าทายความสามารถของผู้เรียนสามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมั่นใจ สมรรถนะด้านการประเมินผลผู้เรียน คือพฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ ถึงความสามารถในการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และรายงานผลการประเมินได้อย่างถูกต้อง สมรรถนะด้านจิตวิทยา คือพฤติกรรมแสดงออกของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สามารถแสวงหาความรู้โดยการสืบเสาะหาความรู้ แสวงหาความรู้ รู้จักตั้ง

คำถาม การสังเกตสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และนำมาเป็นประเด็นในการวิจัย หรือ
แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

สมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาโดยภาพรวมตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีสมรรถนะการปฏิบัติการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากในการผลิตและพัฒนาวิชาชีพครู มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพมีข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ และคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่น และกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุม เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ อีกทั้งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 กำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้าน ประกอบด้วยมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติตน โดยมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ให้หลักสูตรปริญญาทางการศึกษาต้องปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด พร้อมทั้งการกำหนดสาระความรู้และสมรรถนะการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ (คุรุสภา. 2549 : 17) สอดคล้องกับการวางกรอบการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่ออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบทั้งการกำหนดคำอธิบายรายวิชา การวางแผนทางการจัดทำเอกสารประกอบการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การวางแผนมุ่งหมาย ของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครู ขอบเขตของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครู การปฏิบัติตนของนักศึกษา การวัดและประเมินผล การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครู และการประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตามคุรุสภากำหนด (คณะศึกษาศาสตร์. 2559: 38) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องการศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาศิลปศึกษา ส่วนที่ 2 คือ แบบสอบถามปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาศิลปศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า และ ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ด้าน

ที่ 1 ด้านปัจจัย ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน พบว่า ปัญหาที่พบบ่อยที่สุด คือ การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน ด้านที่ 2 ด้านผู้เรียน พบว่า ปัญหาที่พบบ่อยที่สุด คือ ความสนใจของผู้เรียนต่อสื่อการเรียนรู้ ด้านที่ 3 ด้านภาระ งานครู พบว่า ปัญหาที่พบบ่อยที่สุด คือ มีการร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ความคิดเห็นอื่นๆ ที่ส่งผลต่อ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษา พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษา มีความคิดเห็น เกี่ยวกับการขาดแคลนผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตรงสาขา เนื่องจากในโรงเรียนมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่ประกอบด้วยสาระทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ นักศึกษาได้รับมอบหมายจากครูพี่เลี้ยง ให้ช่วยสอนในวิชาหรือสาระที่ไม่ตรงกับสาขาตนเอง นอกจากนี้ผลการวิจัยด้านสมรรถนะ การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (กิตติมา เก่งเขตรกิจ, เกียรติศักดิ์ ล้วนมงคล และอรอุมา สอนง่าย. 2562: 37) ยังสอดคล้องผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนานักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่ความเป็นพลเมือง ในศตวรรษที่ 21 เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในทัศนะของครูพี่เลี้ยงเปรียบเทียบลักษณะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในทัศนะของครูพี่เลี้ยง จำแนกตามสาขาวิชาและศึกษาแนวทางการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สู่ความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ คือ 1) ทักษะชีวิตและการทำงาน 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ณิชาภา เจริญรูป และณัฐพงษ์ จรทะผา. 2560: 37) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเพื่อถามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ได้รับการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 193 คน จากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) แบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 38 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.54 - 0.92 และค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .97 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ส่วนแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้ง 3 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมและทักษะชีวิตและการทำงาน 2. การเปรียบเทียบลักษณะ

ความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในทัศนะของครูพี่เลี้ยง โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทางมหาวิทยาลัยควรมีการเตรียมคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง 4.0 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี การสอดแทรกทักษะชีวิตและการทำงานให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มีภูมิคุ้มกันและประสบการณ์ทำงานทางตรงก่อนออกฝึกสอน ตลอดจนการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนสมัยใหม่ เช่น การใช้นวัตกรรมทางการศึกษา การผลิตสื่อที่มีความทันสมัย การฝึกให้นักศึกษาได้เป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม โดยเฉพาะผู้นำเฉพาะด้านหรือเฉพาะทาง เช่น ครูผู้นำทางการกีฬา ครูผู้นำทางด้านวิทยาศาสตร์ ครูผู้นำทางสังคมศึกษา เป็นต้น และการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะทางการคิด การวิเคราะห์ การสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมใหม่ๆ สำหรับผู้เรียน การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร โดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ (นิชาภา เจริญรูป และณัฐพงษ์ จรทะผา. 2560 : 37) จากแนวทางที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้ร่วมกันสรุปไว้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาวิชาชีพครู สู่ความเป็นพลเมือง ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่ฝึกประสบการณ์ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยสาระความรู้และสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้ผู้ประกอบวิชาชีพครู ของนักศึกษาลัทธิสุตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตยวัตฤประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาาระดับสาระความรู้ และสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้ผู้ประกอบวิชาชีพครู 2) หาลำดับความต้องการพัฒนามาตรฐานความรู้ 3) หาคความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะผู้ประกอบวิชาชีพครูกับสาระความรู้และสมรรถนะและ 4) หาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสาระความรู้และสมรรถนะของนักศึกษาลัทธิสุตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูก่อนเข้ารับการศึกษา ประชากร คือ นักศึกษาลัทธิสุตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (โชติ แยมแสง. 2558: 39) เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานความรู้ผู้ประกอบวิชาชีพครู ทั้ง 11 ด้าน มีระดับสาระความรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐานพบว่าคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมาได้แก่การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ส่วนการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในลำดับต่ำสุด ระดับสมรรถนะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐานพบว่าคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมาได้แก่ความเป็นครู ส่วนหลักสูตรอยู่ในลำดับต่ำสุด ลำดับความต้องการพัฒนามาตรฐานความรู้ปรากฏว่ามาตรฐานความเป็นครูมีความสำคัญสูงสุด รองลงมาได้แก่ จิตวิทยาสำหรับครู ส่วนการวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนรู้อยู่ในลำดับต่ำสุด

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะผู้ประกอบการวิชาชีพครูกับสาระความรู้และสมรรถนะ ปรากฏว่าไม่มีลักษณะผู้ประกอบการวิชาชีพครู ที่มีความสัมพันธ์กับสาระความรู้และสมรรถนะ ตามมาตรฐานความรู้ผู้ประกอบการวิชาชีพครู ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสาระความรู้มากที่สุด คือ จิตวิทยาสำหรับครู รองลงมา คือ การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน ส่วนภาษาและวัฒนธรรมอยู่ในลำดับต่ำสุด และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสมรรถนะมากที่สุดคือ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ รองลงมา คือ จิตวิทยาสำหรับครู ส่วนภาษาและวัฒนธรรม อยู่ในลำดับต่ำสุด

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาศมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา การนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้วิจัยได้เสนอไว้ 3 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา การประเมินความสามารถทางวิชาชีพครูนั้นไม่เพียงแต่เป็นการประเมินคุณลักษณะเท่านั้น การประเมินความสามารถทางวิชาการก็นับเป็นสิ่งสำคัญ แบบวัดความสามารถทางวิชาชีพครูเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการประเมินความสามารถทางวิชาชีพเนื่องจากคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องมีอยู่ในตัวคนเป็นครู ความสามารถด้านอื่นก็มีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่ากัน เช่น ความสามารถในการสอน ความสามารถทางภาษาและการสื่อสาร นำเอาผลที่ได้ไปปรับใช้กับหน่วยงานราชการทางด้านการศึกษาและโรงเรียนเอกชน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนของแต่ละสาขาวิชาให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาวิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

2.2 เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามคำแนะนำของผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

3.2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้าน
ต่างๆ

3.3. ศึกษาสมรรถนะด้านอื่นๆ ตามแนวทางการพัฒนาวิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพทาง
การศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กิตติมา เก่งเขตรกิจ, เกียรติศักดิ์ ล้วนมงคล และอรอุมา สอนง่าย. (2562). **การศึกษาสภาพปัญหา
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาศิลปศึกษา**. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศึกษาศาสตร์, คณะ. (2556). **แผนยุทธศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ (พ.ศ. 2556-2560)**. ร้อยเอ็ด:
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2559). **คู่มือการปฏิบัติการในสถานศึกษา**. ร้อยเอ็ด: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- _____. (2559). **แบบประเมินการฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา**. ร้อยเอ็ด: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- งานเลขาธิการคุรุสภา, สำนัก. (2549). **คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา สำนักงานมาตรฐานวิชาชีพ กลุ่มมาตรฐานและจรรยาบรรณ
วิชาชีพ.
- ฉวีวรรณ สุวรรณภา, อรอนงค์ วุวงศ์ และพัฒน์นรี อัฐวงศ์. (2554). “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”. **รายงานการวิจัย**.
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ทูลเกล้าฯ ถวายมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
แพร่.
- โชติ แยมแสง. (2558). “สาระความรู้และสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้ผู้ประกอบวิชาชีพครูของ
นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยครุศาสตร์มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต”. **รายงานการวิจัย**. ศูนย์ทูลเกล้าฯ ถวายมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นิชาภา เจริญรูป, และณัฐพงษ์ จระผา. (2560). **แนวทางการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครูสู่ความเป็น พลเมืองในศตวรรษที่ 21**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
รำไพพรรณี.
- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2554). **การออกแบบการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือวัด**. เอกสาร
ประกอบคำบรรยาย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก.
- วิจิต เทพประสิทธิ์. (2552). การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยระบบปรับเหมาะการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริงตามวิธีการคอนสตรัคติวิสต์สำหรับข้าราชการกระทรวงพลังงาน. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา ลดาวัลย์ และถวิล ลดาวัลย์. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2557) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ Guidelines to Develop Performance Potential of Students in the Teaching Profession Graduate Diploma Program (Revised Curriculum 2557) of North Eastern University. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 13(25), 157-171.

ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบายที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย
EFFECTS OF SOCAIL STUDIES LEARNING MANAGEMENT USING THE
PREDICT – OBSERVE – EXPLAIN STRATEGIES ON LEARNING
ACHIEVEMENT AND CURIOSITY OF UPPER SECONDARY
SCHOOL STUDENTS

ปวริศร์ วงศ์สุวรรณ¹, ชัยรัตน์ โตศิลา²

Pawaris Wongsuwan¹, Chairat Tosila²

มหาวิทยาลัยศิลปากร¹⁻²

Silpakorn University¹⁻²

E-mail : pawaris@snws.ac.th

ได้รับบทความ: 1 ตุลาคม 2564 ; แก้ไขบทความ: 20 ตุลาคม 2564 ; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ 2) ศึกษาความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย 3) เปรียบเทียบความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 จำนวน 40 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ระบอบการเมืองการปกครองโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และ (3) แบบวัดความใฝ่รู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัย 1.ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.ความใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้

กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) อยู่ในระดับสูง 3.ความใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา,กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความใฝ่รู้

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare the academic achievement on social studies of the upper secondary school students before and after learning management. 2) study curiosity of high school students who received social studies learning management by using prediction, observation, and explanation, strategies. and 3) compare curiosity of students the upper secondary before and after received the learning management. The sample consisted of the 40 students Mathayomsuksa 5/4 semester 2 academic year 2020 at Suksanareewittaya School Bangkok and The Bangkok Secondary Education Service Area Office, District 1. The instruments used for this study included 1) lesson plan of political unit by using prediction, observation, and explanation strategies, 2) pre-test and post-test achievement test for learning social studies. And 3) curiosity scale test. The statistics used to analyze the data were mean (X), standard and deviation (S.D.), and Independent T-test. The research findings were summarized as follows : 1. The learning achievement of social studies of Mathayomsuksa 5 students who had learnt social studies by using predict-observe-explain strategies (POE) was significantly higher than before applying the strategies at the .05 level 2. The curiosity of Mathayomsuksa 5 students who had learnt social studies by using predict-observe-explain strategies (POE) at the higher level 3. The curiosity of Mathayomsuksa 5 students who had learnt social studies by using predict-observe-explain strategies (POE) was significantly higher than before applying the strategies at the .05 level

Keywords: Social Studies Learning Achievement, The Predict – Observe – Explain Strategies, Learning Achievement, Curiosity

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นยังจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมแล้ว ยังมีทักษะและกระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในฐานะพลเมืองดีตลอดจนการนำความรู้ทางจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนา มาพัฒนาตนเองและสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 4) การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของนักเรียน ด้วยเหตุนี้ นักเรียนจึงต้องเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นผู้มีความสามารถแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งความรู้ ซึ่งการได้รับความรู้อย่างถูกต้องและเข้าถึงสาระของความรู้ นั้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ มีความสามารถในการคิดเป็น (พระธรรมปิฎก, 2554: 5) และแนวการสอนสังคมในโลกยุคปัจจุบัน ได้มุ่งเน้นการสอนที่ไม่ใช่การให้เนื้อหาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด การตัดสินใจ ได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องและเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน โดยคำนึงถึงเป้าหมายที่สำคัญ คือ การเตรียมพลเมืองให้รู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเด็นทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เลือกแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ (ดวงกมล สิ้นเพ็ง, 2555: 5)

กระบวนการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้นปรากฏว่า เป็นวิชาที่มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนมาโดยตลอด ดังที่ สามารถ สุขาวงษ์ ได้กล่าวว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของวิชาสังคมศึกษายังขาดประสิทธิภาพ คือ ครูยังคงยึดหลักการแนวทางการสอนแบบบรรยายไม่ใช่เทคนิคการสอนที่หลากหลาย นักเรียนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วมในการเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา ขาดความใฝ่รู้ ความกระตือรือร้นในการเรียน ไม่แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมีผลการเรียนต่ำ และไม่บรรลุเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ (สามารถ สุขาวงษ์, 2537: 67) สอดคล้องกับรายงานผลการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ปีการศึกษา 2559 – 2561 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เท่ากับ 35.92 , 36.57 , 35.66 คะแนนตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกำหนดไว้ คือ 45 คะแนน จากการวิเคราะห์รายสาระพบว่าสาระหน้าที่พลเมืองมีคะแนนต่ำสุด รองลงมา เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรม และภูมิศาสตร์ ตามลำดับ

ความใฝ่รู้เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน การส่งเสริม ความใฝ่รู้ จะทำให้ชีวิตของผู้เรียนมีความหมาย มีคุณค่าตลอดจนสำเร็จการศึกษา รับผิดชอบงาน รับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันสมัย ทันยุค ทันเหตุการณ์ ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถอยู่ในสังคมยุคใหม่ที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข (อารี พันธมณี, 2546: 2-3) แต่เยาวชนไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นเป็นผู้ไม่ใฝ่รู้ ซึ่งหากบุคคลไม่ได้รับการปลูกฝังให้มีความใฝ่รู้ จะก่อให้เกิดความลำบากในการเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับกระแสของโลก เนื่องจากในยุคของข้อมูลข่าวสารนี้ (วิชาญ อัครวนสกุล, 2545: 14-15) จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องสร้างศรัทธา และปัญญาให้กับผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่จะแสวงหาความรู้ได้ตลอดชีวิต (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2555: 10)

การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติและยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เดิมนั้น เป็นการเรียนที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองของผู้เรียน ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นที่ 1 ทำนาย (Predict) กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัญหาที่ต้องให้เหตุผลประกอบการทำนาย ขั้นที่ 2 สังเกต (Observe) กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัญหาพร้อมบรรยายในสิ่งที่สังเกตเห็นว่ามีอะไรเกิดขึ้น โดยใช้วิธีการทดลองหรือสืบค้นข้อมูลนำไปสู่คำตอบที่ศึกษา และขั้นที่ 3 อธิบาย (Explain) เหตุผลทั้งที่เป็นในทางเดียวกันหรือขัดแย้งกันระหว่างการทำนายและการสังเกต โดยกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (Predict Observe Explain) เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดทางสังคมศาสตร์ และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่เรียน และยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ในเชิงบวก เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (White and Gunstone, 1992: 44-64) นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาระบวนการเรียนรู้ทางสังคมศาสตร์ที่ได้รับจากประสบการณ์ลงมือปฏิบัติในขั้นตอนของกิจกรรม (พัชรวิรินทร์ เกลี้ยงนวล, 2556: 4) อีกทั้งผู้เรียนมีความตระหนักในความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ และเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีความคงทนในความใฝ่รู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 89)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาด้วยกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม รายวิชาพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และเพิ่มคุณภาพของผู้เรียนให้มีสมรรถภาพด้านความใฝ่รู้ทุกด้าน พร้อมทั้งสามารถนำความใฝ่รู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE)
2. เพื่อศึกษาความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE)
3. เพื่อเปรียบเทียบความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบายที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูล และวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (Predict-Observe-Explain) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความใฝ่รู้

1.2 ผู้วิจัยได้ศึกษามาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.3 ผู้วิจัยศึกษาสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากเอกสาร บทความวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ระบบการเมืองการปกครอง

1.4 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร หนังสือ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีวิทยาการวิจัย การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา (หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม) เพื่อนำมาออกแบบ และพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและแบบวัดความใฝ่รู้

2. การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (The One Group Pretest-Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: แบบการวิจัย The One Group Pretest-Posttest Design

ทดสอบก่อนเรียน	ทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
T1	x	T2

3. การกำหนดขอบเขตของการวิจัย

3.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศึกษานารีวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 11 ห้อง จำนวนนักเรียน 430 คน ซึ่งมีการแบ่งห้องเรียนแบบละความสามารรถ

3.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งหมด 3 ชนิด ดังนี้

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธี Predict-Observe-Explain (POE) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศึกษานารีวิทยา มีเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 8 หน่วยย่อยการเรียนรู้ รวมจำนวนเวลา 16 ชั่วโมง

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธี Predict-Observe-Explain (POE) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

4.3 แบบวัดความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีองค์ประกอบ 6 ด้านคือ 1) การแสวงหาความรู้อยู่เสมอ 2) ความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น 3)

กล้าคิดริเริ่มและตัดสินใจ 4) ความเพียรพยายาม 5) ความมุ่งมั่นในการเรียน และ 6) ความมีเหตุผล จำนวน 30 ข้อ แบบมาตราส่วน 5 ระดับ

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สังคมศึกษา เรื่อง ระเบียบการเมืองการปกครอง และแบบวัดความใฝ่รู้
2. ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วย กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) เก็บรวบรวมข้อมูลทุกแผนการจัดการเรียนรู้
3. หลังจากดำเนินการทดลองสอนทั้ง 8 แผนการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ที่เป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน และแบบวัดความใฝ่รู้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับ วิเคราะห์ข้อมูลทางศึกษาศาสตร์ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ก่อนเรียนและ หลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความใฝ่รู้ของ นักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการทดสอบที่แบบไม่ อิสระ (t-test for Dependent Sample)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย ที่มี ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ ได้รับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2: ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวนนักเรียน (N)	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	40	17.70	5.120	-12.654	.000**
หลังเรียน	40	30.83	5.262		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 17.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.12 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 30.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.26 ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) หลังเรียนอยู่ในระดับสูง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3: ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาด้วยกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) จำแนกตามรายด้าน

องค์ประกอบของความใฝ่รู้	คะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	4.52	0.60	มาก	6
2. ด้านความกระตือรือร้นอยากรู้อยากเห็น	4.73	0.53	มาก	4
3. ด้านการกล้าคิดริเริ่มและตัดสินใจ	4.71	0.53	มาก	5
4. ด้านความเพียรพยายาม	4.79	0.49	มาก	3
5. ด้านความมุ่งมั่นในการเรียน	4.85	0.44	มาก	1
6. ด้านความมีเหตุผล	4.81	0.45	มาก	2
รวมทั้งหมด	4.72	0.47	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) มีค่าเฉลี่ยความใฝ่รู้หลังเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อพิจารณาความใฝ่รู้ของนักเรียนเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่หนึ่งคือ ด้านความมุ่งมั่นในการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 รองลงมาคือ ลำดับที่สอง ด้านความมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 รองลงมาคือ ลำดับที่สาม ด้านความเพียรพยายาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 รองลงมาคือ ลำดับที่สี่ ด้านความกระตือรือร้นอยากรู้ อยากเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 และ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 รองลงมาคือ ลำดับที่ห้า ด้านความกล้าคิดริเริ่มและตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 และลำดับสุดท้ายคือ ด้านการแสวงหาความรู้ อยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60

3. ผลการเปรียบเทียบความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 4: ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ก่อนเรียนและหลังเรียนจำแนกเป็นรายด้าน

องค์ประกอบ ของความใฝ่รู้	คะแนนเต็ม แต่ละ องค์ประกอบ	ก่อนเรียน (N=40)			หลังเรียน (N=40)			t	p
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1. การแสวงหาความรู้ อยู่เสมอ	5	3.17	0.40	ปานกลาง	4.52	0.60	มาก	-16.26	.000
2. ความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น	5	3.03	0.57	ปานกลาง	4.73	0.53	มาก	-18.01	.000
3. กล้าคิดริเริ่มและตัดสินใจ	5	3.35	0.59	ปานกลาง	4.71	0.53	มาก	-13.61	.000
4. ความเพียรพยายาม	5	3.25	0.58	ปานกลาง	4.79	0.49	มาก	-15.06	.000
5. ความมุ่งมั่นในการเรียน	5	3.22	0.67	ปานกลาง	4.85	0.44	มาก	-14.88	.000
6. ความมีเหตุผล	5	3.16	0.55	ปานกลาง	4.81	0.47	มาก	-17.78	.000
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	5	3.20	0.37	ปานกลาง	4.72	0.47	มาก	-24.05	.000

**p< .05, df=40

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงกับสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้ สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมที่ต้องการให้นักเรียนรู้ถึงระบอบการเมืองการปกครอง เพราะเป็นกลวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนมีศักยภาพในการนำกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง นำไปสู่การปฏิบัติและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยความรู้พื้นฐานจากประสบการณ์เดิมของตนเอง ขณะที่นักเรียนได้สืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนเกิดการทำนายเหตุการณ์หรือสถานการณ์ไว้ก่อนทำการศึกษานี้เนื้อหาเรื่องระบอบการเมืองการปกครอง จึงทำให้นักเรียนเรียนอยากรู้ว่าสิ่งที่ทำนายไว้ถูกต้องหรือไม่ สอดคล้องกับแนวความคิดของไวท์และกันส์โตน ที่กล่าวว่ากลวิธี Predict-Observe-Explain (POE) ส่งผลต่อการเรียนในทางเชิงบวกของนักเรียน ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเผชิญสถานการณ์โดยตรง ทำให้นักเรียนเข้าใจและจดจำสิ่งที่เกิดขึ้นและยังเปลี่ยนแนวคิดหรือทัศนคติไปในแนวทางที่ถูกต้อง (White and Gunstone, 1992: 64) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ จิรภา กองมา พบว่าการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ POE ร่วมกับสื่อประสม เรื่องลมฟ้าอากาศ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (จิรภา กองมา, 2559: 83) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ พัชรพรินทร์ เกลี้ยงนวล พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การสอนแบบ Predict-Observe-Explain (POE) นั้นเป็นวิธีการจัดการ เรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่สนับสนุนให้นักเรียนได้ตัดสินใจเกี่ยวกับความเข้าใจที่มีอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อเดิม ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนจะต้องคิดทำนาย เหตุการณ์จากความรู้เดิมที่มีอยู่อย่างมีเหตุผล (พัชรพรินทร์ เกลี้ยงนวล, 2556: 111-114)

2. ผลการศึกษาความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) พบว่า ค่าเฉลี่ยความใฝ่รู้หลังเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Litman ที่อธิบายว่าความใฝ่รู้ทางปัญญา เป็นความต้องการได้มาซึ่งความรู้ใหม่ที่คาดหวังว่าจะกระตุ้นความสนใจทางปัญญา หรือคาดหวังว่าสามารถกำจัดสภาวะขาดข้อมูลได้ การที่นักเรียนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) เป็นการ

อธิบาย (POE) อยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักเรียนมีการปรับปรุงและพัฒนาความรู้ของตนเอง ($\bar{x}=4.90$, S.D.=0.30) 2) นักเรียนชอบทำนาย คาดเดาสถานการณ์และเหตุการณ์ ($\bar{x}=4.88$, S.D.=0.33) และ 3) นักเรียนชอบมองหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ($\bar{x}=4.85$, S.D.=0.43) ตามลำดับ ด้านการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ นักเรียนมีความใฝ่รู้ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) อยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักเรียนสามารถกำหนดปัญหาในการสืบค้นข้อมูลความรู้ ($\bar{x}=4.70$, S.D.=0.46) 2) นักเรียนสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูล เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ซึ่งสัมพันธ์กับความรู้เดิมที่มีอยู่ ($\bar{x}=4.63$, S.D.=0.54) และ 3) นักเรียนมีการวางแผนในการสืบค้นข้อมูลความรู้ ($\bar{x}=4.45$, S.D.=0.64) ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Morgan และคณะ ที่พบว่านักเรียนมีความใฝ่รู้เพิ่มขึ้นหลังจากการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวงจรใฝ่รู้ (Morgan และคณะ, 2007: 70-72) การที่นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) เพิ่มขึ้น อาจเนื่องมาจากลักษณะของกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และแสดงความคิดเห็นผ่านกิจกรรมใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นทำนายเหตุการณ์โดยให้นักเรียนฝึกคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้า เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนแล้วเกิดประเด็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบ 2) ขั้นสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในการระดมความคิดจากเรื่องที่ทำนายไว้ในตอนต้นแล้วร่วมกันคิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อรวบรวมความรู้ที่ได้จากการพยากรณ์แล้วนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป 3) ขั้นอธิบาย เป็นการนำข้อมูลจากขั้นทำนายและขั้นสังเกตมาอธิบายด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อจัดระบบความคิดของตนเองผ่านการอภิปรายจากสิ่งที่ได้สังเกต พร้อมทั้งระบุเหตุผลที่สนับสนุนคำตอบในการอภิปรายร่วมกัน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความสอดคล้องกับนิยามความใฝ่รู้ที่กำหนดขึ้น ได้แก่ 1) การแสวงหาความรู้อยู่เสมอ 2) ความกระตือรือร้นอยากรู้อยากเห็น 3) กล้าคิดริเริ่มและตัดสินใจ 4) ความเพียรพยายาม 5) ความมุ่งมั่นในการเรียน 6) ความมีเหตุผล ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner and Roger ที่กล่าวว่าสิ่งที่เรียนต้องเกิดจากความสนใจหรือประสบการณ์เพราะการที่นักเรียนได้แสดงความคิด ความรู้สึกรู้สึของตนเองอย่างอิสระในเงื่อนไขของความถูกต้องเหมาะสม จะสามารถพัฒนาความใฝ่รู้ของนักเรียนได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทของ วิโรจน์ วัฒนานิมิตรกุล ได้พัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทที่ส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน ซึ่งมีกระบวนการที่ใกล้เคียงกับกิจกรรมในขั้นตอนของความใฝ่รู้ สังเกตว่าวิธีการเริ่มต้นด้วยหัวข้อที่นักเรียนสนใจและการศึกษาค้นคว้า ทำให้นักเรียนได้ฝึกคาดเดาเหตุการณ์ด้วยตนเอง จึงทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการแสวงหาความใฝ่รู้ และเกิดความกระตือรือร้นที่จะค้นหาคำตอบในเรื่อง

นั้น ๆ ต่อไปทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ดังนั้น ความรู้สามารถพัฒนาได้โดยการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา โดยมีหลักการคือมุ่งให้นักเรียนมีส่วนร่วม ให้ความรับผิดชอบ โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในกิจกรรมต่าง ๆ ความรู้จึงจะเกิดและพัฒนาได้ (วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล, 2555: 83-85) สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมความรู้ทางการเรียนกับความรู้สึกที่มีความสุขของนักศึกษาพยาบาลของ บุญโชติ มณีโชติ ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าพฤติกรรมความรู้ทางการเรียนสามารถพัฒนาได้โดยสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบ สร้างบรรยากาศทางวิชาการ มีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรการเรียนการสอนต้องมีความชัดเจน ผู้สอนควรตระหนักถึงความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนการสอนด้วย (บุญโชติ มณีโชติ, 2555: 68-69) จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ความรู้เป็นส่วนหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 8 ประการ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ ดังนั้น แนวความคิดนี้สามารถพัฒนาความรู้ของนักเรียนได้ จึงควรที่จะสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความรู้เพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านความรู้ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1.1 ผู้บริหารที่มีเป้าหมายให้นักเรียนมีทักษะ ความรู้ ความสามารถโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย เป็นทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมสมรรถนะดังกล่าวให้นักเรียน และควรสนับสนุนให้ผู้สอนนำหลักการของกลวิธีเรียนการสอนไปปรับใช้ เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้กับสาระอื่น ๆ ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งกลุ่มสาระอื่น ๆ ในการบูรณาการให้เหมาะสมกับรายวิชาของตน รวมทั้งทักษะกระบวนการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะเกิดกับนักเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

2.1 ศึกษานิเทศก์ควรนำกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบายไปใช้ในการฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เพื่อให้สามารถนำกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบายไปปรับใช้กับการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความรู้ของนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ ตามช่วงวัยของนักเรียน ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่นักเรียนต่อไป

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรมีการนำกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบายไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนสั่ง

ศึกษาในแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอันนำไปสู่การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะของการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ ดังนี้

1. ผู้สอนที่จะนำกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ไปปรับใช้ควรตระหนักเรื่อง เวลาในการทำกิจกรรม ซึ่งควรมีการควบคุมระยะเวลาในการจัดการเรียนในแต่ละคาบกิจกรรมให้เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ แล้วนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และประยุกต์ใช้ได้ต่อไป
2. การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) นั้น ครูจะต้องให้นักเรียนแบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่ม ศึกษาว่าแต่ละคนมีหน้าที่อะไร โดยครูผู้สอนจะช่วยให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อต้องการให้นักเรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง แล้วนำคำตอบที่ได้มานำเสนอให้เพื่อน ๆ ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนจะต้องทราบถึงข้อบกพร่องทั้งตนเองและสมาชิกภายในกลุ่ม แล้วนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
3. ผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนนำกระบวนการเรียนด้วยกลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ไปใช้ เช่น การทำนายเหตุการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน และค้นคว้าหาคำตอบของระบอบการเมืองการปกครองในประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ การสรุปองค์ความรู้จากข่าวหนังสือพิมพ์ และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับรายวิชาอื่น ๆ หรือการนำไปใช้ในสถานการณ์การดำเนินชีวิตประจำวัน
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) มีลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอน ครูควรแนะนำวิธีการและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนเริ่มทำการเรียน และในการจัดกลุ่มให้แต่ละกลุ่มมีนักเรียนที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง อ่อนคละกัน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกันภายในกลุ่มและมีแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้น
5. ขณะที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมขั้นที่ 1 ขั้นทำนาย (Predict) ครูไม่ควรแนะนำหรือตอบคำถามนักเรียนเพราะข้อความที่ได้จากการทำนายของนักเรียนจะไม่ตรงกับความรู้เดิมที่นักเรียนมีอยู่แล้ว
6. ขณะที่ทำกิจกรรมขั้นที่ 2 ขั้นสังเกต (Observe) ครูควรดูนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเมื่อนักเรียนมีปัญหา คอยกระตุ้นให้กำลังใจ เพื่อให้นักเรียนเกิดความใฝ่รู้ อยากรู้ อยากเห็น ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น
7. เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม ครูควรยืดหยุ่นภาระงานได้ตามความเหมาะสมตามระดับความสามารถของนักเรียน แต่ไม่ควรยืดหยุ่นมากเกินไป เพราะอาจจะทำให้ภาระงานนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ และเกิดความเบื่อหน่ายต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

8. ควรนำผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) มาประยุกต์ร่วมกับรูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทางด้านทักษะ ความสามารถ กระบวนการ และคุณลักษณะที่สัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ในชั้นเรียนของระดับอื่น ๆ โดยเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน

2. ควรศึกษาผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ และหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ เนื่องจากกลวิธีการเรียนการสอนจะส่งเสริมทักษะพื้นฐานและทักษะที่สำคัญให้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ในการนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น การตั้งคำถาม การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการนำเสนอผลงาน

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช**

2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จิรภา กองมา. (2557). “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ POE ร่วมกับสื่อประสม เรื่องลมฟ้าอากาศกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.**

ดวงกมล สิ้นเพ็ง. (2555). **การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง .** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). **วิธีวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.**

บุญชิต มณีโชติ. (2555). “ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมกับพฤติกรรมใฝ่รู้ของนักศึกษาพยาบาล”. **วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.**

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2554). **การพัฒนาใฝ่รู้ที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.**

พัชรวรินทร์ เกลี้ยงนวล. (2556). “ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ Predict-Observe-Explain (POE) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะ

- กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิชาญ อัครวนสกุล. (2545). “การอ่านการใช้เวลาว่างที่ดีสำหรับวัยรุ่น”. **วารสารวิชาการ**, 5 (11). หน้า 14 - 15.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2555). “รูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านการแปลงหลักสูตรและการเรียนรู้”. **บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.
- วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล. (2555). “การพัฒนารูปแบบการสอน โดยใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความ
ใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **การจัดการเรียนรู้โดย
ใช้เทคนิคPredict-Observe-Explain (POE)**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
สืบค้นเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2563.
- อารี พันธมณี. (2546). **จิตวิทยาสร้างสรรค์การสอน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทมเอดดู
เคท.
- Litman, J. A., & Jimerson, T.L. (2004). **The Measurement of Curiosity As a Feeling of
Deprivation**. *Journal of Personality Assessment*, 82(2), 147-157
- Litman, J. A. (2005). “Curiosity and the pleasures of learning: Wanting and liking new
information”. **Cognition and Emotion**, 19(6), 793-814
- Morgan, J. et al. (2007). **Enquiring Minds**. [online]. Available from:
<http://www.enquiringminds.org.uk>. [2020, July 25].
- White, R. T and Gunstone, R. F. (1992). **Probing Understanding**. London: Falmer Press.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าสู่พาณิชย์
ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิริวัน จังหวัดนครนายก
COMMUNITY PRODUCT DEVELOPMENT FROM BAMBOO WICKERWORK
PRODUCTS DECORATED WITH LOINCLOTH FOR BUSINESS, THAI VIENG
KIRIWAN CULTURE COMMUNITY, NAKHON NAYOK PROVINCE

โสธรรมา เครือเมฆ¹, ชุตินา สังคะหะ²

Soracha Kruamek¹, Chutima Sangkhaha²

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร¹⁻²

Phranakhon Rajabhat University¹⁻²

E-mail : soracha1723@gmail.com

ได้รับบทความ: 24 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 2 พฤศจิกายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิริวัน จังหวัดนครนายก 2) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้า และ 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้า รูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นกรรมการศูนย์วัฒนธรรมชุมชนไทยเวียง คิริวัน และผู้ที่ทำอาชีพผลิตหรือจำหน่ายเครื่องจักสานไม้ไผ่ หรืออาชีพทอผ้าขาวม้า จำนวน 6 ท่าน และกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภค จำนวน 349 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ ANOVA ผลการวิจัย พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าของชุมชนวัฒนธรรมไทย เวียงคิริวัน ได้ถูกออกแบบและพัฒนาจากความเชื่อของชาวไทยเวียง วัสดุหลัก คือ ไม้ไผ่ หรือเส้นตอก ตกแต่งด้วยผ้าขาวม้า ใช้วิธีจักสานลวดลายแบบขัด จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พวงกุญแจ ที่ใส่แก้วน้ำเก็บความเย็น กระเป๋าถือ กระเป๋าใส่เอกสาร และโคมไฟ ทั้งนี้ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ใส่แก้วน้ำเก็บความเย็น และโคมไฟ มีคะแนนความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.34) รองลงมา คือ กระเป๋าถือ พวงกุญแจ กระเป๋าใส่เอกสาร ($\bar{X}$ = 4.20, 4.19, 4.01 ตามลำดับ) และพบว่า ทุกผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคมีความคิดเห็นในด้านการออกแบบ ด้านราคา และ ด้านประโยชน์ใช้สอย อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และเมื่อทำการ

เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้า พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ นัยสำคัญ .05

คำสำคัญ: เครื่องจักสาน, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, ผ้าขาวม้า

Abstract

This research aimed to 1) design and develop bamboo wickerwork products decorated with loincloth of Thai Vieng Kiriwan culture community, Nakorn Nayok, 2) study the opinions of consumers towards bamboo wickerwork products decorated with loincloth, and 3) compare the opinions of consumers towards bamboo wickerwork products decorated with loincloth. This research utilized mixed methods of quantitative and qualitative methods. The key informants were 6 committees in the cultural center of Thai Vieng Kiriwan and craftsmen who still make, sell bamboo wickerwork products, or weave loincloth. The sample was 349 consumers. The instruments for collecting data were the interview form and the questionnaire. The statistics used and results presented in this research were percentage, mean, standard deviation, *t*-test, and ANOVA. The results were found that the bamboo wickerwork products decorated with loincloth of Thai Vieng Kiriwan culture community, Nakorn Nayok have designed and developed from Thai Viengs' belief. The main material is bamboo aka Sen-Tok which are decorated with loincloth. There were 5 products which were keychain, cold cup holder, handbag, briefcase, and lamp. The consumers' opinions towards all products were at the high agreement level. The cold cup holder and the lamp had the highest score ($\bar{X}$ = 4.34) and were followed by the handbag, the keychain and the briefcase ($\bar{X}$ = 4.20, 4.19, 4.01, Consecutively). Also, it was found that the consumers' opinions towards all products on design, price, and function were at high agreement level. In comparison, it was found that there were statistically significant differences of the consumers' opinions among genders, ages and incomes at .05.

Keywords: Wickerwork, Community Product, Loincloth

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปณิธานทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยสิ่งสำคัญที่แผนพัฒนา ได้กล่าวถึงอีกประการหนึ่ง คือ การมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของเมืองต่างๆ ให้สูงขึ้น ภายใต้การใช้มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะการใช้ที่ดิน การจัดระเบียบผังเมืองและความปลอดภัยตามเกณฑ์เมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมเพื่อกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ และสังคมให้ทั่วถึงและเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจและรายได้จากพื้นที่เศรษฐกิจใหม่มากขึ้น เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ เพื่อให้เศรษฐกิจเข้มแข็งแข่งขันได้ มีเสถียรภาพ และมีความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมในการสร้างมูลค่าและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของสินค้าและบริการ ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) ของชุมชนจึงเป็นกระบวนการอีกส่วนของแผนพัฒนาฯ ที่เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพของชุมชน ด้วยการช่วยให้ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ใหม่หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมในรูปแบบใหม่ เพื่อเป็นการสร้างคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่น มีความน่าสนใจของผู้ซื้อ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 19-21)

จากแนวคิดการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลได้นำมาสู่แนวคิดการขยายธุรกิจชุมชนด้วยผลิตภัณฑ์ โดยการพัฒนาต่อยอดสินค้าหรือบริการที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีมูลค่าที่เพิ่มสูงมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New product) หรือการพัฒนาที่เป็นการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ (Product Development) ที่มีอยู่เดิมนั้น เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งการพัฒนานี้จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณสมบัติที่ดีขึ้น มีลักษณะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ ที่สำคัญสามารถสนองความต้องการเดิมหรือใหม่ของผู้ซื้อได้ (สุจินดา เจริญศรีพงษ์ และ ปิยวัน เพชรหมี, 2560: 68) ซึ่งปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้มีจำนวนมาก เช่น ศูนย์ส่งเสริมฝีมือเครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่ในอำเภอพนสนิม ชลบุรี ที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพโดยให้ชาวบ้านผลิตหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ที่มีความประณีตและทันสมัยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ทำให้หัตถกรรมในอำเภอพนสนิมนั้นยังคงอยู่ หรือในการศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนตำบลดงมะเดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงรายโดยการนำรูปแบบเครื่องจัก

สานดั้งเดิมที่ชุมชนทำขึ้นในเวลาว่างจากการทำไร่ นา เช่น ตะกร้า (ข้าวหวด) ข้อง กระบุง เป็นต้น แล้วนำมาหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมทั้งความต้องการของตลาด คัดเลือกผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ ตะกร้า (ข้าวหวด) นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประโยชน์ได้หลากหลายแต่ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิม คือ ตะกร้าใส่ผักและผลไม้ ไม้ไผ่ ฝาชี พัฒนาโดยจักสานต่อกให้มีความสม่ำเสมอ เส้นเรียบไม่มีขุยและผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความคงทนมีอายุการใช้งาน ไม่เกิดเชื้อราและไม่มีตัวมอด เป็นต้น (จิราพร มะโนวัง, วาสนา เสภา และ ธงชัย ลาหุณะ, 2560: 926)

สำหรับชุมชนไทยเวียงคิรีวัน เป็นชุมชนชาวลาวเวียงจันทน์ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครนายกโดยมีอาชีพดั้งเดิมคือทำการเกษตรและมีอาชีพเสริม คือ การทอผ้าขาวม้า การจักสาน โดยทางจังหวัดนครนายกมีเป้าหมายจะจัดตั้งเป็น ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในส่วนของบ้านคิรีวัน หมู่ที่ 1 ตำบลศรีนาวา อำเภอเมืองนครนายก วัดคิรีวัน เดิมวัดคิรีวันชื่อ “วัดสว่างอารมณ์” แต่เมื่อวัดนี้ย้ายไปอยู่ที่ภูเขแห่งใหม่ จึงตั้งชื่อวัดใหม่ว่า วัดคิรีวัน เพื่อเป็นสิริมงคล จุดที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดแห่งนี้ ได้แก่ องค์พระแก้วมรกตองค์จำลอง (วัดคิรีวัน) ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารบนยอดเขา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน ที่ได้มีการรวมตัวกัน ประกอบอาชีพในการผลิตเครื่องจักสานและผ้าขาวม้าของชุมชน ซึ่งยังเป็นกลุ่มอาชีพเล็กๆ ที่มีความต้องการพัฒนาให้สามารถเป็นอาชีพได้อย่างยั่งยืน เป็นการรวมตัวกันของชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ใน 3 หมู่บ้านได้แก่ หมู่ที่ 1 ตำบลศรีนาวา มีอาชีพทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ หมู่ 8 ตำบลหินตั้ง มีอาชีพทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ และหมู่ 7 ตำบลหินตั้งมีอาชีพทอผ้าขาวม้าและแปรรูปเป็นของใช้ การรวมตัวกันของ 3 หมู่บ้านที่มีจุดศูนย์รวมอยู่ที่วัดคิรีวัน โดยมีเจ้าอาวาส พระครูกิจอุดม เป็นผู้จัดตั้งและสานต่อวัฒนธรรมของชุมชน และจากแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงนำมาสู่การศึกษาในครั้งนี้โดยการนำภูมิปัญญาในชุมชนทั้งด้านการจักสานและผ้าขาวม้าที่มีอยู่ในชุมชน นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าชุมชนจะได้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และสามารถเกิดเป็นอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา แนวคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมการใช้เครื่องจักสาน และผ้าขาวม้าของชาวไทยเวียงศรีรีวัน

2) กำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับกับงานจักสานไม้ไผ่ และผ้าขาวม้า โดยทำการคัดเลือกจากประชากร ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวัฒนธรรมไทยเวียงศรีรีวัน ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 ตำบลศรีนาวา หมู่ 7 และหมู่ 8 ตำบลหินตั้ง จากนั้นทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไทยเวียงศรีรีวันในด้าน วัฒนธรรมและภูมิปัญญา หรือเป็นผู้ที่ยังคงทำอาชีพผลิตหรือจำหน่ายเครื่องจักสานไม้ไผ่ และอาชีพ ทอผ้าและแปรรูปผ้าขาวม้าจนถึงปัจจุบัน และยินดีให้ข้อมูล ได้จำนวนทั้งสิ้น 6 ท่าน ทำการสัมภาษณ์ แบบรายบุคคลและรายกลุ่ม เพื่อทราบข้อมูลการผลิตงานหัตถกรรมจักสานและผ้าขาวม้า ได้แก่ รูปแบบ ลวดลาย กระบวนการผลิตงานจักสาน การทอและใช้ผ้าขาวม้าของคนในชุมชน ที่สัมพันธ์กับ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี

3) ตรวจสอบข้อมูลร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ประเภท รูปแบบ และ ลวดลายงานจักสานที่ชุมชนผลิตขึ้นไว้ใช้ และจำหน่ายในชุมชน และความเหมาะสมของรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยนำเสนอ ที่สามารถแสดงเอกลักษณ์ของชาวไทยเวียงศรีรีวันอย่างเด่นชัดและสวยงาม

4) พัฒนาเครื่องมือในการทำวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้วยการหาค่าดัชนีความ สอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC : Index of item objective congruence) พบว่า ค่าดัชนีความ สอดคล้องทั้งฉบับ มีค่า 0.93 และทุกรายการข้อคำถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67- 1.00 และทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไป ทดลองใช้กับนักศึกษาและประชาชนทั่วไป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 34 คน นำมาวิเคราะห์โดยใช้ คอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach ซึ่งได้ค่าความ เชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.976

5) ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้า จาก แนวคิด ความเชื่อ รูปแบบ และลวดลายงานจักสานของชุมชนไทยเวียงศรีรีวัน ได้จำนวนทั้งสิ้น 5 ผลิตภัณฑ์

6) สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้า ของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงศรีรีวัน จังหวัดนครนายก กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภค หรือประชาชน ทั่วไป ทำการสุ่มตัวอย่าง โดยทำการคัดเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Selection) และเนื่องจากไม่ ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงคำนวณจากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดย

กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์ บัญชา, 2549: 74) ได้ขนาดตัวอย่าง อย่างน้อย 384 คน

7) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แต่เนื่องจากสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาจึงทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบ จึงส่งแบบสอบถามแบบออนไลน์เพิ่มเติมได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 349 คน คิดเป็นร้อยละ 90.88 ของจำนวนขนาดตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนดไว้ 384 คน

8) วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) โดยนำมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ฯ โดยใช้สถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ซึ่งกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก

1.1 ผลศึกษาแนวคิด ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมจักสาน รูปแบบ ลวดลายและกระบวนการผลิตงานจักสาน พบว่า ชุมชนไทยเวียงคิรีวัน เป็นชุมชนที่มีการทำงานจักสานอันเนื่องมาจากมีทรัพยากร คือ ป่าไผ่ ที่ขึ้นอยู่ในชุมชน ชาวบ้านจึงนำไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์ โดยเริ่มจากการผลิตงานเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ต่อมาจึงมีการผลิตเป็นอาชีพ โดยพบการจำหน่ายสินค้าจักสานจากไม้ไผ่ที่ร้านค้าที่ตั้งอยู่บริเวณวัดคิรีวัน และร้านที่ตั้งตามถนนข้างทางบ้างอีกเล็กน้อย ทั้งนี้ชาวไทยเวียงมักจะทำของ หรือไซ ขนาดเล็กไว้กับตัว โดยมีความเชื่อว่าของและไซนี้เป็นเครื่องรางนำโชค ให้เงินทองไหลมาเทมา นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ในส่วนของการทำผ้าขาวม้า พบว่า มีการทอสีทอติดกันมาตามวิถีของชาวลาวเชื้อสายพวน แต่ปัจจุบันเหลือเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่ทำอยู่ สำหรับรูปแบบ และลวดลายงานหัตถกรรมจักสาน พบว่า ประเภทของงานจักสานที่พบ ได้แก่ พัด กระดาษ ตะกร้า ชะลอม ข้อง ไซ ลวดลายของงานจักสานส่วนใหญ่เป็นลายพื้นฐาน ได้แก่ ลายขีด (ลายหนึ่ง ลายสอง ลายสาม) ลายทแยง ลายขีด (ไขว้บิด) และลายเกลว

1.2 ผลการศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก ซึ่งทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) จากข้อมูลที่ได้จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พวงกุญแจ ที่ใส่แก้วน้ำเก็บความเย็น กระเป๋าถือ กระเป๋าใส่เอกสาร และโคมไฟ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้า

แนวคิด	ภาพต้นแบบผลิตภัณฑ์
ผลิตภัณฑ์พวงกุญแจ การนำความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องจักสานประเภทข้องหรือไซ ว่าเป็นเครื่องรางนำโชค ให้เงินทองไหลมาเทมา โดยออกแบบให้มีขนาดเล็ก ทำเป็นพวงกุญแจ ตกแต่งด้วยผ้าขาวม้าเป็นพวงดอกไม้ห้อยอยู่ตรงปลาย	
ผลิตภัณฑ์ที่ใส่แก้วน้ำเก็บความเย็น การนำวิธีการจักสานลวดลายแบบขัด ลายดวงรัตน์ มาสานขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่เข้ากับยุคสมัยซึ่งกำลังเป็นที่นิยม นั่นคือ ที่ใส่แก้วน้ำเก็บความเย็น โดยนำมาตกแต่งด้วยผ้าขาวม้าเล็กน้อยเพื่อสร้างสีสันให้กับผลิตภัณฑ์	
ผลิตภัณฑ์กระเป๋าถือ การนำวิธีการจักสานลวดลายแบบขัด โดยนำมาผสมผสานกับการตัดเย็บร่วมกับผ้าขาวม้า และหนังเทียม ขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าถือ โดยมุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าและการใช้งานให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีรูปแบบและรูปทรงที่ทันสมัย	
ผลิตภัณฑ์กระเป๋าใส่เอกสาร การนำวิธีการจักสานลวดลายแบบขัด โดยนำมาสานเป็นแผ่นขึ้นรูปเป็นทรงกระเป๋า โดยตัดเย็บและตกแต่งด้วยผ้าขาวม้า มุ่งเน้นการใช้งานสำนักงาน เพื่อเป็นกระเป๋าถือขนาดสำหรับใส่เอกสาร	
ผลิตภัณฑ์โคมไฟ การนำวิธีการจักสานลวดลายแบบขัด สานเป็นแผ่น จากนั้นนำมาตกแต่งเป็นโคมไฟ โดยใช้ฐานของโคมไฟที่อาจสร้างหรือพัฒนาขึ้นเอง หรืออาจใช้ฐานของโคมไฟที่มีอยู่แล้ว นำมาประกอบให้สวยงาม เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์	

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่ง ผ้าขาวม้าของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก

การศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่ง
ผ้าขาวม้า ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ได้ทำการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล และความคิดเห็นด้านต่างๆ
ประกอบด้วย ด้านการออกแบบ ด้านราคา และด้านประโยชน์ใช้สอย มีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 2: ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภค

	ข้อมูลทั่วไป (n=349)	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	83	23.8
	หญิง	266	76.2
อายุ	ต่ำกว่า 22 ปี	57	16.3
	22-29 ปี	60	17.2
	30-39 ปี	56	16.0
	40-49 ปี	122	35.0
	50-59 ปี	40	11.5
	60 ปีขึ้นไป	14	4.0
การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี/กำลังศึกษาปริญญาตรี	51	14.6
	ปริญญาตรี	189	54.2
	สูงกว่าปริญญาตรี	109	31.2
อาชีพ	แม่บ้าน/เกษียณอายุ	16	4.6
	เกษตรกร	2	0.6
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ	129	37.0
	พนักงานเอกชน	72	20.6
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	61	17.5
	รับจ้าง	23	6.6
	นักเรียน/นักศึกษา	46	13.2
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	น้อยกว่า 15,000 บาท/เดือน	110	31.5
	15,000 – 30,000 บาท/เดือน	76	21.8
	30,001 – 45,000 บาท/เดือน	104	29.8
	มากกว่า 45,000 บาท ขึ้นไป	59	16.9

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ
76.2 มากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อย มีอายุ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.0 มีการศึกษาอยู่ในระดับ
ปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 การประกอบอาชีพ พบว่า เกือบสองในห้า
เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมาหนึ่งใน

ห้าเป็นพนักงานเอกชน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6 และเกือบหนึ่งในสามของผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 15,000 บาท จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5

ตารางที่ 3: ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) ๓

ผลิตภัณฑ์	การประเมิน							
	การออกแบบ		ราคา		ประโยชน์ใช้สอย		รวมทุกด้าน	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พวงกุญแจ	4.30	0.67	4.24	0.73	4.02	0.84	4.19	0.75
ที่ใส่แก้ว	4.42	0.65	4.25	0.72	4.35	0.69	4.34	0.69
กระเป๋าถือ	4.29	0.73	4.09	0.82	4.23	0.75	4.20	0.78
กระเป๋าเอกสาร	4.05	0.83	3.87	0.89	4.12	0.79	4.01	0.84
คอมไฟ	4.43	0.67	4.23	0.78	4.37	0.71	4.34	0.72

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวม ผู้บริโภคเห็นด้วยในระดับมากกับผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นทุกผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ที่ใส่แก้วเก็บความเย็นและคอมไฟ ($\bar{x}$ = 4.34 เท่ากัน) รองลงมา คือ กระเป๋าถือ พวงกุญแจ และกระเป๋าเอกสาร ($\bar{x}$ = 4.20, 4.19, 4.01 ตามลำดับ) โดยด้านการออกแบบ ผู้บริโภคเห็นด้วยในระดับมากทุกผลิตภัณฑ์ ได้แก่ คอมไฟ ใส่แก้วเก็บความเย็น พวงกุญแจ กระเป๋าถือ และกระเป๋าเอกสาร ($\bar{x}$ = 4.43, 4.42, 4.30, 4.29, 4.05 ตามลำดับ) ด้านราคา ผู้บริโภคเห็นด้วยในระดับมากทุกผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ที่ใส่แก้วเก็บความเย็น พวงกุญแจ คอมไฟ กระเป๋าถือ และกระเป๋าเอกสาร ($\bar{x}$ = 4.25, 4.24, 4.23, 4.09, 3.87 ตามลำดับ) และด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้บริโภคเห็นด้วยในระดับมากทุกผลิตภัณฑ์ ได้แก่ คอมไฟ ที่ใส่แก้วเก็บความเย็น กระเป๋าถือ กระเป๋าเอกสาร และพวงกุญแจ ($\bar{x}$ = 4.37, 4.35, 4.23, 4.12, 4.02 ตามลำดับ)

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้า

ในการศึกษาเปรียบเทียบนี้จะทำการวิเคราะห์ตามลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยพิจารณาเป็นรายผลิตภัณฑ์ ได้ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 4: การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) ๓ ของผู้บริโภคที่มีเพศต่างกัน

ผลิตภัณฑ์	ชาย		หญิง		t	p
	(n=83)		(n=266)			
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
คอมไฟ	4.16	0.74	4.41	0.64	-2.939	.004

$p < .05$

จากตาราง 4 พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์โคมไฟแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ ผู้บริโภคเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์โคมไฟดีกว่าผู้บริโภคเพศชาย ส่วนผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าอื่นๆ พบว่า ผู้บริโภคทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5: การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) ของผู้บริโภคที่มีอายุต่างกัน

ผลิตภัณฑ์	Sources	Df	SS	MS	F	p
ที่ใส่แก้วเก็บความเย็น	ระหว่างกลุ่ม	5	578.65	115.73	3.072	.010
	ภายในกลุ่ม	343	12920.44	37.67		
	รวม	348	13499.09			
กระเป๋าลือ	ระหว่างกลุ่ม	5	774.38	154.88	3.322	.006
	ภายในกลุ่ม	343	15992.56	46.63		
	รวม	348	16766.95			
กระเป๋าสาร	ระหว่างกลุ่ม	5	1559.85	311.97	5.592	.000
	ภายในกลุ่ม	343	19134.98	55.79		
	รวม	348	20694.84			
โคมไฟ	ระหว่างกลุ่ม	5	516.99	103.39	2.324	.043
	ภายในกลุ่ม	343	15258.23	44.49		
	รวม	348	15775.22			

$p < .05$

จากตาราง 5 พบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์ที่ใส่แก้วเก็บความเย็น กระเป๋าลือ และกระเป๋าสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์โคมไฟ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างโดยใช้วิธีการของ Sheffe' ในแต่ละผลิตภัณฑ์ ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 6: การทดสอบความแตกต่าง ของผู้บริโภคที่มีอายุต่างกัน

ผลิตภัณฑ์	$\bar{x}$	ช่วงอายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	20-29 ปี	30-39 ปี	40-49 ปี	50-59 ปี	60 ปีขึ้นไป
ที่ใส่แก้ว	4.60	20-29 ปี				*		
กระเป๋าลือ	4.50	20-29 ปี				*		*
กระเป๋าสาร	4.40	20-29 ปี				*	*	*
โคมไฟ	4.34	20-29 ปี					*	

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบความแตกต่าง พบว่า มีความแตกต่างทั้ง 4 ผลลัพธ์ กล่าวคือ ผู้บริโภคที่มีอายุ 20-29 ปี มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์ที่ใส่แก้วเก็บความเย็น กระเป๋ากีฬา และกระเป๋าเอกสาร ดีกว่าผู้บริโภคอายุ 40-49 ปี มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าเอกสาร และโคมไฟ ดีกว่าผู้บริโภคอายุ 50-59 ปี และมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าถือ และกระเป๋าเอกสาร ดีกว่าผู้บริโภคอายุ 60 ปี ขึ้นไป

ตารางที่ 7: การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) ของผู้บริโภคที่มีรายได้ต่างกัน

ผลิตภัณฑ์	Sources	Df	SS	MS	F	p
กระเป๋าถือ	ระหว่างกลุ่ม	3	5.519	1.840	3.914	.019
	ภายในกลุ่ม	345	162.150	.470		
	รวม	348	167.669			
กระเป๋าเอกสาร	ระหว่างกลุ่ม	3	6.538	2.179	3.752	.011
	ภายในกลุ่ม	345	200.410	.581		
	รวม	348	206.948			
โคมไฟ	ระหว่างกลุ่ม	3	4.012	1.337	3.001	.031
	ภายในกลุ่ม	345	153.740	.446		
	รวม	348	157.752			

$p < .05$

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าถือ กระเป๋าเอกสาร และโคมไฟ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างโดยใช้วิธีการของ Sheffe' ในแต่ละผลิตภัณฑ์ ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 8: การทดสอบความแตกต่าง ของผู้บริโภคที่มีอายุต่างกัน

ผลิตภัณฑ์	$\bar{x}$	รายได้/เดือน	น้อยกว่า 15,000 บาท	15,000 – 30,000 บาท	30,001 – 45,000 บาท	45,000 บาท ขึ้นไป
กระเป๋าถือ	4.32	น้อยกว่า 15,000 บาท				*
	4.32	15,000 – 30,000 บาท				*
กระเป๋าเอกสาร	4.17	น้อยกว่า 15,000 บาท				*

จากตารางที่ 8 ผลการทดสอบความแตกต่าง พบว่า มีความแตกต่าง 2 ผลลัพธ์ กล่าวคือ ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 15,000 บาท และมีรายได้ 15,000 – 30,000 บาท มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าถือ ดีกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ต่อเดือน 45,000 บาท ขึ้นไป และ

ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 15,000 บาท มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์กระเป่าเอกสาร ดีกว่า
ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่อเดือน 45,000 บาท ขึ้นไปด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าสู่พาณิชย์ของ
ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก ได้แก่ พวงกุญแจ ที่ใส่แก้วน้ำเก็บความเย็น กระเป่า
ถือ กระเป่าใส่เอกสาร และโคมไฟ ใช้หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยใช้วัสดุหลัก คือ ไม้ไผ่ หรือเส้น
ตอก และตกแต่งด้วยผ้าขาวม้า ผสมผสานแนวคิดความเชื่อ ใช้วิธีการจักสานลวดลายแบบขัดเป็นหลัก
โดยผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมีจุดมุ่งหมายของการใช้เป็นของขวัญ ของฝาก ของที่ระลึก และใช้งานได้
จริงที่สอดคล้องกับความนิยมในการใช้งานในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการซื้อของ
ผู้บริโภค ที่ควรมีรูปแบบการใช้งานที่หลากหลาย มีการใช้วัสดุที่เหมาะสม มีรูปแบบลวดลายที่สวยงาม
สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของงานหัตถกรรม (พร
พิมล ศักดา และ บวร เครือรัตน์, 2561: 50) และสอดคล้องกับผลการศึกษาความต้องการในการ
พัฒนาของที่ระลึก ที่พบว่า ควรมีราคาถูก ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการหรือลักษณะการใช้งาน
ของผู้บริโภคในปัจจุบัน ทั้งนี้จากผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ ในด้าน
การออกแบบ ด้านราคา และด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่า ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคเห็นด้วยในระดับ
มาก ทั้งนี้เนื่องจากในทุกผลิตภัณฑ์ จะมีการออกแบบที่นำเอาเอกลักษณ์และความโดดเด่นของ
ลวดลายในงานจักสาน และการตกแต่งด้วยผ้าขาวม้ามาผสมผสานกับประเภทของผลิตภัณฑ์ที่กำลัง
เป็นที่นิยมในการใช้งานในปัจจุบันทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจและพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ที่ต้นแบบที่
พัฒนาขึ้น (สรวพร กุศลสง และ รสรินทร์ ขุนแก้ว, 2554: 41) ทั้งนี้การยกระดับผลิตภัณฑ์หรือสินค้า
พื้นบ้านจะต้องมีความเข้าใจธรรมชาติและวิถีของชุมชนในการผลิตสินค้าหรือสร้างสรรค์ผลงาน
และทำความเข้าใจกับความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนไปด้วย ลักษณะของผลิตภัณฑ์จึงควรมีการ
ผสมผสานภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นๆ ประกอบกับต้องมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน
ผลงานการออกแบบจึงมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย แสดงถึงความหลากหลายและสอดคล้องกัน
กับบริบทภายนอกชุมชนและบริบทภายในชุมชน (กัมพล แสงเอี่ยม, 2562: 1)

2. ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าของ
ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก พบว่า ภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยใน
ระดับมากกับผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นในทุกผลิตภัณฑ์ และพบว่า ทั้งด้านการออกแบบ ด้าน
ราคา และด้านประโยชน์ใช้สอยนั้นผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากทุกผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เพราะ
ทุกผลิตภัณฑ์นั้นมีจุดมุ่งหมายของการออกแบบเป็นของใช้ ของที่ระลึก ที่สะท้อนถึงชุมชน มีความสวยงาม
ตั้งราคาขายที่เหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบและพัฒนา
ผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทของที่ระลึกเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ทางการตลาด พบว่า จุดแข็งของผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น ประกอบด้วย รูปแบบสินค้าที่สวยงาม คุณภาพดี ราคาไม่แพงเหมาะสมกับคุณภาพ และโอกาสในการพัฒนาสินค้า คือ รูปแบบสินค้าควรมีความทันสมัย และมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี (จิง บุญประชา, 2553: 41-42)

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่แตกต่างผ้าขาวม้า จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริโภคเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์ไหมไฟดีกว่าผู้บริโภคเพศชาย ทั้งนี้เป็นเพราะไหมไฟ เป็นลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ตกแต่งบ้าน ซึ่งผู้หญิงมักจะเป็นผู้ที่ดูแล จัดจ่ายในเรื่องนี้ ดังที่ผลการศึกษาของ ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการผู้บริโภคและปัจจัยในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ในการซื้อผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่นั้นส่วนใหญ่จะซื้อไว้ใช้เอง โดยผู้ใช้สินค้า และตัดสินใจซื้อ คือ แม่ (ธัญมัย เจริญกุล, 2555: 43) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริโภคที่มีอายุที่มีอายุ 20-29 ปี มีความคิดเห็นที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ที่ใส่แก้วเก็บความเย็น กระเป๋าถือ และกระเป๋าเอกสาร ทั้งนี้เนื่องจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ออกแบบมาสนองการใช้งานของบุคคลในช่วงวัยทำงานซึ่งมีแนวโน้มของการใช้งานในผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ดังผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ของกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 28 ปีขึ้นไป ที่เข้าชมงานแสดงสินค้าเมืองทองธานี พบว่า จุดประสงค์หลักในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ คือ เพื่อนำกลับไปใช้เอง โดยมองคุณค่าของเครื่องจักสานที่ลวดลายความงาม รวมถึงปัจจัยด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อมากที่สุด (สุธาสินี บุรีคำพันธุ์ และ กมลรัตน์ อุตตปัญญา, 2562: 101)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาขึ้นเป็นหนึ่งในกระบวนการขับเคลื่อนนั้น ควรต้องมีการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการกำกับดูแลจากทุกภาคส่วนทั้งในระดับบริหารของภาครัฐ ผู้นำชุมชน/กลุ่ม และที่สำคัญ คือ สมาชิกหรือคนในชุมชน ที่ต้องมีความต้องการอยากมีส่วนร่วมและมีความพร้อมในการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาขึ้นไปใช้สร้างอาชีพและรายได้ให้กับตนเอง โดยต้องมีการวางแผนและจัดการเกี่ยวกับการตลาดอย่างเหมาะสมเข้ากับยุคสมัย อันจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนของการดำเนินการต่อไปได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 กลุ่มวัฒนธรรมไทยเวียงคิริวัน และชุมชนในพื้นที่ สามารถนำต้นแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาขึ้นไปผลิตเป็นของขวัญ ของฝาก ของที่ระลึก ที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดตั้งเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน

2.2 โรงเรียน สถานศึกษา ศูนย์การอบรมและฝึกอาชีพต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ ฝึกอบรม และพัฒนาทักษะอาชีพการผลิตเครื่องจักสานที่สะท้อนวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และมีความทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่า เกิดความภูมิใจ และนำไปใช้ต่อยอดในการสร้างอาชีพและรายได้

2.3 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน สามารถนำไปใช้ในการวางแผนนโยบาย และการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนในหลากหลายมิติ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการสร้างอาชีพและรายได้ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน การสืบสานและอนุรักษ์ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือชุมชนให้ครอบคลุมในทุกด้าน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบพัฒนารูปทรง ลวดลาย และสีสันทนผลิตภัณฑ์งานจักสานไม้ไผ่ ให้มีความสวยงาม น่าสนใจ และทันสมัย เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเลือกซื้อของผู้บริโภค

3.2 ควรศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่โดยศึกษาเจาะลึกในแต่ละช่วงวัย ซึ่งอาจมีความต้องการในผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ที่แตกต่างกัน ทั้งประเภท รูปแบบ ตลอดจนราคา

3.3 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำเครื่องจักสานไม้ไผ่เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในชุมชน ใช้ประโยชน์ในเชิงคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และเชิงเศรษฐกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กัมพล แสงเอี่ยม. (2562). จากติวเตอร์สอนศิลปะ สู่บทบาทอาจารย์หัตถอุตสาหกรรมผู้ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างยั่งยืน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://tu.ac.th/thammasat-fineart-industrial-crafts-design-kamphon-saeng-iam>. [5 กรกฎาคม 2564].
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จง บุญประชา. (2553). แนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทของที่ระลึก. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- จิราพร มะโนวัง วาสนา เสภา และธงชัย ลาหุณะ. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย. รายงานการประชุม การประชุมวิชาการระดับชาติเนตรวิทย์ครั้งที่ 13 วันที่ 20-21 กรกฎาคม 2560 (หน้า 926-936). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธันยมัย เจียรกุล. (2555). “พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 3(1), 43-62.

- พรพิมล ศักดา และ บวร เครือรัตน์. 2561. “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทของใช้จากวัสดุธรรมชาติของกลุ่มอาชีพเสริมบ้านสุขเกษม ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- สรวงพร กุศลส่ง และ รสรินทร์ ชุนแก้ว. (2554). “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากกระดาดใบมะขาม”. **รายงานวิจัย**. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี่. (2560). “การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย: กรณีศึกษา ผ้าทอลายโบราณ”. **วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน**. 10(4), 62-85.
- สุธาสินี บุรีคำพันธุ์ และ กมลรัตน์ อัดตปัญญา. (2562). “การศึกษาปัจจัยและภูมิปัญญาหัตถกรรมท้องถิ่นเครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์”. **วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม**. 18(1), 100-108.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ สิบสอง พ.ศ.2560 – 2564**. [ออนไลน์].แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422. [15 กรกฎาคม 2563].

ปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

FACTORS OF PSYCHOSOCIAL AND COMFORTABLENESS DEALING WITH
EFFECTIVE LEARNING BEHAVIOR OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS IN BURIRAM PROVINCE

วิรัตน์ ภูทองเงิน¹, ภัฏขวัชร สุขเสน², พลนภัส แสงศรี³

สถาพร ภาคพรหม⁴ และพระมหาวิชาญ สุวิชาโน⁵

Wirat Phoothongngoen¹, Phatchawat Suksen², Pholnapas sangsri³,

Sathapon Pakprom⁴ and Phramahavichan Suvichano⁵

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

Mahaculalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist College¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์²⁻⁵

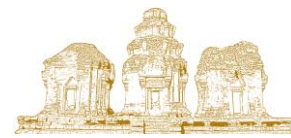
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus²⁻⁵

E-mail : poorat16@gmail.com

ได้รับบทความ: 26 ตุลาคม 2564 ; แก้ไขบทความ: 18 พฤศจิกายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ และ 2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และลักษณะทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๓๕ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้มีความสุขในการเรียน คือ สถานที่เรียนเหมาะสมกับตนเอง สามารถปรับตัวเข้ากับสถานศึกษาได้ เข้ากับเพื่อนร่วมเรียน มีรายได้เพียงพอ สวัสดิการ ในเรื่องที่พัก อาหาร มีสถานที่ออกกำลังกาย อุปกรณ์ในการออกกำลังกาย และระยะเวลาในการเดินทางมาเรียน การสร้างความสุขในการเรียนรู้ด้านสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงจึงทำให้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และลักษณะทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

มีองค์ประกอบ 6 ประการคือ 1) การมีอิสระในการตัดสินใจและพึ่งตนเองได้ (Autonomy: AU) 2) ความสามารถในการจัดการสภาพแวดล้อม (Environment Mastery: EM) 3) ความงอกงามในตนเอง (Personal Growth: PG) 4) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น (Positive Relations with others: PR) 5) การมีเป้าหมายในชีวิต (Purpose in Life: PL) และ 6) การยอมรับตนเอง (Self-acceptance: SA)

คำสำคัญ: ปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจ, พฤติกรรมการเรียน, ประสิทธิภาพ, นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

Abstract

Research report on “The Factor of Psychosocial and Comfortableness dealing with Learning’s Behavior as Efficiency of Higher School in Buriram Provinc” has the following objectives: 1) to study the psychosocial factors and happiness related to the effective learning behavior of higher school students in Buriram Province and 2) to study the interaction between the original mind situational traits and social traits that are relevant to effective learning behavior in both group and subgroups. This is a qualitative research. It is a qualitative research by visiting the interview area to collect data. Key informants 35 people, The tool used for the data collection was self-created interview. The research found that: The psychosocial factors and happiness related to the effective learning behavior of secondary school students in Buriram Province, factors that made learning happiness were the place to study, suitable for oneself, able to adapt to the school, Students, having sufficient income, welfare in accommodation, food, having a place to exercise, exercise equipment, and the duration of the commute to study, creating a healthy learning pleasure, the body. It is strong, which makes it possible to study effectively. The interaction between the original mind according to the situation and the social characteristics related to the effective learning behavior in both groups and subgroups has 6 elements as follows: 1) Autonomy (AU) 2) The ability to manage the environment (Environment Mastery: EM) 3) Personal Growth (PG) 4) Positive Relations with others (PR) 5) Having a goal in Life (Purpose in Life: PL) and 6) self-acceptance (SA).

Keywords: Factor of Psychosocial and Comfortableness dealing, Learning's Behavior, Efficiency, Secondary School Students

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และยึดกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) โดยวางแผนเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคนให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในการพัฒนาคนทางสติปัญญา ความรู้ ความสามารถต่าง ๆ ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งที่สำคัญที่สุดโดยนิสิตนักศึกษาจะได้รับการฝึกฝนฝึกหัดงานตามสาขาวิชาที่เรียนเพื่อสร้างทักษะให้เกิดความชำนาญในการประกอบอาชีพตามที่พึงปรารถนา รวมทั้งช่วยในการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพของบุคคล ให้บุคคลสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างปกติสุขและมีประสิทธิภาพทางอาชีพการงาน ช่วยในการเตรียมกำลังพลหรือกำลังแรงงาน (Manpower) ให้สอดคล้องกับงานในสาขาต่าง ๆ ตามที่สังคมและประเทศชาติต้องการ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กำหนดว่า การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการศึกษาลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงปรารถนา ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐานและให้สามารถอ่านออกเขียนได้ และคำนวณได้ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา การเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Centered) นั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ การเรียนรู้ในสมัยโบราณก่อนมีระบบโรงเรียนก็เป็นรูปแบบที่ผู้เรียนเป็นสำคัญใครสนใจอยากเรียนอะไรก็เรียนวิชานั้นซึ่งสอดคล้องกับหลักวิชาการศึกษาและวิชาจิตวิทยาการศึกษาที่สอนในสถาบันผลิตครูมาเป็นเวลากว่า 100 ปี ที่เน้นรูปแบบการเรียนเช่นนี้ แต่ไม่มีการนำไปปฏิบัติปัจจุบันหลักสูตรทุกวิชาจะเน้นให้มีการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้มากมายจนกระทั่งครูเกิดความกังวลว่าไม่สามารถที่จะสอนให้ครบตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเหล่านั้นได้

จึงสอนอย่างรีบเร่ง จนในที่สุดก็จะกลับไปสู่กระบวนการที่ครูคุ้นเคย วิธีที่ง่ายและสะดวกที่สุดคือการที่ครูพูดเป็นส่วนใหญ่เพราะการเรียนโดยวิธีนี้จะทำให้ทั้งครูและเด็กสามารถเรียนเนื้อหาได้มากมายจนครบถ้วน (จำเนียรน้อย สิงห์รักษ์, 2555: 1) ความสำคัญของการศึกษาโดยยึดหลักการพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมียึดหลักการพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 5 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (ชลิตา บุญวันท์, 2555: บทคัดย่อ)

คุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการและอาชีพตามสมควรแก่วัยสำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการและอาชีพที่ตนถนัด การศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นการศึกษาต่อจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา มีจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่า การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้งความสามารถในการริเริ่มประกอบการและการศึกษาระดับปริญญา ซึ่งประกอบด้วยระดับปริญญาตรีและสูงกว่านั้น การศึกษาระดับปริญญาตรีมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่มการพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ

คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ว่ามีปัจจัยอะไรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเรียนที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จากการสอบถามและสัมภาษณ์นักเรียนถึงผลการเรียนของนักเรียนปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่ของแต่ละห้องเรียนมีผลการเรียนมากกว่า 3.00 สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนดีเช่นนี้ เพราะต้องการจบไปแล้วมีหน้าที่การงานที่ดี ทำให้พ่อแม่ภูมิใจ และมีความสุขกับเพื่อนและอาจารย์ผู้สอน และจากการทบทวนวรรณกรรม มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเป็นจำนวนมาก เช่น พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมการสอน ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ได้ศึกษาตัวแปรความสุขใจ คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรความสุขใจว่าน่าจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเรียนของนักเรียน เมื่อนักเรียนมีความพึงพอใจในชีวิต จึงทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผลการเรียนดีขึ้น ซึ่งยังไม่มีผู้ศึกษา ตัวแปรความสุขใจกับพฤติกรรมเรียนมาก่อน

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และลักษณะทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทางคณะผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดยเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อันประกอบไปด้วย

- 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)
- 2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม สำหรับการนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) นั้นในส่วนนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ตลอดจนเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1) บุคลากรทางการศึกษาจำนวนโรงเรียนละ 5 รูป/คน	25	รูป/คน
2) ตัวแทนนักเรียน 5 โรงเรียนๆละ 2 คน	10	คน
รวม	35	รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลดังนี้

- 1) แบบสัมภาษณ์
- 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
- 3) คณะผู้วิจัยได้สร้างชุดฝึกอบรมพร้อมกิจกรรม สำหรับใช้ในขั้นตอนการศึกษาพัฒนาสนทนากลุ่มและนำไปใช้กับการทดลองฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมาย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) การวางแผนก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนการวางแผน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม โดยการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลเชิงพรรณนาวิธีแล้วนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

2) เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเชิงคุณภาพเป็นขั้นตอนการลงพื้นที่จริง เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งในส่วนผลการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำสนทนากลุ่มย่อย ดังนั้น เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ในงานวิจัยนี้ จะใช้ระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลก็จะมีการเตรียมข้อมูลโดยการลดทอนข้อมูลและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

รายงานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ และ 2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และลักษณะทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจัยที่ทำให้มีความสุขในการเรียน คือ สถานที่เรียนเหมาะสมกับตนเอง สามารถปรับตัวเข้ากับสถานศึกษาได้ เข้ากับเพื่อนร่วมเรียน มีรายได้เพียงพอสวัสดิการ ในเรื่องที่พัก อาหาร มีสถานที่ออกกำลังกาย อุปกรณ์ในการออกกำลังกาย และระยะเวลาในการเดินทางมาเรียน การสร้างความสุขในการเรียนรู้ด้านสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงจึงทำให้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความสุขในการเรียนรู้ด้านการพักผ่อน ต้องมีการแบ่งเวลา ยอมตัดใจจากการเรียนบ้าง เพราะถ้ามุ่งไปที่การเรียนอย่างเดียว ทำให้เกิดความเครียดสะสมได้ ใช้การนั่งเฉยๆ เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ เกี่ยวกับครอบครัว ถ้าอยู่บ้านก็นั่งรีมน้ำ เดินเล่น ดูธรรมชาติ ทำให้สุขภาพจิตของตนเองดี การสร้างความสุขในการเรียนรู้ด้านความเอื้ออาทรห่วงใยต่อคนรอบข้าง การเอื้ออาทรต่อผู้อื่น สามารถทำให้การเรียนสำเร็จด้วย

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และลักษณะทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และลักษณะทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย มีองค์ประกอบ 6 ประการคือ 1) การมีอิสระในการตัดสินใจและพึ่งตนเองได้ (Autonomy: AU) 2) ความสามารถในการจัดการสภาพแวดล้อม (Environment Mastery: EM) 3) ความงอกงามในตนเอง (Personal Growth: PG) 4) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น (Positive Relations with others: PR) 5) การมีเป้าหมายในชีวิต (Purpose in Life: PL) และ 6) การยอมรับตนเอง (Self-acceptance: SA)

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอว่า ควรทำโมเดลรูปแบบการสร้างความสุขในการเรียนรู้ตามหลักพุทธจิตวิทยา เพื่อให้การเรียนรู้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยทางจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเรียนรู้มีประสิทธิภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ อภิปรายผลได้ดังนี้

ความสุขในการการเรียนรู้แยกเป็นสองส่วนหลักๆ คือ หนึ่งเรื่องของเรียน และสภาพของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการการเรียนรู้ด้วย ส่วนสภาพจิตใจการเรียนรู้ที่ทำแล้วต้องมีความสุขกับการเรียนรู้ร่วมไปด้วย ทำแล้วต้องไม่มีข้อทุกข์ใจ และกังวลใจ ส่วนเรื่องสภาพครอบครัวที่มาเกี่ยวพันกับความสุขในการเรียนก็คือ มีเวลาให้ครอบครัวด้วย มีความสุขด้วย ถึงสามารถการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และความสุขของคนเรียนก็ต้องการเรียนรู้ที่ตนรักและการมีเพื่อนร่วมการเรียนรู้ที่ดีงานวิจัยของ(อ้อมเดือน สดมณี และอุษา ศรีจินดารัตน์, 2549: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยด้านจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า ครูที่มีความสุขใจสูงมีพฤติกรรมการทำงานตามแนวปฏิรูปการศึกษาดีกว่าครูที่มีความสุขใจต่ำ เช่นเดียวกัน (กับสุดี แยมเกษร, 2547: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ การค้นหาตัวแปรทำนายพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ พบว่า ความสุขใจ การยอมรับนวัตกรรม อิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติในกลุ่มรวมทำนายได้ 51% ความสุขใจตามแนวความคิดของไดเนอร์ เป็นความพึงพอใจในชีวิตเป็นความสำคัญในเรื่องทั่วไป ครอบครัว เพื่อนและโรงเรียนในอดีต ปัจจุบันและอนาคต มีความรู้สึกทางบวก ประสบการณ์ทางอารมณ์และความรู้สึกที่รื่นรมย์ ระดับอารมณ์และความรู้สึกทางลบ ประสบการณ์ทางอารมณ์และความรู้สึกไม่พอใจเล็กน้อย ทั้งนี้การที่นักเรียนจะมีความสุขในการเรียนการสอนได้นั้นต้องมีการบริหารจัดการการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้ดีอีกด้วย และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารงานของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบสารสนเทศทาง

วิชาการของสถานศึกษา เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร และสนับสนุนให้ครูผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนในสถานศึกษา นอกจากนี้ สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล การใช้งบประมาณอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบให้แก่บุคลากรได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและยุติธรรม นอกจากนี้ สถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีบรรยากาศส่งเสริมต่อการเรียนรู้ และควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสถานศึกษาให้ชุมชนทราบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปต่อยอดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในด้าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืนต่อไป

1.2 สามารถนำผลการวิจัยมาต่อยอดทางการศึกษา แนวทางการนำนโยบายสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ชุมชน ตลอดจนนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับสถานศึกษาอื่นที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เพื่อเกิดกระบวนการและองค์ความรู้ใหม่ๆและพัฒนาต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 รัฐบาลควรให้การสนับสนุนในการกำหนดนโยบายให้เอื้อต่อการเรียนรู้ไม่ว่าจะด้านสภาพทางร่างกาย ครอบครัวยุคนิยม อย่างมีความสุข

2.2 ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนได้โดยไม่ยากลำบากนัก

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรออกแบบการวิจัยเพื่อการเรียนรู้ต่างวัยระหว่างผู้สูงวัยและคนครอบครัวเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

3.2 ควรวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้

3.3 ควรมีการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ต่างวัย

เอกสารอ้างอิง

จำเนียรน้อย สิงห์รักษ์. (2555). “ผลจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับมนุษย์ : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร”. รายงานวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

- ชลิตา บุญวันท์. (2555). “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักการตลาดโดยการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม”. **รายงานวิจัย**. สาขาการจัดการและโลจิสติกส์: วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทคนิคบริหารธุรกิจกรุงเทพฯ.
- สุวดี แยมเกสร. (2547). “ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ การค้นหาตัวแปรทำนายพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ”. **ปริญญานิพนธ์ วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2527). **การวางแผนการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อ้อมเดือน สดมณีและอุษา ศรีจินดารัตน์. (2549). “ปัจจัยด้านจิตสังคมและความสุขที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของครูประถมศึกษามัธยมศึกษาและมัธยมศึกษา”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศึกษาอิทธิพลความเชื่อในการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมโจลมะมัวตของ
ชาวไทยพุทธ เชื้อสายเขมร อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์
A STUDY OF THE INFLUENCE OF BELIEF IN RITUAL TREATMENT
(JOL MA-MUAT) OF THAI-KHMER BUDDHISTS DESCENT,
PRASAT DISTRICT, SURIN PROVINCE

พระปลัดเสกสรรค์ ธีรปัญญา¹, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม², พระราชวิมลโมลี³
Phra paladsaksan Teerapanyo¹, Thanarat Sa-ard-iam², Phra Rachawimonmoli³

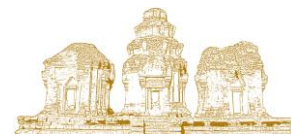
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻³

E-mail : saksanwirotrat@gmail.com

ได้รับบทความ: 15 พฤศจิกายน 2564 ; แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) ศึกษาบริบทอำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ 2) ศึกษาโรคที่ใช้วิธีการรักษาด้วยพิธีกรรม (โจลมะมัวต) ของชาวไทยพุทธเชื้อสายเขมรชุมชนตำบลท่อม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ 3) ศึกษาอิทธิพลความเชื่อในการรักษาโรคด้วยพิธีกรรม (โจลมะมัวต) ของชาวไทยพุทธเชื้อสายเขมรชุมชนตำบลท่อม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า บริบทอำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่าเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ในเขตปกครอง 18 ตำบล 241 หมู่บ้าน ประชากรที่อยู่ในอำเภอบราสาทประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ลาว กูยและจีน แต่ส่วนมากจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ประเพณีวัฒนธรรมของอำเภอบราสาทเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ทำให้อำเภอบราสาทมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี โรคที่ใช้วิธีการรักษาด้วยพิธีกรรม (โจลมะมัวต) ของชาวไทยพุทธเชื้อสายเขมรชุมชนตำบลท่อม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่ามีการรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยพิธีกรรมเล่นมะมัวตเช่นโรคที่ไม่สามารถหาสาเหตุของโรคได้ หรือโรคที่เป็นเรื้อรังรักษาไม่หายแม้ว่าจะไปหาหมอและรักษาตัวที่โรงพยาบาลแล้วก็ตาม การรักษาด้วยพิธีกรรมมะมัวตจะมีการสร้างปะรำพิธีขึ้นมีเครื่องเซ่นไหว้ ตามความเชื่อและมีการเล่นดนตรีรำรำขณะประกอบพิธี จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาได้พบว่าอิทธิพลความเชื่อในการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมโจลมะมัวตมีอิทธิพล 2 ด้าน ดังนี้ 1) อิทธิพลด้านความเชื่อ ปัจจุบันประชาชนในอำเภอบราสาทบางชุมชนยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการรักษา

โรคบางอย่างด้วยการทำพิธีกรรมโหลมะมัวตอยู่ 2) อิทธิพลด้านจริยธรรมที่มีต่อประชาชนในสังคม พิธีกรรมโหลมะมัวตทำให้เกิดจริยธรรมของประชาชนที่มีความเชื่อร่วมกันด้วยการแสดงถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ความรักความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน

คำสำคัญ: การรักษาโรค, มะมัวต, ความเชื่อ, พิธีกรรม

Abstract

The three objectives of this research are: 1) to study the context of Prasat district, Surin province, 2) to study the diseases that use ritual (Jol Ma-muat) treatment methods of Thai-Khmer Buddhist's descent, Prasat District, Surin province, and 3) to study the influence of belief in ritual treatment (Jol Ma-muat) of Thai-Khmer Buddhist's descent, Prasat district, Surin province. This research is documentary research. The data were studies from academic works and indebted interviews—finally, descriptive data analysis. The results of this research were found: In the context of Prasat district, Surin province found this district is economic prosperity after Mueang Surin District. There are 18 administrative regions, 241 population villages in Prasat district consisting of ethnic groups, Khmer, Lao, Gui, and China. But most of them are Khmer ethnic groups. The cultural traditions of the Prasat district are cultural traditions that blend between these ethnic groups. This makes Prasat district a culturally diverse practice. The diseases that use ritual (Jol Ma-muat) treatment methods of Thai-khmer Buddhist's descent, Prasat District, Surin province found that diseases to be treated by organizing play rituals. Ma-muat is mostly an unexplained disease to a doctor whose medical condition has not healed or has abnormal symptoms from the general patient. The patient's relatives will go to the folk doctor or vessel to see what disease the patient is? What do I need to do to recover? Once he is attended, a ma-muat ritual will be held, where a ceremony will be created, a faith-based ceremony will be performed, and dance music will be played during the ceremony. When performing ma-muat play, there is a cure from the illness and does not heal, which the villagers will believe is an individual wreck. The influence of belief in ritual treatment (Jol Ma-muat) of Thai-khmer Buddhist's descent, Prasat district, Surin province found that the ritual treatment of Jol Ma-muat of Ban Jol Ma-muat is a belief that has been passed down since ancient times that the state's medical system or nursing disease is not as widespread and prosperous as it is today. Despite this day, modern medical treatment is more successful and effective than before. But belief in rituals treating the disease with Jol Ma-muat also still exists. According to the researchers, the belief in the treatment of Jol Ma-muat has influences in the following areas: 1) Faith influence: Some Prasat district residents still believe in the treatment of certain diseases by performing Jol Ma-muat rituals, even though modern medical treatment is very prosperous. 2) Ethical influence on society:

Jol Ma-muat rituals cause ethics or good conduct of people of common faith, such as gratitude to the beneficiary. Love, unity, help with the community.

Keywords: Treatment, Ma-Muat, Belief, Influence, Ritual

บทนำ

ความเจ็บป่วยเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่นเดียวกับธรรมชาติของการเกิด การแก่ และการตาย ทุกชีวิตไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ทั้งหลายก็เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ ชาวโลกพยายามเอาชนะความเจ็บป่วยนี้ แต่ก็ไม่สามารถทำได้ กล่าวอีกแง่หนึ่งการเกิด การแก่ การเจ็บป่วยและการตายไปนั้นเป็นความสมดุลของธรรมชาติ แต่ถึงอย่างไร ความสำคัญที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ รักษาโรคภัยให้หายนั้นคือความมีศิลปะ การบำบัดรักษาสุขภาพในพระพุทธศาสนา นั้นเน้นการรักษาทั้งทางกายและทางใจแบบองค์รวม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2557: 14) การตรวจสอบโรคครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน และสมุฏฐานทั้ง 4 พระพุทธศาสนานุญาตให้พระภิกษุเก็บยาไว้ได้และยังอนุญาตให้ใช้ปัจจัย 4 คือ ยาที่ต้องด้วยน้ำมูตรเน่าเสมอ วิธีรักษาก็ใช้ทั้งการทา พอก ทาน รม และนัตถ์หรือผ่าตัด ส่วนการรักษาโรคทางใจ คือโรคโลภะ โทสะ และโมหะโดยใช้สมถะและวิปัสสนา เพื่อเป้าหมายให้หายโรคอย่างเด็ดขาด

การแพทย์แผนปัจจุบันอาศัยเครื่องมือการแพทย์เป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพนั้น ไม่เพียงพอที่จะบำบัดรักษาสุขภาพให้ได้ดีเพราะความเกี่ยวโยงกันระหว่างร่างกายกับจิตใจ (อรอุมา เลหาพิบูลย์, 2014: 42) หากมุ่งที่จะรักษาโรคที่เกิดขึ้นทางกายด้วยยา เครื่องมือ และการเอาชนะโรคตามแนวทางวิทยาศาสตร์หรือการแพทย์แผนปัจจุบันนั้นก็ยิ่งทำให้เกิดความทุกข์ทรมานและเป็นการทำร้ายขึ้นอีกส่วนหนึ่งในทางตรงกันข้าม แม้ว่าปัจจุบันได้ใช้ระบบการแพทย์แบบองค์รวมมาเป็นแนวทางรักษาสุขภาพให้ครบวงจรมากยิ่งขึ้น โดยมองใน 3 มิติคือ ร่างกาย สังคม และจิตใจ แต่บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญทางมิติทั้ง 3 ประการนั้นไม่อาจมีได้ในรูปแบบของการฝึกฝนแพทย์และพยาบาลที่ยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์เครื่องมือแพทย์และการแยกแยะบุคลากรทางการแพทย์แบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอยู่เช่นเดิม ดังนั้นความจำกัดของบุคลากรทางการแพทย์จึงไม่สามารถทำได้ตามแนวทางของการบำบัดรักษาแบบองค์รวมดังกล่าว นอกจากนั้นการสันนิษฐานโรคก็ยังไม่ครอบคลุมเนื่องจากปัญหาสุขภาพบางอย่างนั้นไม่ได้เกิดขึ้นอันมาจากโรคภัยไข้เจ็บที่สันนิษฐานได้ตามการแพทย์แผนปัจจุบันที่ยึดโยงอยู่กับวิทยาศาสตร์แต่เป็นปัญหาสุขภาพที่เกิดจากโรคกรรม ซึ่งต้องใช้แนวทางบำบัดรักษาสุขภาพในอีกมิติหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่มิติที่สามารถเข้าใจได้นั้นได้แก่การบำบัดรักษาด้วยวิธีทางศาสนาหรือความเชื่อแบบดั้งเดิม

การโถมะมั่วต เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่คนในชุมชนเขมร ไม่ว่าจะอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ หรือแม้แต่ประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยยังคงถือปฏิบัติสืบต่อกันมา แม้ว่าสังคมโลกจะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปมากเพียงใดก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อใดก็ตามที่เกิดปรากฏการณ์แปลกประหลาดกับคนในหมู่บ้านหรือชุมชน และสมาชิกในชุมชนไม่สามารถหาคำตอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีคนในหมู่บ้านเกิดอาการเจ็บป่วยแบบไร้สาเหตุและได้พยายามรักษาในทางวิทยาศาสตร์ จนถึงที่สุดแล้วก็ไม่สามารถรักษาได้ สิ่งสุดท้ายที่คนในชุมชนจะต้องนึกถึงก็คือ เกิดจากการกระทำของครุกำเณด อาจถูกคุณไสย อาจเกิดจากการล่วงเกินสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือคนป่วยอาจเคยกระทำการใด ๆ อันเป็นการล่วงเกินหรือเป็นเหตุให้อำนาจเหนือธรรมชาติไม่พอใจจะด้วยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม (สำหรับบางคนอาจเจตนากระทำเพราะไม่เชื่อหรือศรัทธา) โดยญาติจะต้องรับเชิญคนดีมีวิชามา “ถอนคุณไสย” ให้ หรือแก้ไขโดยการขอขมาและทำให้ภูตผีเหล่านั้นพึงพอใจ (เชิดศักดิ์ ฉายถวิล, 2550: 52) ปกติคนในชุมชนเขมรมักจะมีความเชื่อร่วมกันว่า อะไรก็ตามที่วิทยาศาสตร์พิสูจน์ไม่ได้ก็น่าจะมาจากอำนาจที่มองไม่เห็นกระทำให้มีเหตุร้าย ดังนั้นเมื่อมีเหตุให้เป็นไปแล้วคนส่วนใหญ่ในชุมชนเขมรก็มักนึกถึงร่างทรง หรือแม่มะมั่วต เพราะเชื่อว่าสามารถทำนายทายทักและหาวิธีแก้ไขให้ทุกอย่างคลี่คลายลงได้ เหตุนี้พิธีกรรม การโถมะมั่วตจึงเป็นสื่อกลางเพียงอย่างเดียวที่คนในชุมชนเขมรจะนำมาใช้เป็นสื่อกลางเพื่อติดต่อสื่อสารกับอำนาจเหล่านั้น อันจะนำไปสู่หนทางแก้ไขความผิดพลาดได้ทันทั่วทั้งที่และถูกทาง เช่น ขอขมาลาโทษ เช่นสรวงบูชา หรือการทำสิ่งต่างๆ ตามที่ร่างทรง (แม่มะมั่วต) แนะนำให้ปฏิบัติ ปัจจุบันพบว่า พิธีกรรมการโถมะมั่วตยังคงอยู่ควบคู่กับคนในชุมชนเขมรจังหวัดสุรินทร์อย่างเหนียวแน่นไม่เสื่อมคลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังคงอยู่หมู่บ้านในอำเภอปราสาทและชุมชนละแวกใกล้เคียง เห็นได้จากในชุมชนยังใช้พิธีกรรมนี้รักษาคนในครอบครัวและญาติที่เจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุอยู่เนืองๆ แม้ว่าความเจริญทางวิทยาศาสตร์จะรุดหน้าไปมากก็ตาม ซึ่งก็ทำให้คิดได้ว่านั่นน่าจะเป็นเพราะพิธีกรรมนี้ยังคงมีบทบาทหน้าที่บางประการต่อชุมชนนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาโรคที่ใช้วิธีการรักษาด้วยพิธีกรรม (โถมะมั่วต) ของชาวพุทธไทยเชื้อสายเขมรชุมชนตำบลหมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลความเชื่อในการรักษาโรคด้วยพิธีกรรม (โถมะมั่วต) ของชาวพุทธไทยเชื้อสายเขมรชุมชนหมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคติความเชื่อการรักษาโรคด้วยเสียงดนตรี (ปันโจลมะมัวต) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มพระสงฆ์ ปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความรู้ในด้านการรักษาโรคด้วยเสียงดนตรี (ปันโจลมะมัวต) กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องเช่นประชาชนที่เคยเข้าร่วมพิธี และกลุ่มที่เคยได้รับการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมปันโจลมะมัวต โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยแบ่งกลุ่มประชากรออก 5 ดังนี้

- 1) กลุ่มเจ้าพิธี
- 2) กลุ่มพระสงฆ์ปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการรักษาโรคด้วยเสียงดนตรี (ปันโจลมะมัวต)
- 3) กลุ่มประชาชนที่เคยเข้าร่วมพิธี
- 4) กลุ่มประชาชนที่เคยได้รับการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมโจลมะมัวต

ประเด็นที่จะศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

- 1) ศึกษาบริบทอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 2) ศึกษาโรคที่ใช้วิธีการรักษาด้วยพิธีกรรม (โจลมะมัวต) ของชาวพุทธไทยเชื้อสายเขมรชุมชนตำบลหมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 3) ศึกษาอิทธิพลความเชื่อในการรักษาโรคด้วยพิธีกรรม (โจลมะมัวต) ของชาวพุทธไทยเชื้อสายเขมรชุมชนหมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์นั้นมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

2.1. ขั้นสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จากนั้นสร้างเครื่องมือวิจัยโดยการทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์พระสงฆ์และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมรักษาโรคด้วยเสียงดนตรี (โจลมะมัวต) โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างเครื่องมือโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและมีความน่าเชื่อถือที่สุด

- 2) ส่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประกอบด้วย
 - (1) พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ,รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต/มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
 - (2) ผศ.ดร.ธนู ศรีทอง อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
 - (3) ผศ.บรรจง โสดาดี อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว มาแก้ไขตามที่ยุติแนะมา เพื่อนำไปสัมภาษณ์ต่อไป

2.2 ขั้นตอนตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก่อนการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล เมื่อได้ตรวจสอบเรียบร้อยแล้วจึงนำมาจัดเรียงลำดับก่อนและหลังเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้คือ

3.1 ข้อมูลที่เป็นเอกสาร ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการบันทึกข้อมูลดังนี้คือย่อความให้ได้ใจความตรงตามความหมายของข้อความเดิม บันทึกโดยถอดข้อความเป็นข้อความของผู้วิจัยเอง คัดลอกข้อความที่เป็นข้อความที่ผู้วิจัยต้องการอ้างอิงเพื่อสนับสนุนความคิดของผู้วิจัย

3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเองตามกลุ่มประชากรที่กำหนดไว้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงประเด็นที่ต้องการและดำเนินการในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องเช่นพระไตรปิฎกอรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นอำเภอที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจรองลงมาจากอำเภอเมืองสุรินทร์ โดยอำเภอปราสาทนั้นแต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอเมืองสุรินทร์ ก่อนการตั้งอำเภอนั้นได้มีการจัดเตรียมการตั้งอำเภอ ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2480 ได้โอนพื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียงในสมัยนั้น ทั้งหมู่บ้านในเขตตำบลด่าน และตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ เข้ามาอยู่ในเขต

อำเภอเมืองสุรินทร์และบางหมู่บ้านก็โอนกลับขึ้นไปในเขตตำบลที่ใกล้เคียงอำเภอเมืองสุรินทร์มากกว่า ก่อนที่จะแยกอำเภอปราสาทในเดือนต่อมา จากนั้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2480 ในช่วงรัฐบาลพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่สองของประเทศไทย ทางราชการได้พิจารณาเห็นว่า อำเภอเมืองสุรินทร์มีขอบเขตการปกครองและพลเมืองมาก บางแห่งเป็นถิ่นทุรกันดารห่างไกล การปกครองดูแลไม่ทั่วถึง การคมนาคมไม่สะดวก ยากต่อการที่ประชาชนจะเข้าไปติดต่อราชการ เพื่อความสะดวกในการปกครอง อำเภอเมืองสุรินทร์จึงได้แยกท้องที่ตำบลก้งแอน ตำบลก้งไค ตำบลตาเบา ตำบลปรือ ตำบลทุ่งมน ตำบลไหล และตำบลทมอ จากอำเภอเมืองสุรินทร์ มาตั้งเป็นอำเภอปราสาท โดยตั้งตัวว่าการอำเภอ ณ บ้านก้งแอน ตำบลก้งแอน อันเป็นที่ตั้งตัวอำเภอในปัจจุบัน สาเหตุที่ราชการตั้งชื่ออำเภอนี้ว่า "อำเภอปราสาท" นั้น เนื่องจากเป็นท้องที่ที่มีปราสาทหินโบราณอยู่มาก ซึ่งสร้างโดยฝีมือชาวขอมอยู่หลายแห่ง เช่น ปราสาทหินบ้านพลวง ตั้งอยู่ที่บ้านพลวง ปราสาทหินบ้านปราสาท ตำบลปราสาทนาง, ปราสาทหินตะคร้อ ตำบลเชื้อเพลิง เป็นต้น

อำเภอปราสาทมีอาณาเขตดังนี้คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมืองสุรินทร์ ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอลำดวน และอำเภอสังขะ ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอกาบเชิง และอำเภอพนมดงรัก ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอพลับพลาย อำเภอประโคนชัย และอำเภอบ้านกรวด (จังหวัดบุรีรัมย์) อำเภอปราสาทแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 18 ตำบล 241 หมู่บ้าน

1. อำเภอปราสาทมีสภาพเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี มีการกระจายความเจริญอยู่ในระดับปานกลาง สภาพคลองทางเศรษฐกิจและเงินหมุนเวียนในระบบตลาดอยู่ที่ลำดับที่ 2 ของจังหวัดสุรินทร์ (รองจากอำเภอเมืองสุรินทร์) การเจริญเติบโตด้านอุตสาหกรรมใน พ.ศ. ธันวาคม 2561 มียอดการลงทุนสะสม อันดับ 2 ของจังหวัดสุรินทร์ สาเหตุที่ทำให้อำเภอปราสาทมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี เนื่องจากคณะรัฐมนตรีได้วางยุทธศาสตร์ให้จังหวัดสุรินทร์เป็นหนึ่งในประตูอินโดจีนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ประเทศเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางบกของอาเซียน อำเภอปราสาทมีที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของเส้นทางการขนส่งที่มีถนนสายสำคัญผ่านสองสายคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 (ถนนสีคิ้ว-เดชอุดม) ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาผ่านเข้าสู่เขตจังหวัดบุรีรัมย์(อำเภอหนองกี่ อำเภอนางรอง อำเภอเฉลิมพระเกียรติและอำเภอประโคนชัย) เข้าสู่เขตจังหวัดสุรินทร์ที่อำเภอปราสาท ผ่านอำเภอสังขะ เข้าสู่จังหวัดศรีสะเกษและและไปสิ้นสุดที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสามารถออกสู่ประตูอินโดจีนที่ด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานีได้

ปัจจุบันการเดินทางจากอำเภอปราสาท โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 (ถนนสีคิ้ว-เดชอุดม) ไปยังกรุงเทพมหานครเป็นถนน 4 ช่องจราจรจนถึงแยกต่างระดับอำเภอสีคิ้ว ถนนสายสำคัญอีกเส้นหนึ่ง คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 214 (กาฬสินธุ์-ช่องจอม) มีจุดเริ่มต้นจากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ผ่านจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม เข้าสู่จังหวัดสุรินทร์ที่อำเภอท่าตูม อำเภอ

เมืองสุรินทร์ อำเภอบราสาท เข้าสู่อำเภอกาบเชิงและสิ้นสุดที่ประตูลิโคจีน ช่องจอม ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกับถนนหมายเลข 68 ของกัมพูชาที่ทางรัฐบาลไทยให้เงินช่วยเหลือในการพัฒนาเส้นทาง จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้อำเภอบราสาท อยู่ในฐานะที่เป็นดินแดนเชื่อมโยงของจังหวัดและของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้การลงทุนในอำเภอบราสาทขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีบางปีที่เกิดภาวะถดถอยบ้าง จากภาวะเศรษฐกิจโลกและความไม่มั่นคงทางการเมืองของประเทศ อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์ที่ตั้งของอำเภอบราสาทยังคงเสียเปรียบอำเภอบริเวียงและอำเภอนางรอง ของจังหวัดบุรีรัมย์ได้ เนื่องจากอำเภอดังกล่าวมีที่ตั้งที่สามารถเชื่อมต่อสู่ภาคตะวันออกเฉียงใต้

ในภาคเกษตรกรรม มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ยางพารา ข้าว มันสำปะหลัง และอ้อย ส่วนในภาคอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงสีไฟ ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไป โดยอำเภอบราสาทมีโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น โรงงานน้ำตาล โรงไฟฟ้า และโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าขนาดใหญ่ เป็นต้น

ในด้านประเพณีวัฒนธรรมนั้นอำเภอบราสาทมีประชากรส่วนมากนับถือศาสนาพุทธมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในพื้นที่คือเขมร ลาว กูยและจีน กลุ่มที่มีจำนวนมากคือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ประเพณีวัฒนธรรมในอำเภอบราสาท จึงมีการผสมผสานกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนและประเพณีตามเทศกาลต่างๆ เป็นต้น

2. โรคที่ใช้วิธีการรักษาด้วยพิธีกรรม (โงมมะมัวต) ของชาวพุทธไทยเชื้อสายเขมรชุมชนตำบลทอม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า พิธีกรรมมะมัวต เป็นความเชื่อดั้งเดิมของประชาชนที่นับถือผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ โรคที่จะต้องรักษาด้วยพิธีกรรมโงมมะมัวต นั้น ต้องเป็นโรคที่รักษาไม่หาย อาการมีแต่ทรึงกับทรุด ไม่สามารถหาสาเหตุของโรคได้ แม้จะไปรักษาที่โรงพยาบาลแล้วก็ตาม หรือเป็นโรคที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุ ก่อนที่จะทำพิธีกรรมรักษาโรคด้วยการโงมมะมัวตนั้น ญาติของคนป่วยจะต้องไปปรึกษาเจ้าพิธีหรือหมอมะมัวตเพื่อให้ทำพิธีทรงดูว่าโรคที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องทำอย่างไร จากนั้นจึงจะกำหนดวันทำพิธีขึ้น

การประกอบพิธีกรรมมะมัวต เพื่อการรักษาผู้ป่วยของชาวตำบลทอม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แม่สวน สมดัง ซึ่งเป็นเจ้าพิธีในการประกอบพิธีกรรมมะมัวต ได้กล่าวถึงกรณีที่จะประกอบพิธีกรรมมะมัวตไว้ว่า “การประกอบพิธีกรรมมะมัวต มี 2 กรณี คือเกิดจากการบนบานไว้เมื่อครั้งเจ็บป่วย และเกิดจากการประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อรักษาผู้ป่วยในขณะนั้นเลย แต่ทั้งนี้ผู้ที่รักษาด้วยพิธีกรรมมะมัวต ทุกคนก็ได้ผ่านการรักษาอาการ หรือ รับประทานยาโดยวิธีการจากแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว แต่ที่ยังต้องรับการรักษาโดยการประกอบพิธีกรรมรวมกลุ่มเครือญาติและบุคคลในชุมชน เปรียบเสมือนการไปเยี่ยมผู้ป่วยในปัจจุบันแต่ในระดับหมู่บ้านสามารถกระทำได้ดีและสะดวกกว่าเพราะเป็นการรวมกลุ่มของญาติพี่น้องทุกคน วิธีการรักษาเน้นด้านสุขภาพจิต เช่น การขอขมา การขอโทษ ตามที่ได้กระทำผิดต่อชุมชนหรือต่อกลุ่มญาติพี่น้อง (แม่สวน สมดัง, สัมภาษณ์

15 กรกฎาคม 2563) นายชโรธร สว่างภพ ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า “พิธีกรรมมะมัวตหรือโจลมะมัวต เป็นพิธีกรรมรักษาโรคที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ก่อนที่จะจัดพิธีกรรมมะมัวตจะมีการทรงดูก่อนว่าผู้ที่มาหานั้นเป็นอะไรมา มีความผิดเกี่ยวกับอะไรที่เราไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า จากนั้นก็จะมีกำหนดวันทำพิธี มีการตั้งเครื่องบวงสรวงบูชาในปะรำพิธี ในขณะที่พิธีมีการเล่นดนตรีและการรำรำประกอบ การประกอบพิธีมะมัวตผู้ร่วมพิธีมีความเชื่อว่าจะทำให้คนป่วยหายจากโรคภัยไข้เจ็บได้” (นายชโรธร สว่างภพ, สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2563) นางดวง บุตรสาส์ ได้กล่าวถึงประเด็นการประกอบพิธีมะมัวตไว้ว่า “เคยเข้าร่วมพิธีกรรมการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมมะมัวตหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการเล่นมะมัวตเป็นพิธีกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อรักษาโรคที่เกิดด้วยไม่รู้สาเหตุไปหาหมอหรือกินยาแล้วก็ไม่หาย ญาติพี่น้องก็จะจัดพิธีเล่นมะมัวตตามความเชื่อของชาวบ้านก็คิดว่าจะรักษาโรคที่เป็นอยู่ให้หายได้ เท่าที่เคยเข้าร่วมพิธีก็มีบ้างที่คนป่วยหายจากโรคที่เป็นอยู่ได้ หรือถ้าไม่หายเลยก็จะทำให้ทุกคนได้มีกำลังใจในการต่อสู้กับโรคได้” (นางดวง บุตรสาส์, สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2563)

จากที่ได้ศึกษาทั้งเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิธีกรรมรักษาโรคด้วยพิธีการเล่นมะมัวตของชุมชนตำบลหมอ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยเห็นว่าพิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมเก่าแก่มีสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการรักษาโรคแบบพื้นบ้านที่ประยุกต์ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีวิญญาณเข้ากับการละเล่นดนตรี เพราะพิธีกรรมมะมัวตต้องมีการเล่นดนตรีการขับร้องรำรำประกอบด้วย ส่วนการจัดพิธีกรรมเล่นมะมัวตแล้วคนไข้จะหายจากโรคหรือไม่นั้นก็ทั้งหายและไม่หาย ซึ่งตรงนี้ชาวบ้านก็ไม่ได้คาดหวังอะไรมากนักกับการหายจากโรค เท่าที่สังเกตผู้วิจัยเห็นว่าชาวบ้านเกิดความดีใจ ภูมิใจที่ได้จัดพิธีเล่นมะมัวตให้แก่ญาติที่เจ็บป่วย

3. อิทธิพลความเชื่อในการรักษาโรคด้วยพิธีกรรม(โจลมะมัวต) ของชาวพุทธไทยเชื้อสายเขมรชุมชนหมอ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ จากการวิเคราะห์พบว่า อิทธิพลและคุณค่าของพิธีกรรมมะมัวตประกอบด้วย 1) อิทธิพลทางจริยธรรมด้านปัจเจกบุคคล ความเชื่อในพิธีกรรมมะมัวตเป็นความเชื่อของคนในชุมชนเขมรที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคลที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับพิธีนี้ ซึ่งบุคคลที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในพิธีนี้อาจจะไม่เชื่อเช่นเรื่องของการรักษาโรค การทำให้คนเจ็บไข้หายได้ 2) อิทธิพลทางจริยธรรมในด้านสังคม ความเชื่อเรื่องมะมัวต ทำให้คนในสังคมเชื้อสายเขมรมีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อมีคนเจ็บไข้ไม่สบายและเมื่อต้องทำพิธีก็มาช่วยกันในการจัดเตรียมสถานที่ เตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจกันและรักใคร่กันในกลุ่ม 3) อิทธิพลด้านวัฒนธรรม พิธีกรรมมะมัวตเป็นพิธีกรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดประเพณีอันดีงามแก่ชุมชน แสดงให้เห็นถึงความมีวัฒนธรรมมีความเจริญในด้านสติปัญญาเป็นมรดกตกทอดที่ควรค่าแก่การสืบทอดและอนุรักษ์แก่ชนรุ่นหลังสืบไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาอิทธิพลความเชื่อในการรักษาโรคด้วยพิธีกรรม(โละมะมั่วต) ของชาวพุทธไทยเชื้อสายเขมร อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์” ผลจากการศึกษาวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

อำเภอบราสาทเป็นอำเภอที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจรองลงมาจากจังหวัดสุรินทร์ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอบราสาทประกอบด้วยประชาชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ลาวกวยและจีน ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม นอกจากนี้บริเวณอำเภอบราสาทจังหวัดสุรินทร์ ยังมีปราสาทขอมโบราณอยู่หลายแห่งซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทวีศักดิ์ ทองทิพย์และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ศาสนาและวัฒนธรรม: การใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ของฐานทรัพยากร การท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์” ในงานวิจัยนี้ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์คือหมู่บ้านช้างผ้าไหม ประเพณี กลุ่มปราสาทขอม และแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา มีทรัพยากรการท่องเที่ยวสำคัญคือลักษณะที่อยู่อาศัยอาหารพื้นบ้านผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นวัฒนธรรมประเพณีกิจกรรมท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวศาสนสถาน และศาสนวัตถุ (ทวีศักดิ์ ทองทิพย์และคณะ, 2560: บทคัดย่อ)

การประกอบพิธีกรรมโละมะมั่วตของประชาชนเชื้อสายเขมรในเขตตำบลท่อม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ การประกอบพิธีนี้เป็นความเชื่อดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ถือได้ว่าเป็นความเชื่อท้องถิ่นที่เชื่อว่าการประกอบพิธีนี้สามารถรักษาโรคบางอย่างที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุหาสาเหตุแห่งโรคไม่ได้ แม้จะไปหาหมอที่โรงพยาบาลแล้วก็ตาม ในการประกอบพิธีแต่ละครั้งจะต้องมีครูมะมั่วตเป็นผู้นำประกอบพิธีมีการเข้าทรงเพื่อหาสาเหตุของโรค มีการเตรียมสถานที่และเครื่องประกอบพิธี ซึ่งต้องใช้การเตรียมการหลายวันและต้องมีผู้รู้ในการประกอบพิธีคอยแนะนำด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิระ สุขแสง ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “มะมั่วต : พิธีกรรมและความเชื่อของกลุ่มคนพูดภาษาเขมรถิ่นอำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ที่กล่าวว่ารูปแบบพิธีกรรมมะมั่วตมี 2 รูปแบบคือ มะมั่วตเขมร เป็นการเข้าทรงเพื่อรักษาคนป่วยหนักตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเขมรและมะมั่วตโพง เป็นการเข้าทรงเพื่อรักษาคนป่วยและบูชาครูกำเนิดของตนเองตามความเชื่อของชาวไทยกวย (พระมหาวิระ สุขแสง, 2550: 5)

พิธีกรรมโละมะมั่วตเพื่อรักษาโรคของประชาชนตำบลท่อม อำเภอบราสาทจังหวัดสุรินทร์ พิธีกรรมนี้ได้มีอิทธิพลทั้งในด้านความเชื่อและวิถีชีวิตของประชาชน เมื่อมีคนป่วยที่รักษาด้วยการแพทย์สมัยใหม่แล้วไม่หายหรือหาสาเหตุของโรคไม่เจอ แม้จะไปโรงพยาบาลและกินยาแล้วก็ตามที่ฟังสุดท้ายของญาติคนป่วยก็คือการประกอบพิธีกรรมโละมะมั่วต การประกอบพิธีกรรมโละมะมั่วตจึงมีอิทธิพลในด้านจิตใจ ความหวังและกำลังใจของคนป่วยและญาติคนป่วยได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสารณี ขาวดี ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรม การโละมะมั่วต :

กรณีศึกษาชุมชนเขมรหมู่บ้านหรือเกียน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์” ในงานวิจัยนี้ได้กล่าวว่า การโละมะมั่วตของชุมชนเขมรเป็นหนทางหนึ่งของการบำบัดรักษาโรคตามความเชื่อดั้งเดิม พิธีกรรมนี้ได้ส่งผลในด้านความเชื่อของประชาชนที่มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติ และความเชื่อในเรื่องการสู่ขวัญ (เฮาปลึง) คนป่วย (สารภี ขาวดี, 2553: บทคัดย่อ)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับ การรักษาโรคด้วยพิธีกรรมโละมะมั่วตนั้น ผู้วิจัยขอเสนอให้หน่วยงานราชการและคณะสงฆ์ควรมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อในเรื่องมะมั่วตให้ถูกต้อง โดยแยกให้เห็นอย่างชัดเจนว่าความเชื่อในเรื่องมะมั่วตนั้นเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชนที่มีความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณ จากนั้นจึงมีการส่งเสริมให้มีการประกอบพิธีอย่างถูกต้องตามความเชื่อของท้องถิ่นเพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมความเชื่อของชุมชนจะทำให้เกิดความรักสามัคคีและทำให้เกิดการพัฒนาสุขภาพจิตได้อีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้หน่วยงานที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อต่อยอดการวิจัยเช่นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏก็สามารถนำผลการวิจัยไปต่อยอดในการทำวิจัยต่อไปนี้ สำนักวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ สามารถนำการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการที่จะอนุรักษ์หรือรักษาความวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่สามารถนำมาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องมะมั่วตได้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับ ผี เทวดา ร่วงทรง มะมั่วต ที่ปรากฏในวรรณกรรมพุทธศาสนาเช่นพระไตรปิฎก อรรถกถา เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องมะมั่วต กับความเชื่อเรื่องร่วงทรง ของชาวพุทธในอีสานใต้

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2557). *การแพทย์แนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: กองทุนคุณธรรมเพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม,
- พระมหาวิระ สุขแสง. (2550). “มะมั่วต : พิธีกรรมและความเชื่อของกลุ่มคนพูดภาษาเขมรถิ่นอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์”. *ค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเขมรศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- เชิดศักดิ์ ฉายถวิล. (2550). “ดนตรีประกอบการรักษาโรคด้วยพิธีกรรม “เรื้อมมะมีวต”ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ”. **รายงานวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมประจำปีงบประมาณ.
- ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และคณะ. (2560). “ศาสนาและวัฒนธรรม: การใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ของฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สารณี ขาวดี, “การศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรม การโละมะมีวต : กรณีศึกษาชุมชนเขมรหมู่บ้านหรือเกียน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์”, 2553.
- อรอุมา เลหาพิบูลย์กุล. “วิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ,บทความวิชาการ”. **Journal of Yanasangvorn Research Institutes**. Vol. 5 No. 2 (July-December 2014): 42.
- สัมภาษณ์ นางสาวน สมดัง บ้านหมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. 15 กรกฎาคม 2563.
- สัมภาษณ์ นายชโรธร สว่างภพ บ้านขยอง ตำบลหมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. 15 กรกฎาคม 2563.
- สัมภาษณ์ นางตวง บุตรสาลี บ้านขยอง ตำบลหมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. 15 กรกฎาคม 2563.

สังคมอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญา THE IDEAL SOCIETY ACCORDING TO THE BUDDHIST PHILOSOPHY PRINCIPLE

พระมหาสาภ สุธรมธี¹, พระมหาใจสิงห์ ถิ่นอนศรี², สงวน หล้าพนัน³,
Phramahasakol Subharamedhi¹, Phramahajaising Thuansri², Sanguan Laphontan³,
สุภาพร คำสุกร⁴, และทองเปลือง อภัยวงศ์⁵
Supaporn Krasukorn⁴ and Thongpluang Apaiwong⁵
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹⁻⁵
Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus¹⁻⁵
E-mail : shriprachya@gmail.com

ได้รับบทความ: 5 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2564 ; ตอบรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

แนวคิดเรื่องสังคมนิยมในพุทธปรัชญา เริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าต้องการล้มเลิกระบบสังคมเดิมและสร้างระบบสังคมใหม่ในอินเดียสมัยพุทธกาล โดยวิธีการที่มีการปฏิเสธรบวรรณะในสังคมอินเดีย ที่สร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างชัดเจน โดยมีข้อสังเกตที่เด่นชัด คือ 1) การสร้างหลักพระธรรมวินัยของสงฆ์เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับบุคคลผู้ที่เบื่อหน่ายต่อสังคมแรก ซึ่งได้ครอบงำสังคมและการเมืองอินเดียในขณะนั้นที่ไม่อาจปฏิเสธได้ โดยหลักพระวินัยทั้งหมดจะเน้นความเสมอภาคในทุกด้านของสังคมสงฆ์ 2) การขึ้นามนุษย์ให้เข้าถึงสังคมแห่งพุทธบริษัทรู้เส้นทางของการดำเนินชีวิตไปถึงเป้าหมายแห่งความดีงามสูงสุดได้อย่างสงบสุข ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าวต่างก็เป็นสังคมมนุษย์ที่มีลักษณะการดำเนินชีวิตด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: สังคมอุดมคติ, หลักพุทธปรัชญา

Abstract

The concept of socialism in Buddhist philosophy, it starts from the Buddha who was wanted to abolish the old social system and create a new social system in India during the Buddha's time. By the way, there is a rejection of the caste system in Indian society that clearly creates social inequality with obvious observations as follows : 1) the establishment of the principle of the discipline of the Sangha as an

alternative for those who are weary of the first society; which has dominated Indian society and politics at that time that cannot be denied. All disciplines emphasize equality in all aspects of the monastic society and 2) guiding a human to reach the Buddhist society, knowing the path of life to reach the goal of the highest goodness peacefully, both of which are mentioned above, Each is a human society that has the characteristics of living with equality and equality.

Keyword: The Ideal Society, The Buddhist Philosophy Principle

บทนำ

สังคมปัจจุบันกำลังประสบปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมสิ่งแวดล้อม ปัญหาความขัดแย้งเบียดเบียนทำร้ายกันจนกระทั่งมีการทำสงคราม หรือการสะสมอาวุธต่างๆ เพื่อป้องกันประเทศของตน ปัญหาเหล่านี้สร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ทุกยุคทุกสมัยและยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปจากสังคมมนุษย์ได้ เมื่อสังคมมีปัญหาและความบกพร่องดังกล่าวจะแก้ไขอย่างไร มนุษย์สามารถมีสังคมที่ดีได้หรือไม่และมนุษย์จะสร้างสังคมที่ดีได้อย่างไร นักปราชญ์หลายท่านได้มีทัศนะเกี่ยวกับสังคมอุดมคติซึ่งเห็นว่าสามารถแก้ปัญหาสังคมของมนุษย์ได้ สังคมในอุดมคตินั้นได้รับความสนใจจากนักปรัชญาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันเริ่มตั้งแต่นักปรัชญาตะวันตก เช่น เพลโต โทมัส มอร์ นักทฤษฎีสัญญาประชาคม คาร์ล มาร์ก หรือแม้แต่นักปรัชญาและนักศาสนาตะวันออก เช่น เหลาจื๋อ พุทธทาสภิกขุ เป็นต้น ต่างก็ได้เสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาสังคมมนุษย์และนำมนุษย์เข้าสู่สังคมที่ดีตามทัศนะของตน ดังนั้นแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาสังคมจึงมีหลายระบบ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือ ระบบที่มุ่งแก้ปัญหาภายในโดยมุ่งขัดเกลาลักษณะของมนุษย์กับระบบที่มุ่งแก้ภายนอกซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดระเบียบควบคุมภายนอก (สมภาร พรหมทา, 2539: 1) แต่ปัญหาสังคมมนุษย์ก็ไม่สามารถขจัดให้หมดไปได้ซ้ำๆเหมือนจะมีปัญหาซับซ้อนขึ้นเรื่อยมาจนส่งผลทำให้คนในสังคมปัจจุบันขาดคุณภาพ ในการใช้ชีวิตทั้งอยู่คนเดียวและการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม หากความสุขไม่ได้ แต่ละคนมีจิตใจเต็มไปด้วยความอยากได้ อยากมี และอยากเป็น สังคมเต็มไปด้วยการแข่งขันช่วงชิง สภาพสังคมจึงกลายเป็นสังคมที่ไม่มี “ความเสมอภาพ ความเท่าเทียมกัน และความยุติธรรม” ระหว่างผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง ซึ่งเหตุการณ์นี้จึงทำให้เกิดทฤษฎีเพื่อเสนอทางออกของสังคม

สังคมอุดมคติเป็นสังคมที่มุ่งแก้ปัญหาภายในและระบบที่มุ่งแก้ปัญหานอก คือ แนวคิดที่มุ่งแก้ปัญหานอกซึ่งเน้นการขัดเกลาลักษณะของมนุษย์ เช่น แนวคิดของนักปรัชญาคลาสสิกที่มุ่งเน้นการพัฒนาปัญหาและศีลธรรมของมนุษย์โดยถือว่า ความรู้คือ คุณธรรมและเห็นว่าเป้าหมายของชีวิตทางการเมืองคือคุณธรรม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, 2533: 111) ซึ่งดูเหมือนจะ

สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎกที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาของมนุษย์เช่นกัน แต่ต่างกันที่พระธรรมปิฎกเน้นกระบวนการไตรสิกขาไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาปัญญาเพียงอย่างเดียว และเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้มนุษย์เป็นอิสระจากอำนาจภายนอกด้วยมนุษย์ ส่วนระบบที่มุ่งแก้ภายนอกนั้น แมคคีนอาเวลีเห็นว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่เลวจะต้องถูกบังคับให้เป็นคนดี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2533: 111) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโทมัส ฮอบส์ ที่ให้อำนาจแก่องค์อธิปัตย์ในการออกกฎหมาย มาควบคุมสังคม (เดียน คำดี, 2526: 17) ดังนั้น สังคมจะดีได้ในระบบนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสถาบันในสังคม ไม่ใช่การอบรมบ่มนิสัย ซึ่งต่างจากแนวคิดของพระธรรมปิฎกที่เห็นว่า สังคมจะดีเพราะคนมีคุณธรรม แม้ท่านจะกล่าวถึงกัลยาณมิตรที่เอื้อต่อการพัฒนาคนในสังคมแต่ก็แตกต่างจากแนวคิดของแมคคีนอาเวลีและโทมัส ฮอบส์

พระพุทธศาสนาเป็นแบบแผนความเชื่อของมนุษย์ทางด้านคุณค่า และอุดมคติของชีวิต เป็นแนวทางในการพัฒนาจิตใจของบุคคลให้สูงขึ้น รู้จักจำแนกสิ่งดีสิ่งชั่วและสามารถเลือกปฏิบัติได้ในสังคมโดยเฉพาะในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาและพุทธปรัชญาเป็นรากฐานที่มั่นคงของศีลธรรม จรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นอุดมคติของการดำเนินชีวิตในสังคม ความมีชีวิตที่ดีของมนุษย์ได้แก่การดำรงชีวิตที่มีอิสรภาพสมบูรณ์ด้วยสุขภาพกายและจิตใจ แต่สภาวะการณ์ของสังคมในปัจจุบันยังมีปัญหาทางสังคมที่แสดงถึงความไม่สมบูรณ์ทางจิตใจ การพัฒนาทางด้านจิตใจด้วยหลักเบญจศีลเบญจธรรม พรหมวิหารธรรม สังคหวัตถุ ราชสังคหวัตถุ สาราณียธรรม อปริหานิยธรรม สันโดษ และอิทธิบาทเป็นสำคัญสำหรับการก้าวไปสู่เป้าหมายที่ดีที่สุดของชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นอุดมคติสูงสุดในพุทธปรัชญาเถรวาท จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ความหมายสังคมอุดมคติในทัศนะพุทธปรัชญา

สังคมอุดมคติในความหมายของพุทธปรัชญาเถรวาท เริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าต้องการล้มเลิกระบบสังคมเดิมและสร้างระบบสังคมใหม่ในอินเดียสมัยพุทธกาล ซึ่งพระพุทธองค์ได้เข้าไปทำร้ายหรือทำลายล้างในเชิงกายภาพ แต่ทรงใช้การปฏิเสธหรือต่อต้านแนวคิดที่มุ่งมาดด้วยการให้เหตุผลหักล้างหรือลดทอนความเชื่อเก่าที่เคยมีลง โดยวิธีการปฏิเสธระบบวรรณะในสังคมอินเดีย ที่สร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างชัดเจน แม้ว่าพระพุทธองค์มีพระประสงค์อยากจะเปลี่ยนแปลงสังคมที่ปรากฏอยู่ในขณะนั้นมากเพียงใดก็ตาม แต่พระองค์ก็เลือกที่จะไม่เข้าไปเปลี่ยนสังคมเก่าแบบปฏิวัติ หากแต่สร้างทางเลือกใหม่ที่มีสภาพตรงกันข้ามกับสภาพดั้งเดิม พระพุทธเจ้าก็ได้สร้างสังคมพุทธบริษัท 4 ขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาสังคมอินเดียที่ปรากฏอยู่ในขณะนั้น สำหรับบุคคลที่เบื่อหน่ายต่อสังคมแรกแล้วนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้กับสังคม หลักธรรมทั้งหมดจะเน้นความเสมอภาคในทุกด้านของสังคม ก็ด้วยเหตุผลว่าต้องการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้นซึ่งเต็มไปด้วยชนชั้น ความไม่เท่าเทียม และความอยุติธรรม โดยวิธีการปฏิเสธระบบ

วรรณในสังคมอินเดีย ที่สร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างชัดเจน โดยมีข้อสังเกตที่เด่นชัด คือ 1) การสร้างหลักพระธรรมวินัยของสงฆ์เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับบุคคลผู้ที่เบื่อหน่ายต่อสังคมแรก ซึ่งได้ครอบงำสังคมและการเมืองอินเดียในขณะนั้นที่ไม่อาจปฏิเสธได้ โดยหลักพระวินัยทั้งหมดจะเน้นความเสมอภาคในทุกด้านของสังคมสงฆ์ 2) การชี้นำมนุษย์ให้เข้าถึงสังคมแห่งพุทธบริษัทรู้เส้นทางของการดำเนินชีวิตไปถึงเป้าหมายแห่งความดีงามสูงสุดได้อย่างสงบสุข ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าวต่างก็เป็นสังคมมนุษย์ที่มีลักษณะการดำเนินชีวิตด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

คำว่า “สังคมอุดมคติ” พุทธศาสนาเถรวาทเป็นวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษา 3 ประการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อุดมคติตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท จึงหมายถึง การดำรงชีวิตให้บรรลุอรรถะ ประโยชน์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของการมีชีวิตที่เรียกว่าอรรถะ 3 ประการ ได้แก่ ทิฐุธรรมมิกัตถะ ประโยชน์ใน ปัจจุบันที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งเป็นขั้นต้น คือ ชั้นธรรมดาสามัญที่มนุษย์ต่างมุ่งหมายกัน ในโลกนี้สัมปรายิกัตถะ ประโยชน์ในเบื้องหน้าหรือประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิตเป็นระดับที่ลึกสำหรับชีวิตด้านในเป็นหลักประกันสำหรับชีวิตในอนาคตและภพหน้า เป็นสังคมแบบอย่าง สังคมที่ดีงาม สังคมที่พึงปรารถนาหรือสังคมที่สันติสุข ซึ่งมนุษย์สามารถช่วยกันสร้างขึ้นได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542: 419) ดังท่านกล่าวว่า “การที่เราอยู่ในโลก มีการดำเนินชีวิตมีการศึกษาเล่าเรียน มีการทำกิจการงานส่วนตัวและส่วนรวมนั้น เราถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์โลกดีขึ้น เพราะฉะนั้นวัตถุประสงค์ที่ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง คือการช่วยกันสร้างสรรค์ชีวิตให้ดีขึ้นมีความสุข ทำให้สังคมสันติสุข อยู่ร่วมกันด้วยดีและทำให้โลกนี้รื่นรมย์น่าอยู่อาศัย” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2519: 23-25) ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าอุดมคติของชีวิตตามพระคัมภีร์ของพุทธศาสนาเถรวาท เป็นวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษา 3 ประการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อุดมคติตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท จึงหมายถึง การดำรงชีวิตให้บรรลุอรรถะ ประโยชน์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของการมีชีวิตที่เรียกว่าอรรถะ 3 ประการ ได้แก่ ทิฐุธรรมมิกัตถะ ประโยชน์ในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งเป็นขั้นต้น คือ ชั้นธรรมดาสามัญที่มนุษย์ต่างมุ่งหมายกัน ในโลกนี้สัมปรายิกัตถะ ประโยชน์ในเบื้องหน้าหรือประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิตเป็นระดับที่ลึกสำหรับชีวิตด้านในเป็นหลักประกันสำหรับชีวิตในอนาคตและภพหน้า คือ ความเจริญองามแห่งชีวิตจิตใจที่ก้าวหน้า เติบโตด้วยคุณธรรมมีศีลจาคะและปัญญา และปรมาตมะ ประโยชน์สูงสุดหรือประโยชน์ที่เป็นสาระแท้ของชีวิต ซึ่งเป็นอุดมคติขั้นสูงสุดเป็นจุดมุ่งหมายขั้นสุดท้ายที่ชีวิตควรจะเข้าถึง คือ การรู้แจ้งสภาวะธรรมของสิ่งทั้งหลาย ตามสภาพความเป็นจริงรู้เท่าทันคติธรรมของสังขารทั้งหลาย ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต ไม่ถูกบีบคั้นด้วย อำนาจของความยึดมั่นถือมั่น สามารถทำจิตให้เป็นอิสระปลอดโปร่ง ผ่องใสสะอาด สว่างและสงบ มีความสุข ประณีตภายในเข้าถึงสภาวะที่เรียกว่า “นิพพาน” คือ ดับกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวงได้ คำว่า “สังคมอุดมคติ” นี้ยังไม่ปรากฏใน

พจนานุกรมทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่เป็นการนำคำสองคำมาประกอบกันเพื่อความหมายอย่างหนึ่ง คือ คำว่า สังคมอุดมคติ

สังคม (Society) หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบกฎเกณฑ์โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 790) เป็นระบบการปฏิบัติและดำเนินการ ระบบอำนาจและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระบบรวมกลุ่มและแบ่งกลุ่ม ระบบการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์และการให้อิสระภาพแก่มนุษย์ (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2526: 14)

อุดมคติ (Ideal) หมายถึง จินตนาการที่ถือเป็นมาตรฐานแห่งความดี ความงามและความจริงทางใดทางหนึ่งที่มีมนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 911) และหมายถึงรูปแบบที่สมบูรณ์แสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างที่มีสมบูรณ์ (Peter, Angeles Adam, 1981: 119) นอกจากนี้ยังหมายถึงการเล็งผลเลิศ ความคิดสูงส่งความใฝ่ฝัน (กิริติ บุญเจือ, 2522: 229) เป็นจุดหมายสูงสุดที่บุคคลหรือสังคมมุ่งบรรลุถึง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540: 45) อีกประการหนึ่ง สังคมอุดมคติ คือ สิ่งที่เกิดจากพลังจินตนาการของมนุษย์ เป็นสังคมที่ีดีสุดมีความสมบูรณ์พร้อม มนุษย์ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนาความสมบูรณ์พร้อม มนุษย์ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นสังคมที่มนุษย์ปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะบรรลุถึง สังคมอุดมคตินี้ นักปราชญ์เสนอเพื่อเป็นทางออกให้แก่สังคมปัจจุบัน ซึ่งนักปราชญ์เหล่านั้นเห็นว่า เป็นสังคมที่มีปัญหาไม่เป็นที่พึงปรารถนา โดยได้นำเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงสังคมอุดมคตินี้

ดังนั้น สังคมอุดมคติเป็นสังคมในความใฝ่ฝันของมนุษยชาติ ที่มีมาทุกยุคทุกสมัย เป็นความใฝ่ฝันที่จะมีสังคมหรือระบบการเมืองที่สมบูรณ์และเลอเลิศ นักปรัชญาตะวันตกต่างได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบสังคมในอุดมคติเพื่อที่จะเสนอเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสังคมในยุคของตน แต่นักปรัชญาทั้งหลายได้วาดภาพของสังคมในอุดมคติไว้แตกต่างกัน ในการเขียนบทความนี้ผู้เขียนได้เลือกแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาทที่สำคัญมาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์แนวคิดสังคมอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญาต่อไป

ความเป็นมาของสังคมอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญา

1. สังคมอุดมคติในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

สังคมในพุทธปรัชญา แม้จะไม่มีกรอบอธิบายถึงพัฒนาการของสังคมมนุษย์ อย่างชัดเจนเหมือนกับแนวคิดทางสังคมในปรัชญาตะวันตกอื่นๆ แต่ขั้นตอนพัฒนาการทางสังคมมนุษย์ก็มีกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แตกต่างกัน วิวัฒนาการทางสังคมในปรัชญาเถรวาทส่วนหนึ่งได้ถูกบันทึกไว้ในอัครคัมภีร์ ซึ่งเริ่มแรกการตรัสเล่าของพระพุทธเจ้ามิได้กล่าวถึงกำเนิดของสังคมแต่อย่างไร ทรงกล่าวถึงต้นกำเนิดของโลกมาตรัสเล่าประกอบหลักธรรมของพระองค์เพื่อชี้ให้เห็นว่า พวก

พราหมณ์เข้าใจเรื่องระบบวรรณะผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากเดิม โดยมีเนื้อหาในการตรัสเล่าเป็นสองช่วง คือ ช่วงวิวัฒนาการของโลก ตอนแห่งสังสารวัฏฏ์ของโลก ในช่วงสุดท้าย คือ ช่วงที่โลกเสื่อมลงจนสลายไป และช่วงวิวัฒนาการของสังคม ในอัครัญสูตรได้ตรัสเล่าถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ การกำเนิดเป็นมนุษย์โดยที่กายเป็นโอปปาติกสัตว์เกิดขึ้น ด้วยอำนาจจิต มีกายโปร่งแสง กินปืติเป็นอาหาร เรียกว่า “สัตว์” เสมอกันหมด ต่อมาสัตว์เหล่านั้นกิน อาหารที่แตกต่างกันหลากหลายชนิด ทำให้สภาพทางร่างกายเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะอาหารที่กินเข้าไปทำให้เกิดการถือตัว เหยียดสีผิวกันขึ้น ‘พวกเรา’ มีผิวพรรณงามกว่าสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่านั้นมีผิวพรรณทรามกว่าพวกเรา’ แม้ทุกวันนี้ก็เหมือนกัน พวกมนุษย์ได้ของมีรสดีบางอย่างมักกล่าวอย่างนี้ว่า ‘รสเอ๋ย รสเอ๋ย’ พวกพราหมณ์พากันนึกได้แต่คำโบราณที่เกี่ยวกับทฤษฎีว่าด้วยต้นกำเนิดของโลกเท่านั้น แต่ไม่รู้เนื้อความแห่งคำนั้นเลย (ที.ปา. (ไทย) 11/111-140/833-102.) การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพวกมนุษย์นั้นแตกต่างกัน แบ่งพวกเพศหญิง เพศชาย มีการเสพงาม ทำให้ชี้แจงเริ่มมีการกักตุนอาหาร แบ่งเขตดินแดน ลักขโมย ต้องมีหัวหน้าเผ่าเกิดขึ้นเพื่อคอยดูแล และเกิด ระบบสังคมขึ้นตามลำดับดังต่อไปนี้ (สมุทสาสนะ, 2558: 52)

1) สังคมดั้งเดิม (Primitive Society) สังคมดั้งเดิมในสมัยพุทธกาลถูกกล่าวไว้ในอัครัญสูตร ซึ่งจากการศึกษาพระสูตรดังกล่าวสรุปได้ว่า เมื่อพราหมณ์กลับกลายเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ เริ่มแรกอาศัยอยู่ในป่า โดยอาศัยทรัพยากรที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติสังคมมนุษย์ได้ปรากฏตัวขึ้นเมื่อมนุษย์เริ่มรู้จักการแบ่งเขตแดนและครอบครองผลผลิต (ข้าวสาลี) เริ่มมีการรวมตัวอยู่กันเป็นกลุ่ม ซึ่งภายหลังเมื่อทรัพยากรธรรมชาติมีน้อยลงในขณะที่จำนวนมนุษย์เพิ่มขึ้น สังคมเริ่มมีการแย่งชิง การเบียดเบียน ลักขโมยของ ซึ่งกันและกัน กลุ่มมนุษย์เริ่มมีความรู้สึกกังวลถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่ตนเองหามาได้ มนุษย์ จึงเริ่มมองหาผู้ที่มีความเชื่อถือได้ ยกขึ้นมาเป็นผู้นำเพื่อคอยดูแล ติเตียนและขับไล่ผู้ที่ทำผิด โดยแบ่งข้าว สาลีให้เป็นการตอบแทน มีข้อความที่ตรัสเล่าว่า

“วาเสฏฐะและภารทวาชะ ครั้นนั้นสัตว์ทั้งหลายจึงได้ประชุมกันปรับทุกข์กันว่า ท่านผู้เจริญ บาปกรรมปรากฏในหมู่สัตว์แล้ว คือ การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้จักปรากฏ การครหาจักปรากฏ การพูดเท็จจักปรากฏ การถือเอาทานหาจุจกปรากฏ ทางที่ดี พวกเรา ควรสมมต สัตว์ผู้หนึ่ง ซึ่งจะว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว จงติเตียนผู้ที่ควรติเตียน ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบ พวกเราจักแบ่งข้าวสาลีให้แก่พวกนั้น” (ที.ปา. (ไทย) 11/119/96.)

ข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสังคมมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ มิใช่เป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติ หรือเกิดโดยเทพเจ้าตามการอธิบายของศาสนาพราหมณ์

2) สังคมทาส (Slavery) กำเนิดและพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ตามทัศนะของนักปรัชญาต่างๆ โดยทั่วไปแล้วจะไม่แตกต่างกันมากนัก หรือแม้แต่การกำหนดชนชั้นของมนุษย์ก็ตาม

แต่ลักษณะการขานนามหรือที่มามักจะแตกต่างกันไป อย่างเช่นกรณี สังคม “ทาส” ของสังคมอินเดีย ในสมัยพุทธกาล จากการศึกษาพบว่ามีกรกล่าวถึงการมีทาสและทาสี (ธนิต อยู่โพธิ์, 2494: 25.) อย่างชัดเจน ซึ่งในสมัยนั้นถือว่าต้องมีทุกบ้านสำหรับใช้การงานในครอบครัว และสิ่งที่สามารถอ้างเป็น หลักฐานได้ว่าในสมัยพุทธกาลยังมีความเป็นสังคมทาสอยู่ มีหลายประการ เช่น

1. หลักฐานที่ปรากฏอยู่ในพระธรรมวินัยของสงฆ์บางตอนที่มีความว่า “ภิกษุในธรรม วินัยนี้ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ การลัก...การรับทองและเงิน ฐานะชาติและเนื้อดิบ...เว้นขาดจากการรับ ทาส... (ที.สี. (ไทย) 9/194/65-67, ม.อุ. (ไทย) 14/14/19-22.)

2. หลักฐานจากความเชื่อในคัมภีร์พระเวท ในเรื่องการทำเนตของมนุษย์ที่เกิดจาก อวัยวะของพระพรหม และหน้าที่ของมนุษย์จะติดมาจากรณะซึ่งเกิดมาจากพระผู้เป็นเจ้า คือพระ พรหมหรือปุรุषะ โดยเฉพาะวรรณะศูทร ซึ่งถือว่าเป็นวรรณะที่ต่ำสุดและมีหน้าที่ดูแลวรรณะอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังข้อความตอนหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า “หน้าที่อันเดียวอันพระเจ้าเป็นผู้ทรงมอบให้แก่ ศูทร คือรับใช้ชนทั้ง 3 พวกนั้น ด้วยเต็มอกเต็มใจ” (ปริชา ช้างขวัญยืน, 2542: 3.)

3. หลักฐานจากการกำเนิดของมนุษย์เกิดขึ้นของโลกหรือจักรวาลและการกำเนิดสรรพสิ่ง ต่างๆ บนโลกก็ได้มีการบันทึกอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่แล้วในอัครคัมภีร์ อัครคัมภีร์ สามารถแยกศัพท์ได้เป็นคำว่า “อคฺค” หมายความว่า ยอด ปลาย สูงสุด ก่อน แรกและส่วน ต้น (นาคะประทีป, 2532: 7) กับคำ “ญา” มีความหมายว่า พึงรู้ควรรู้ด้วยเหตุนี้ตามรูปศัพท์จึง หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นลำดับแรกซึ่งพึงรู้ควรรู้ สิ่งใดที่เกิดขึ้นเป็นลำดับแรกซึ่งมนุษย์พึงรู้หรือควรรู้นั้น พระอรหันตศาจารย์โบราณได้อรรถาธิบายความ หมายถึงคำว่า “อคฺคณฺญํ อุกฺขรํ” ในความหมาย ของ โลกุปปตติวสกถ์ คือคำที่พูดกันมาตั้งแต่เกิดโลก คือคำว่า “มหาสมมติ” “กษัตริย์” “ราชา” “พราหมณ์” “ฌายกา” “อชฌายกา” “เวสสา” และ “ศูทร” คำเหล่านี้ (หลวงเทพดรุณาสุธิษฏ์, 2540: 157) เป็นชื่อเรียกกลุ่มคนที่แบ่งตามอาชีพในสังคมดึกดำบรรพ์ซึ่งเป็นพัฒนาการที่มีมาภายหลังจาก การกำเนิดโลกและจักรวาลตามอัครคัมภีร์ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่ามนุษย์เริ่มมีพัฒนาการทางสังคมใน ขณะเดียวกัน ทรงแสดงวิวัฒนาการของมนุษย์ควบคู่ไปกับวิวัฒนาการของโลกเกี่ยวกับวิวัฒนาการของ ธรรมชาติ แต่กล่าวถึงคนกลุ่มแรกที่มาจากอภัสสรพรหม ในยุคโลกถูกทำลายแล้วตั้งขึ้นใหม่และคน กลุ่มนี้ปรากฏตัวบนพื้นโลกในลักษณะการเกิดแบบ อุปปาติกะ คือเกิดและเจริญเติบโตโดยพร้อม ขึ้นมาทันทีทันใดพุทธปรัชญาเน้นคนเป็นสิ่งมีชีวิตที่สำคัญกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นและอธิบายการเกิดว่าเป็นไป ตามการจัดสรรของกรรม อัครคัมภีร์มีความสำคัญ ว่าด้วยพัฒนาการของมนุษย์ พระพุทธเจ้าทรง แสดงคุณธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นผู้ประเสริฐมิใช่เพราะวรรณะแต่ทรงเห็นว่าบุคคลเป็นผู้ประเสริฐ เพราะหน้าที่ ทรงตัดตอนแห่งสังวัฏฏ์ของโลก ในขณะเดียวกันทรงแสดงวิวัฒนาการของมนุษย์ ควบคู่ไปกับวิวัฒนาการของโลกต่อจากนี้ตรัสเล่าถึงวิวัฒนาการของระบบสังคม เศรษฐกิจ และ การเมือง

3) สังคมศักดินา (Feudal Society) สังคมศักดินาเป็นสังคมที่เกิดขึ้นมาได้จาก หลายๆ สาเหตุ บางครั้งเริ่มต้นขึ้นมาจากการพยายามหาทางแก้ปัญหาาร่วมกันในสิ่งที่นำมาซึ่งความทุกข์ อาจเริ่ม จากความทุกข์ของปัจเจกชน และพัฒนาไปสู่การร่วมกันกับคนที่มีความทุกข์อย่างเดียวกัน และพยายามค้นหาทางออกพร้อมๆ กัน การร่วมทุกข์นี้ในทางพุทธศาสนาถือว่าจะทำให้ความรู้สึกทุกข์นั้น น้อยลง และที่สำคัญการร่วมทุกข์ทำให้ได้มีการปรับทุกข์ ได้รับการปรึกษาหารือกันจากหนักกลายเป็น เบาที่เกิดขึ้นภายหลังจาก

สังคมศักดินาจึงน่าจะเริ่มต้นจากการที่มนุษย์มาอยู่รวมตัวกันเป็นสังคมและตกลงใจที่จะ เลือกรู้ ผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมมาเป็นผู้นำกลุ่ม ลำดับพัฒนาการของสังคมศักดินา ในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาน่าจะมี ผลมาจากการคัดเลือกผู้นำที่เป็นตัวแทนคนกลางให้มาทำหน้าที่ดูแล ผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในสังคมในนามของมหาชนสมมติ ราชา และกษัตริย์ (ที.ปา. (ไทย) 11/130-131/96-97) อันเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาแบบ รูปแบบความเป็นอยู่ โครงสร้าง อำนาจ และสถาบัน การปกครองในสังคมแบบใหม่เกิดขึ้นถือว่าสังคมศักดินา คือยุคสมัยที่ผลประโยชน์ของ สังคมอยู่ ภายใต้อำนาจของผู้นำที่เรียกว่า มหาชนสมมติราชา หรือกษัตริย์ (พระมหาดวงเด่น จิตตยาโณ, 2555: 69) ที่มีการวางอำนาจหน้าที่ในการ ปฏิบัติอย่างชัดเจน ภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสังคม ได้ถูก นำมาใช้ในการสร้างระบบบรรณะ ทางสังคม ภาระหน้าที่และบทบาทที่ถูกกำหนด ได้ถูกนำมา บิดเบือนใช้เป็นเครื่องมือเพื่อรับใช้ของกลุ่มชนชั้น มหาชนสมมติ ราชา และกษัตริย์เท่านั้น ในสภาพ การเช่นนี้ ผู้เขียนเชื่อว่า ชนชั้นศักดินาและชนชั้นทาส เกิดขึ้นมาไล่เลี่ยกัน ซึ่งแตกต่างไปจากทฤษฎี ทางสังคมของคาร์ล มาร์กซ์ ที่กล่าวว่า สังคมทาสและสังคมศักดินา เกิดขึ้นในยุคที่มีลำดับต่างกัน กล่าวคือ ต้องเกิดสังคมทาสกับเจ้าทาสเสียก่อนจึงจะเกิดสังคมศักดินาตามมาทีหลัง

4) สังคมนายทุน (Capitalist Society) ในสมัยพุทธกาล พัฒนาการทางสังคมยังดำรง อยู่ในลักษณะของสังคมศักดินาที่มีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองแผ่นดิน มีหลักฐานการค้าขายที่ปรากฏ เด่นชัด เหมือนพ่อค้า ซึ่งรู้จักกันดีในนามของ “เสฏฐี” (ชนิด อยู่โพธิ์, 2494: 37) ท่านผู้ดำรงตำแหน่ง นี้อาจเป็นหัวหน้าของพวกทำงาน อุตสาหกรรม หรือทำการค้าขายบางจำพวกก็ได้ เช่น อนาคตบัณฑิตกะ แห่งกรุงสวตถิ เป็นพุทธมามกะที่มั่งคั่งนั้น จะมีอำนาจบางประการอยู่เหนือผู้ค้าขายด้วยกัน กล่าวคือ มีพวกเสฏฐีจำนวน 500 ได้มากอยรับใช้ท่านอนาถบิณฑิกะในคราวถวายเซตวันแด่พระสัมมาสัมพุทธ เจ้า เสฏฐีหรือมหาเศรษฐีนี้เป็นผู้มั่งคั่งที่มีอาชีพทำมา ค้าขาย มีฐานะทางการเงินดี มีอิทธิพลมากใน สังคมและในราชสำนัก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542: 2) ในลักษณะดังกล่าวแม้จะไม่ปรากฏ ลักษณะทางสังคมทุนนิยมแบบนายทุนอุตสาหกรรมของคาร์ล มาร์กซ์ แต่อาจเป็นไปได้ว่าในยุคนั้นบริบท ทางสังคมทรัพยากรธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์ ยังไม่สามารถผลิตอุปกรณ์ใดๆ ที่สามารถใช้แทน แรงงานมนุษย์ได้ ก็ยังมีปรากฏการณ์ให้เห็นถึงการใช้พลังอำนาจซึ่งได้มาจากการใช้อำนาจทางการเงิน

แทรกซึมเข้ามาแก้ปัญหาโดยตรง อำนาจที่มาจากเงินนี้ไม่มีสัญชาติ แม้ชนแออัดแทรกซึมไปได้ทั่วและ ซ้ำซ้อน มีความแนบเนียนจนผู้ที่ถูกใช้อำนาจชนิดนี้ไม่ทันรู้ตัว

5) สังคมนิยม (Socialist Society) หลักคำสอนพระพุทธศาสนามีได้กล่าวถึงระบบ สังคมนิยมแต่อย่างไร แต่การอธิบายหลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและล้มล้างระบบวรรณะเพื่อนำพาให้ สังคมก้าวสู่สังคมอุดมสุขนั้น สามารถสรุปเทียบเคียงได้ว่าเป็นหลักการปกครองที่คล้ายคลึงกับระบบ สังคมนิยม ซึ่งหลักการดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในหลักธรรมวินัยสำหรับสังคมนิยม โดยพระพุทธเจ้าทรง วางหลักธรรมวินัยที่มี ความเสมอภาคในทุกอย่าง ตั้งแต่ ปัจจย หรือการครอบครองทรัพย์สินอื่นๆ อาจเป็นได้ว่าพระองค์ทรงวางกุศโลบายไว้สำหรับคนที่ต้องการจะหลบหนีจากการเป็นทาสในระบบ วรรณะ เพราะวินัยสงฆ์ที่ถูกบัญญัติไว้นั้นได้เปลี่ยนทิศทางและระบบโครงสร้างทางสังคมและการเมือง แบบที่เคยอาศัยผู้นำเป็นตัวบุคคล พร้อมทั้งยังเปลี่ยนผลผลิตที่อยู่ในมือของมหาชนสมมติ ราชามหา กษัตริย์ ทาส เจ้าทาส พ่อค้า นายทุน ขุนนาง มหาเศรษฐี ให้ กลายมาเป็นสงฆ์ส่วนรวม (วิ.มหา (ไทย) 1/495/181, วิ.ม. (ไทย) 5/369/245) สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิยญาณวโรรส, 2543: 142-144) วิธีปฏิเสธระบบวรรณะดังกล่าวไม่ได้ใช้วิธีการบังคับหรือการเข้ายึดครอบครอง แต่ เป็นการยินยอมปฏิบัติ บริจาคสละหรือแบ่งปันเพื่อส่วนรวมโดยสมัครใจ ด้วยหลักคำสอนใหม่ คือ พระธรรม วินัย นั้นเอง

2. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม

โครงสร้างทางสังคมและการเมืองของอินเดียในสมัยพุทธกาลเป็น เป็นโครงสร้างอำนาจ แบบ ชนชั้นวรรณะที่เชื่อกันว่ากำเนิดของมนุษย์เกิดจากพระพรหมเป็นผู้กำหนด มนุษย์จึงไม่มีอำนาจ ใดที่จะไปเปลี่ยนแปลงสังคมที่เป็นอยู่ได้ จากความเชื่อดังกล่าวทำให้มนุษย์ละทิ้งคำว่า “ปัญญา” และ ไม่มีการสร้างคำถาม ว่าทำอะไรชีวิตจึงอยู่ดีมีสุขได้ เพื่อล้มล้างแนวคิดทางสังคมและการเมืองแบบ ดังเดิม พระองค์ทรงเผยแผ่พระธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้ และพยายามอธิบายถึงหลักแห่งเหตุผลที่ สามารถพัฒนาการทางสังคมที่มีโน้ตค้นไปในทิศทางที่ต่างไปจากคัมภีร์พระเวท เช่น พระพุทธองค์ ทรงสอนเรื่องกรรมวาที กิริยวาท วิริยวาท, การฝึกฝนการพัฒนาสติปัญญา, ความไม่ประมาท, หลัก เหตุปัจจย, การมุ่งอิสรภาพ, การมุ่งประโยชน์สุขเพื่อส่วนรวม (ม.ม. (ไทย) 13/186/218, ที.ม. (ไทย) 10/165/111, ม.อ. (ไทย) 14/301/362, วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) และคำสอนเหล่านี้ได้เข้าแทนที่ แนวคิดของสังคมเดิมที่มีการยึดถือชนชั้นวรรณะซึ่งถือว่าการ เปลี่ยนความเข้าใจในเชิงนามธรรม อันศักดิ์สิทธิ์มาเป็นเหตุผลในเชิงประจักษ์ สังคมใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นสังคมแห่ง สัมมาทิฐิ เป็นสังคมแห่ง สติปัญญาและความรู้ นั่นคือ รู้ว่าอะไรเป็นธรรมอะไรไม่เป็นธรรม อะไรเป็นประโยชน์ หรือโทษต่อ ส่วนรวม รู้จักความเสื่อมและเหตุของความเสื่อม รู้จักความเจริญและเหตุของความเจริญ (ที.ปา. (ไทย) 11/305/271, อภิ.วิ. (ไทย) 34/768/503-504) แนวคิดทางสังคมและการเมืองแบบใหม่ ได้ ปรากฏขึ้นในหลาย พระสูตร ซึ่งในแต่ละพระสูตรมีสาระสำคัญที่แยกย่อยแตกต่างกัน ประเด็นสำคัญ

ของแนวคิดสังคมนิยมที่สอดแทรกอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา องค์ประกอบและโครงสร้างทางสังคม ทั้งที่เป็นการพัฒนามนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคลที่จะต้องทำความเข้าใจถึงธรรมชาติของมนุษย์อย่างแท้จริง ธรรมชาติของมนุษย์ หมายถึง ตัวตนที่แท้จริง หรือความรู้สึกนึกคิดตามสภาพดั้งเดิมของมนุษย์ ในพระไตรปิฎก พระองค์ได้ตรัสถึงธรรมชาติมนุษย์ไว้คล้ายกันหลายที่ว่า มนุษย์นั้นปกติรักตนเองมากกว่าทุกสิ่ง ให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่าสิ่งใด ไม่มีอะไรที่สำคัญมากไปกว่าตนเอง ดังในพระสูตรตันตปิฎก มีข้อความกล่าวไว้ว่า อตตูปมา ทิเต สตตะ อตตะ ทิปรมฺ ปิโย. จริยอยู่สัตว์เหล่านั้น ชอบเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง เพราะตนเป็นที่รักอย่างยิ่ง (อง.สตตก. (บาลี) 23/61/99) นตฺถิ อตตสมํ เปมํ. ไม่มีรักอื่นใดเท่ากับความรักตนเอง (ส.ส. (บาลี) 15/29/9) และการพัฒนามนุษย์ในระดับสังคม ดังเช่นในอัครัญญสูตร มีการกล่าวถึง กำเนิดมนุษย์ สังคม ความคิดทางการเมืองและสถาบันทางการเมือง โดยแสดงลำดับวิวัฒนาการมาเป็นขั้นๆ การศึกษาสาระในอัครัญญสูตร บุคคลส่วนใหญ่จะเห็นเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ เพราะไม่สอดคล้องกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาในแง่ลำดับเหตุผลแล้ว จะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงแสดงการเกิดของสังคมนมนุษย์โดยธรรมชาติอยู่แล้ว

2. ระบบปกครอง

รัฐในสมัยพุทธกาลมีอยู่ 2 ประเภท คือ สมบูรณาญาสิทธิราชย์กับสาธารณรัฐหรือสมาพันธรัฐซึ่งรัฐเล็กๆ ที่เข้ามารวมกันเป็นสมาพันธรัฐนั้นสืบมาจากสังคมเผ่า พระราชามีได้มีอำนาจเด็ดขาดในรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การปกครองของรัฐที่เข้ามารวมกันนี้บางที่เราก็มักเรียกกันว่าระบบสามัคคีธรรมปัญหาทางการเมืองการปกครองในระยะนี้จึงอยู่ที่จุดอ่อนของรัฐ แต่ละประเภทซึ่งแตกต่างกัน รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์มักเป็นรัฐใหญ่และมักเข้ารุกรานรัฐเล็กๆ ทำให้เกิดความเดือดร้อนขึ้น พระพุทธองค์ทรงเสนอแก้ไขรัฐประเภทนี้โดยให้พระราชาทรงเป็นธรรมราชา เพื่อจะได้ขยายธรรมแทนการขยายอำนาจ คนที่อยู่ในความปกครองทั้งหมดก็จะมีความสุข ส่วนรัฐที่ปกครองโดยสมาพันธรัฐ ซึ่งมักขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อปริหาธรรมซึ่งทำให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นสิ่งจำเป็น ถ้ามีสามัคคีธรรมแล้วพลังของรัฐเล็กๆ ก็จะมากขึ้นรัฐใหญ่จะรุกรานได้ยาก และเมื่อรัฐทั้งสองประเภทล้วนแต่ยึดมั่นในธรรมแล้ว การรุกรานจากภายนอกก็ไม่เกิดขึ้น การทำนุบำรุงประชาชนโดยการยึดเอาการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเฉลี่ยผลผลิตไปสู่ส่วนรวมก็จะทำให้เกิดความสุขขึ้นแก่ประชาชนในรัฐ (มัลล กายจนะ, 2558: 64)

พระพุทธองค์มิได้ทรงสอนระบบการเมืองใหม่ แต่สอนถึงธรรมะที่จะทำให้ระบบการเมืองที่มี อยู่แล้วทั้งสองระบบดำเนินไปเพื่อความสุขแก่ประชาชนและไม่รุกรานกัน และด้วยเหตุที่ทรงต้องการเอาธรรมเป็นหลักปกครอง จึงต้องทรงชี้ว่าระบบวรรณะนั้นไม่ถูกต้องในสองลักษณะ ความสูงต่ำทางวรรณะที่เอากำเนิดเป็นหลักนั้นทรงแย้งด้วยหลักความประพฤติดของบุคคล คือเอากการกระทำของบุคคลเป็นหลักวัดความสูงต่ำของคน หน้าที่ตามวรรณะเกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่พราหมณ์นำมาอธิบายผิดโดยเฉพาะ วรรณะกษัตริย์ซึ่งพราหมณ์เน้นที่การทำสงคราม การสู้รบ ซึ่งเป็นเหตุแห่งการ

รุกรานนั้น ทรงอธิบายว่าแท้ที่จริงแล้วกษัตริย์มีหน้าที่ระงับข้อพิพาทของประชาชนและทำนุบำรุงประชาชนให้มีความสุข คำสอนในพระสูตรต่างๆ ที่ได้นำมาวิเคราะห์ล้วนสนับสนุนมติที่ว่าพระพุทธองค์ได้ทรงสอนระบบปรัชญาการเมืองใหม่ ความพยายามที่จะอธิบายว่าพระพุทธองค์ทรงยึดหลักการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยก็ดี สังคมอุดมคติก็ดี อย่างที่พยายามทำกันอยู่จึงเกินกว่าที่พุทธองค์ทรงสอนไว้สิ่งเหล่านี้มิใช่ปัญหาสมัยพุทธกาล แต่เกิดขึ้นและเข้าใจได้ในสภาพแวดล้อมของสมัยใหม่ ความแตกต่างหรือข้อแย้งที่สำคัญๆ เกี่ยวกับความคิดเหล่านี้จึงเห็นได้ชัดและเป็นข้อแย้งในระดับรากฐานของความคิด ส่วนข้อสนับสนุนที่สามารถตีความได้ว่า แนวคิดทางสังคมอุดมคติตามหลักพุทธเถรวาทนั้นเป็นแนวคิดแบบสังคมนิยมในประเด็นที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

3. ระบบเศรษฐกิจ

ความเป็นอยู่ของประชาชนสมัยพุทธกาลในส่วนที่มีหลักฐานที่พอจะทราบได้จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา ปรากฏว่าประชาชนในหมู่บ้านหนึ่งๆ ย่อมมีที่ดินเป็นสมบัติที่ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากข้อความต่างๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์ชาดกที่กล่าวถึงที่ดินจำนวนมาก ตกเป็นสมบัติของเจ้าของกรรมสิทธิ์แต่ผู้เดียว หรือเป็นสมบัติของผู้ปกครองเมืองหรือของพระเจ้าแผ่นดินนั้น ไม่มีข้อความที่กล่าวไว้ชัดเจน (ธนิต อยุธยา, 2494: 1) จากการศึกษาพบว่าพระราชกฤษฎีกาผู้มีสิทธิที่จะเรียกเก็บอาชญากรรมจากเจ้าของที่ดินได้ซึ่งก็เท่ากับเป็นการเก็บภาษีประจำปี ส่วนที่ดินรกร้างว่างเปล่า ปราศจากเจ้าของผู้เป็นกรรมสิทธิ์ พระราชกฤษฎีกาอาชญากรรมให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่งก็ได้ เพราะที่ดินรกร้างว่างเปล่าภายในรัฐที่ปราศจากทายาทจะตกเป็นของพระราชทานทั้งสิ้น

การครอบครองปัจจัยการผลิตในยุคดังกล่าวก็ไม่แตกต่างกับสังคมในยุคต่อๆ มา เพราะในยุคนั้น กระบวนการทางเศรษฐกิจก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน เช่น มีการจับจองหรือเช่าซื้อที่ดิน มีการซื้อขาย มีการครอบครองทรัพย์สินส่วนตัว มีการทำสิกรรม มีการเลี้ยงสัตว์ มีอาชีพเฉพาะวรรณะ มีผู้ใช้แรงงานที่ใช้แรงงานแลกเปลี่ยนกับอาหารและที่อยู่อาศัยที่เรียกว่า “ทาส” มีผู้ใช้แรงงานแลกกับเงินที่เรียกว่า กรรมกรรับจ้าง และมีการประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น การช่าง การศิลปกรรม เป็นต้น

สังเกตได้ว่าในสมัยดังกล่าวมนุษย์ในระดับสังคมโลกียะ อันเป็นสังคมของคฤหัสถ์ผู้ยังต้องครองเรือน (วิ.จ. (ไทย) 7/330/168) นั้นยังคงเป็นสังคมแห่งการแสวงหาวัตถุผลผลิตเพื่อการดำรงชีพ พระพุทธเจ้าไม่ทรงกล่าวถึงการนำระบบทรัพย์สินส่วนตัวมาใช้กับสังคมคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือน แต่ทรงมุ่งให้คฤหัสถ์ผู้ครองเรือนต้องมีระบบ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัว ดังจะเห็นได้จากหลักธรรมในด้านเศรษฐกิจที่ทรงสอนให้อุบาสกอุบาสิกายันขันธะในการทำมาหากิน กล่าวคือ ชาวพุทธจะต้องไม่ประกอบมิฉฉาอาชีวะ 5 อย่าง คือ การค้าอาวุธ ค้ามนุษย์ ค้าขายสัตว์ ค้าขายของมีนเมา และยาพิษ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/177/295) นั้นหมายถึงชาวพุทธจะต้องเอาใจจริงเอาใจในการจัดการเศรษฐกิจของตนด้วย

ดังนั้น สังคมระบบผู้ครองเรือนจะต้องดำรงตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎสากล คือ ศีล 5 ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่เพียงพอต่อวิถีชีวิตหรือต่อความเป็นอยู่ที่เหมาะสมแก่ฐานะของผู้ครองเรือน หลักศีล 5 นี้พบว่า เป็นหัวใจหลักสำคัญยิ่งยวดของสังคมชาวพุทธแบบฆราวาส โดยแยกย่อยออกเป็น สุจริต 3 อย่าง คือ 1) กายสุจริต 3 ได้แก่ เว้นจากการฆ่า การลักขโมย การล่วงละเมิดในคนรัก 2) วาจาสุจริต 4 ได้แก่ เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ และ 3) มโนสุจริต 3 ได้แก่ การไม่ละโมภ ไม่คิดร้าย มีความเห็นเป็นสัมมาทิฐิ หรือเรียกว่ากุศลกรรม 10 (ช.ป.อ. (ไทย) 1/73/317, ที.ป.อ. (ไทย) 84/34) และศีล 5 นี้เองที่เป็นกรอบรักษาสังคม และเอื้อให้เกิดสังคมแห่งสารณียธรรมที่กระทำต่อกัน พูดต่อกัน ติดต่อกันด้วยความเมตตา รู้จักแบ่งปันเอื้อเฟื้อ โอบอ้อมอารี มีความประพฤติกุศลและความเห็นที่ตรงเสมอ (วิ.ป. (ไทย) 8/274/368-369) จึงกล่าวได้ว่า มิติของสังคมและการเมืองในระดับนี้ถือว่าสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการจัดวางระบบสังคมที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชีพหน้าที่การงาน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ และโดยหลักการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงรังเกียจความยากจน ความขี้เกียจ ชาวพุทธจะต้องร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐี จะต้องเป็นคนฉลาดอดออม ตื่นตัว ขยันขันแข็ง และต่อสู้ในการทำมาหากิน เพื่อหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก และเพื่อก้าวไปสู่สังคมแห่งอิสรภาพด้านเศรษฐกิจ

สังคมอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญา

ลักษณะแนวคิดสังคมอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญานั้นแบ่งออกเป็น 2 คือ โลภียะ และ โลกุตระซึ่งมีการจัดแนวคิดทางสังคมบางอย่างที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวันที่มีความแตกต่างกัน เป็นสังคมที่มนุษย์มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน หลักคำสอนระดับโลกียธรรมเป็นเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ในสถานะที่สืบเนื่องอยู่ในโลกแห่งปรากฏการณ์ สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เป้าหมายของชีวิตในระดับนี้จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพราะเป้าหมายในระดับนี้วัดจากรูปธรรมอันปรากฏให้เห็นเท่านั้น แต่มิได้หมายความว่า อุดมคติของชีวิตในระดับนี้จะเป็นสิ่งเลวร้าย ในทางตรงกันข้ามหากสร้างและดำเนินชีวิตตามอุดมคติที่วางไว้ได้อย่างถูกต้องตามกฎศีลธรรมแล้ว ชีวิตก็จะสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ในส่วนของระดับโลกุตระธรรมเป็นเป้าหมายของมนุษย์อันอยู่ในสถานะที่พ้นจากโลก เป้าหมายในระดับนี้ไม่ได้สามารถวัดได้ด้วยวัตถุสิ่งของหรือประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพราะเป็นขั้นที่หลุดพ้นจากอำนาจกิเลสทั้งปวง เป็นเป้าหมายในระดับปรมาตมะ เป็นความสุขที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานะอื่นใด จุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีชีวิตที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้เป็นอย่างดี ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาแม้ส่วนใหญ่จะไม่มีส่วนใดที่กล่าวถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของมนุษย์ในสังคมโดยตรง แต่การปฏิเสธหลักจริยศาสตร์ทางสังคมของศาสนาฮินดูที่ยึดถือวรรณะชาติกำเนิดเป็นหลักเกณฑ์ แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธความสูงศักดิ์ของชาติกำเนิด วรรณะพราหมณ์และกษัตริย์อย่างชัดเจน อาจสืบเนื่องมาจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีสิทธิ

เสรีภาพและความเสมอภาคตามธรรมชาติที่ไม่มีใครสามารถจำกัดสิทธิในการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดๆ เหล่านั้นได้ โดยปราศจากหลักแห่งเหตุผล พระพุทธองค์ได้มีการกล่าวถึงไว้ในเรื่องราวที่สามารถตีความได้ถึงเสมอภาคและเท่าเทียมกันของมนุษย์ในหลายพระสูตร เช่น ในมหาปริณิพพานสูตร ที่มณิกาย มหาวรรค ที่กล่าวถึงนางอัมพปาลีศณิกามาเฝ้า เป็นเหตุการณ์เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จประทับที่สวนอัมพปาลีวัน (สวนของนางอัมพปาลี) กรุงเวสาลีแคว้นวัชชี นางอัมพปาลี จึงไปทูลเชิญพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ให้รับภัตตาหารที่บ้านของนาง ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตอบรับ เมื่อเจ้าลิจฉวีทั้งหลายทราบข่าวว่าเสด็จมาประทับที่สวนอัมพปาลีวัน จึงพากันไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อทูลเชิญให้รับภัตตาหารเช่นกัน ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตอบปฏิเสธว่า “ดูก่อนลิจฉวีทั้งหลาย ตถาคตรับภัตตาหารของนางอัมพปาลีศณิกา สำหรับวันพรุ่งนี้ไว้แล้วแล” (ที.ม. (ไทย) 13/92/268-272)

การที่พระพุทธเจ้าปฏิบัติต่อสตรีที่มีสถานภาพอาชีพหญิงนครโสเภณีอย่างเสมอภาคกับชาย และมีสถานภาพความเป็นกษัตริย์อย่างกษัตริย์ลิจฉวี โดยไม่คำนึงว่าพระพุทธเจ้าเองก็เป็นเพศชายและเป็นผู้มีสถานภาพแห่งกษัตริย์เช่นกัน ดังกรณีที่พระพุทธเจ้ารับคำเชิญไปฉันภัตตาหารที่บ้านนางอัมพปาลีซึ่งเป็นหญิงนครโสเภณีในสมัยพุทธกาล และได้ปฏิเสธคำทูลเชิญของกษัตริย์ลิจฉวีที่มาทูลเชิญในวันเดียวกันนั้นเป็นการให้ความสำคัญที่เสมอเหมือนกันในอัครคันธสูตร ที่มณิกาย ปาฏิภรรค เป็นเรื่องราวเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าประทับอยู่บนปราสาทที่นางวิสาขามิคารมารดา สร้างไว้ในบุพพาราม กรุงสาวัตถี กระทั่งเวลาเย็นวันหนึ่ง พระพุทธเจ้าได้เสด็จจงกรมอยู่กลางแจ้งที่ร่มเงาปราสาท ได้มีวาเสฏฐะสามเณร และภารทวาชะสามเณร ซึ่งร่ออุปสมบทเป็นภิกษุชนกันไปแล้ว เฝ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสถามว่าบรรดาพราหมณ์ไม่ว่าหรือที่มาอุปสมบท วาเสฏฐะและภารทวาชะ ได้ทูลตอบว่าถูก พราหมณ์ทั้งหลายด่าว่าอย่างแรงและดูถูกว่าวรรณะอื่นนอกจากพราหมณ์นั้นเลวทรามต่ำต้อยหมด วรรณะพราหมณ์ประเสริฐที่สุด เพราะเกิดจากพระโอษฐ์ (ปาก) ของพระพรหม พวกสมณะล้วนคือวรรณะที่เลวทราม พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนว่าเป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้องเพราะแท้จริงแล้ววรรณะพราหมณ์นั้นถือกำเนิดมาจากการตั้งครุฑของแม่พราหมณ์และคนทุกชั้นวรรณะต่างก็มีทั้งดีและไม่ดีไม่ว่าจะเป็น กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร หากประพฤติดี เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ก็ต้องว่ากันตามที่ผิด มิใช่เกิดเป็นวรรณะศูทรแล้วจะต้อง คือ คนเลว คนชั่ว หรือเกิดเป็นวรรณะพราหมณ์ คือ คนดี คนประเสริฐสูงกว่าผู้อื่น เช่น ศูทรที่ปฏิบัติธรรมก็มีฐานะ เทียบเท่าพราหมณ์ ส่วนพราหมณ์ซึ่งทำความผิดก็มีฐานะเป็นโจรได้เช่นกัน นอกจากนี้ในทางธรรม ทุกชนชั้นวรรณะต่างก็มีสิทธิในการปฏิบัติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน การตัดสินความเป็นคนไม่ได้ตัดสินที่วรรณะ หรือชาติกำเนิดแต่ตัดสินจากการกระทำของบุคคลนั้นๆ และในตอนท้ายได้ตรัสสอนว่าทุกชั้นวรรณะหากสามารถ สรรวม กาย วาจา ใจ เจริญโพธิปักขิยธรรม 7 แล้ว ก็สามารถที่จะเข้าถึงปริณิพพานได้ (ดับกิเลส ดับทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิงภายใน ชาตินี้) ว่า “ดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะ กษัตริย์ก็ตาม ฯลฯ พราหมณ์ก็ตาม ฯลฯ

แพทย์ก็ตาม ฯลฯ ศุภรก็ตาม สำรวมทางกาย สำรวมทางวาจา สำรวมทางใจ อาศัยการเจริญโพธิปักขิยธรรมทั้ง 7 แล้ว ย่อม เข้าถึงปรินิพพานในโลกนี้แท้” (ที.ปา (ไทย) 15/70/145-165)

ส่วนในพระสูตรอื่นๆ ก็มีหลักธรรมที่กล่าวถึงความเท่าเทียมกันของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่การกำเนิด รวมไปถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดถึงความเท่าเทียมในโอกาสที่จะบรรลุธรรมด้วยกัน เห็นได้จากการที่พระพุทธองค์ทรงปฏิเสธระบบวรรณะว่า “ไม่ใช่สิ่งกำหนดความแตกต่างหรือกำหนดคุณค่าความเป็นมนุษย์ แต่สิ่งที่กำหนดคือกรรม หรือการกระทำของแต่ละคน (พระมหาธรรมรัตน์ อริยมโม (ยศขุน), 2543: 87) ดังข้อความที่ตรัสไว้ใน วสสสูตร ว่า “น ขจจวสโลโหติ น ขจจา โหติ พุราหมโณ กมมุนา วสโลโหติ กมมุนา โหติ พุราหมโณฯ คนจะเลว หรือประเสริฐ เพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ แต่จะเป็นคนเลวหรือประเสริฐ ก็เพราะการกระทำ” (ขุ.สุ. (ไทย) 25/306/352)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ความเสมอภาคที่ปรากฏในพุทธปรัชญา ไม่ได้เน้นความหมายไปในความเสมอภาคทางการเมืองการปกครอง แต่เป็นความเสมอภาคจากความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ อันเริ่มมาจากการตั้งแต่มีก่อนเกิด ตอนเกิด ตอนมีชีวิต ทุกคนมีความเสมอภาคและมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการทำดีหรือความชั่ว ไม่ว่าจะเกิดในสกุลหรือประเทศใด ไม่ว่าเป็นบุรุษหรือสตรีทุกคนล้วนมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ ได้พอกัน ส่วนสาเหตุที่ทำให้คนมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันก็เพราะหน้าที่การงานหรืออาชีพเท่านั้น หาใช่เป็นเพราะมีกำเนิดมาจากอวัยวะของพระพรหมตามความเชื่อในสังคมอินเดียโบราณไม่

สรุป

ในพุทธปรัชญามีลักษณะชนวรรณะเชื่อกรรมสอนให้กระทำความดีเน้นการพึ่งตนเอง เน้นการพัฒนาสติปัญญา และยังต่อต้านอำนาจดลบันดาลจากพระเจ้า ซึ่งก็เข้าลักษณะศาสนาที่แท้จริง ระบบสังคมสงฆ์ก็เป็นสังคมอุดมคติที่พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งขึ้น ทรงออกแบบวางระบบสังคมด้วยพระองค์เอง โดยมีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นสังคมที่เกิดจากการปฏิรูปหลักหนีจากวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อเก่าๆ ดังจะเห็นได้จากในสมัยพุทธกาลเป็นยุคที่ถูกครอบงำจากศาสนาพราหมณ์ ทำให้เกิดการกดขี่เอารัดเอาเปรียบหรือการแบ่งแยกเกลียดชังกัน ซึ่งพระองค์ก็ได้ตรัสแย้งคัดค้านระบบวรรณะด้วยหลักกรรม สังคมในพุทธปรัชญาแม้จะไม่มีกรอบอธิบายถึงพัฒนาการของสังคมมนุษย์อย่างชัดเจนเหมือนกับแนวคิดทางสังคมในปรัชญาตะวันตก แต่ขั้นตอนพัฒนาการทางสังคมมนุษย์ก็มีกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แตกต่างกัน ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น การดำรงอยู่ของสังคมจำเป็นต้องมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ซึ่งจะต้องกำหนดสร้างขึ้นเพื่อให้บุคคลในสังคมสามารถติดต่อกันได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง ส่งผลให้สังคมมีความเป็นระเบียบและดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขในอัครคัมภีร์มีข้อความแสดงถึงเหตุผลในการจัดระเบียบสังคมว่าเมื่อคนมากขึ้น การแก่งแย่งอาหารการกินก็เกิดตามมามีการกักตุนอาหาร และการลักขโมยอาหารการกิน

และสิ่ง จำเป็นต่อชีวิตต่างๆ แพร่ระบาดไปทั่วชุมชน ความเดือนร้อนของผู้คนเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนตระหนักคิดและปรึกษาหารือกันในการแก้ปัญหาดังกล่าว ในที่สุดคนก็บรรลุถึงข้อตกลงร่วมกันโดยการลงมติเลือกบุคคลที่เหมาะสมที่สุด มีความฉลาดเฉลียวแหลมเป็นผู้ปกครองดูแลชุมชน และมอบอำนาจให้ออกกฎระเบียบต่างในการลงโทษผู้ฝ่าฝืนข้อตกลงของชุมชน ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกในปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ไม่ต้องออกไปหาอาหารข้างนอกเขาจะได้รับอาหารการกินและสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตจากการแบ่งปันของคนอื่นๆ อย่างพอเพียงเสมือนเป็นค่าจ้างในการทำงานเพื่อชุมชน

ลักษณะแนวคิดสังคมอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญานั้นแบ่งออกเป็น 2 คือ โลภียะ และโลกุตรซึ่งมีการจัดแนวคิดทางสังคมบางอย่างที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวันที่มีความแตกต่างกันเป็นสังคมที่มนุษย์มีความเสมอภาพและเท่าเทียมกัน หลักคำสอนระดับโลกียธรรมเป็นเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ในสถานะที่สืบเนื่องอยู่ในโลกแห่งปรากฏการณ์ สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เป้าหมายของชีวิตในระดับนี้จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพราะเป้าหมายในระดับนี้วัดจากรูปธรรมอันปรากฏให้เห็นเท่านั้น แต่มิได้หมายความว่าอุดมคติของชีวิตในระดับนี้จะเป็นสิ่งเลวร้าย ในทางตรงกันข้ามหากสร้างและดำเนินชีวิตตามอุดมคติที่วางไว้ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ชีวิตก็จะสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ในส่วนของระดับโลกุตรธรรมเป็นเป้าหมายของมนุษย์อันอยู่ในสถานะที่พ้นจากโลก เป้าหมายในระดับนี้ไม่สามารถวัดได้ด้วยวัตถุ สิ่งของหรือประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพราะเป็นขั้นที่หลุดพ้นจากอำนาจกิเลสทั้งปวง เป็นเป้าหมายในระดับปรมาตมะ เป็นความสุขที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานะอื่นใด จุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีชีวิตที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้เป็นอย่างดี ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาแม้ส่วนใหญ่จะไม่มีส่วนใดที่กล่าวถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของมนุษย์ในสังคมโดยตรง การปฏิเสธหลักจริยศาสตร์ทางสังคมของศาสนาฮินดูที่ยึดถือวรรณะชาติกำเนิดเป็นหลักเกณฑ์ แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธความสูงศักดิ์ของชาติกำเนิด วรรณะพราหมณ์และกษัตริย์อย่างชัดเจน อาจสืบเนื่องมาจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตามธรรมชาติที่ไม่มีใครสามารถจำกัดสิทธิในการกระทำหรือไม่กระทำการสิ่งใดๆ เหล่านั้นได้ โดยปราศจากหลักแห่งเหตุผล พระพุทธองค์ได้มีการกล่าวถึงไว้ในเรื่องราวที่สามารถตีความได้ถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2526). **รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร.
- กิริติ บุญเจือ. (2522). **สารานุกรมปรัชญา**, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2494). **ภาวะเศรษฐกิจสมัยพุทธกาล**, พิมพ์ในงานชาปณกิจศพ นายเพิ่ม อยู่โพธิ์ ณ เมรุวัดพระพิเรนทร์ พระนคร วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2494.

- เดือน คำดี. (2526). **ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- นาคาประทีป. (2532). **ปาลี-สยาม อภิธาน**. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาการศึกษา.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2542). **ธรรมรัฐ-ธรรมราชา**, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). **พุทธธรรม : ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2519). **วัฒนธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม**, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดพิมพ์.
- พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ. (2555). “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของคาร์ล มาร์กซ์”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธรรมรัตน์ อริยมโม (ยศขุน). (2543). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักรัฐศาสตร์ที่มีในพระไตรปิฎก**, กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์สุรวัฒน์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หลวงเทพดรณานุศิษฐ์ (ทวี ธรรมธัช ป.9). (2540). **ธาตุปฐพีปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

แนวทางการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ในยุคโควิด

A GUIDELINE ON LEARNING EVALUATION IN COVID SITUATION

ปิยะสุดา เพชรaweช¹, พระครูกิตติวรารต²

Piyasuda Pecharawech¹, Phrakru Kittivaratorn²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอโยธยา

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

E-mail : piyasudapecharawech@gmail.com

ได้รับบทความ: 7 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 25 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ในสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการสอนในชั้นเรียน ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีแนวทางให้มีการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ดังกล่าว มีผลกระทบต่อผลการเรียนการสอนในสถานศึกษาทุกระดับชั้น การปรับเปลี่ยนแนวทางและกระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ของสังคมที่มีมาตรการการรักษาระยะห่างของบุคคล (Social Distant) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การนำระบบนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลของทุกสถาบันการศึกษาเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การศึกษาและการเรียนรู้ของผู้สอนและผู้เรียน รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดผลลัพธ์ที่เกิดประสิทธิภาพและตอบสนองการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์จึงมีความสำคัญ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นอกจากการเลือกใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เหมาะสมแล้ว อีกประการที่สำคัญคือผู้สอนและผู้เรียนต้องรู้จักปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และวิธีการเพื่อให้การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลเกิดประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การวัดผล, การประเมินผล, การประเมินตามสภาพจริง, โควิด 19

Abstract

This article aimed to be a guideline for measuring and evaluating learning outcomes in the current situation of the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak that spreads rapidly and affects teaching activities in class. According to the policy of the Ministry of Education, a guideline for teaching and learning in such situation has been provided. It affects teaching and learning at all levels in educational institutions. Modification of teaching and learning management approaches and processes, and evaluation, to accord with the New Normal of the society with measures to maintain the distance of people (Social Distancing), is therefore very important. Implementation of information technology systems in teaching and learning, assessment of all educational institutions, are to adjust methods to accommodate the circumstances of the occurring changes, studying and learning of teachers and learners, including the use of information technology to produce effective results and respond to teaching and learning management that provides quality learners according to the objectives. Therefore, the rapid change in teaching and learning management, measurement and evaluation of learning outcomes in the situation of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) pandemic, besides the selection of appropriate information technology system to be used; another important thing is that teachers and learners must know how to change paradigms and methods for efficiency of teaching and learning, evaluation measures.

Keywords: measurement, evaluation, real-condition assessment, COVID-19

บทนำ

สถานการณ์การแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ส่งผลกระทบต่อการศึกษา การเรียนการสอนในทุกระดับชั้น ทำให้ภาครัฐได้มีมาตรการออกมาเพื่อป้องกันเชื้อไวรัสดังกล่าว อีกทั้งสถานศึกษาที่เป็นความเสี่ยงได้มีมาตรการต่างๆ ในการเฝ้าระวังการแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) จึงได้มีกระบวนการเรียนการสอนแต่ละสถานศึกษาแตกต่างกันไป ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางกระบวนการเรียนการสอนแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะแรกจะเป็นการเตรียมความพร้อมของครู นักเรียน รวมถึงผู้ปกครอง โดยแบ่งจัดกิจกรรม 2 ระบบ คือ เรียนผ่าน Online และกิจกรรมรูปแบบ Offline โดยให้คำนึงถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ ส่วนระยะที่ 2 คือการเรียนช่วงเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ให้แนวทางสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ 5 รูปแบบ ได้แก่ On-site เรียนที่โรงเรียน โดยมีมาตรการเฝ้าระวังตามประกาศของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) จังหวัด การเรียนแบบ On-air เรียนผ่าน DLTV การเรียนแบบ On-demand เป็นการเรียนผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ การเรียนแบบ Online เป็นการเรียนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และการเรียนแบบ On-hand เป็นการเรียนที่บ้านด้วยเอกสาร โดยสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ในรูปแบบผสมผสาน หรืออาจใช้วิธีอื่น ๆ ได้ ตามความพร้อมของสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และบริบทของพื้นที่

จากผลกระทบบ้างกล่าวจึงทำให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอนนั้นต้องมีความชัดเจนทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ต้องมีจุดประสงค์ที่ชัดเจน 2) เนื้อหาที่ใช้จัดการเรียนการสอนที่มีชัดเจน และ 3) การวัดผลประเมินผลต้องมีแนวทางให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ทั้งนี้เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้มีหลากหลายวิธี แต่ผู้วัดต้องคำนึงถึงช่วงวัยของผู้เรียนด้วยประการหนึ่ง การใช้ข้อสอบก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการวัดผล ในสถานการณ์การแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) นี้ การดำเนินการเรียนการสอนเป็นแบบ Online ในบางกลุ่มที่มีความพร้อม เช่นนั้นการวัดผลโดยใช้ข้อสอบจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งโดยการนำโปรแกรมสำเร็จรูปในการดำเนินการ หากแต่จะป้องกันการทุจริตในการสอบก็เป็นเรื่องยาก แต่ถึงกระนั้นกระบวนการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ยังคงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นในสถานการณ์ปัจจุบันนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันการศึกษา ครูผู้สอน จะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้หลักการบูรณาการ ซึ่งกิจกรรมที่จะสามารถบูรณาการการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้หล่อหลอมเป็นเนื้อเดียวกันได้คือการวัดผลตามสภาพจริง (สมนึก ภัททิยธนี, 2562: 57)

ปรากฏการณ์การแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นปัจจัยเร่งสำคัญที่ส่งผลให้มีการปรับวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์หน่วยงานของภาครัฐให้ความสำคัญโดยการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน จัดสภาพแวดล้อม และพัฒนาสื่อการ

เรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ให้แก่สถานศึกษาในทุกระดับ ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประยุกต์ใช้และพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน หากสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์เอื้ออำนวยแต่ไม่รู้จักรับไปใช้ให้คุ้มค่า การลงทุนเพื่อพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจะได้ผลลัพธ์ที่ไม่คุ้มค่า ดังนั้น การวางแผนพัฒนาการเรียน การสอนโดยใช้เทคโนโลยี เป็นเรื่องที่ต้องทำทั้งระบบ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลให้ได้ผลอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน (ภาสกร เรืองรอง และคณะ, 2557: 28) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เป็นการหาข้อสรุปคุณสมบัติของเทคโนโลยีต่างๆ ที่ใช้ในการวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาและทดลองใช้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความรู้ ความชำนาญจนสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินผลโดยการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในช่วงการเปลี่ยนผ่านระบบการศึกษาของไทยที่รวดเร็วจากผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต้องเป็นไปตามกลไกของสังคมรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ที่ต้องนำรูปแบบของระบบเทคโนโลยีมาใช้เป็นหลัก ดังนั้น การพัฒนาระบบเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาผู้สอนเพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญในการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล หากผู้สอนไม่สามารถนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะทำให้การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลของการศึกษาไทยจะล่าช้าและส่งผลกระทบต่อนักเรียนและนักศึกษาในอนาคต

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

ตามหลักสูตรแกนกลาง ปี พ.ศ. 2551 ปรับปรุง 2560 ได้กล่าวถึงการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ต้องอยู่บนพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยใช้ผลของการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและการเรียนอย่างเต็มศักยภาพ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ ปรับปรุง 2560)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้สอนจึงต้องมีความคิดรวบยอดในการวัดผลประเมินผลให้ครอบคลุมให้ครบทุกด้าน ตามที่

เบญจามิน ซามูเอล บลูม และคณะ (Benjamin Samuel Bloom and Other) ซึ่งเป็นนักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้จำแนกพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

1) พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ที่ว่าด้วยเรื่อง ความจำ ความเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าได้

2) พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เกี่ยวกับค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ความเชื่อ ทศนคติ ความสนใจ คุณธรรม

3) พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมที่จำต้องปฏิบัติโดยใช้กล้ามเนื้อที่แสดงออกมาโดยธรรมชาติคล่องแคล่วชำนาญ

นอกจากนี้จากแนวคิดของ แอนเดอร์สันและคาร์ทเวอร์ท (Anderson and Krathwohl, 2001: 32) ได้นำเสนอระดับความสามารถของพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยออกเป็น เป็นการจำ (Remembering) การเข้าใจ (Understanding) การประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analysing) การประเมินผล (Evaluating) และการสร้างสรรค์ (Creating) ด้านจิตพิสัย จำแนกเป็น การรับรู้, การตอบสนอง, การสร้างค่านิยม, การจัดระบบ และการสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม ด้านทักษะพิสัย จำแนกเป็น ทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกาย, ทักษะการเคลื่อนไหวอวัยวะสองส่วนหรือมากกว่าพร้อมๆกัน, ทักษะการสื่อสารโดยใช้ท่าทาง และทักษะการแสดงพฤติกรรมทางการพูด

การวัดผลประเมินผลที่ดีต้องสืบเนื่องมาจาก หลักสูตรที่ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งทั้งสามส่วนนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อระบบการเรียนสอน

การวัดผล และการประเมินผล มีความหมายที่ต่างกันใช้ต่างกันแต่ต้องมีความสัมพันธ์กัน กระบวนการวัดผลการศึกษานั้น (สมนึก ภัททิยธนี, 2562: 1) ได้จำแนกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมายหรือคุณลักษณะที่จะวัด

ขั้นที่ 2 สร้างหรือเลือกเครื่องมือให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการจะวัด

ขั้นที่ 3 ทำการวัดในสิ่งนั้น

ขั้นที่ 4 เสนอผลการวัดที่ได้

ยกตัวอย่างเช่น ผู้เรียนสามารถบอกความหมายของการวัดผลได้ถูกต้อง อยู่ในขั้นตอนแรกคือ กำหนดจุดประสงค์ จากนั้นเลือกและสร้างเครื่องมือที่จะวัดโดยใช้แบบทดสอบ อยู่ในขั้นตอนที่สอง แล้วลงมือวัดให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ อยู่ในขั้นตอนที่สาม และขั้นตอนสุดท้ายของการวัดผลคือรายงานผลจากการทดสอบ หากผู้สอนจะทำการประเมินด้วยต้องใช้สูตร 4+1 โดยเพิ่มกระบวนการประเมินผลเข้ามานั่นเอง

เครื่องมือของการวัดผลการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งแบบสัมภาษณ์ (interview) แบบสังเกต พฤติกรรม (Behavioural observation) แบบสอบถาม (Questionnaire) การจัดอันดับ (Ranking

order) แบบวัดภาคปฏิบัติ (Performance measurement) การจัดทำแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) แบบทดสอบ (Test) รวมถึงการวัดผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

ในส่วนการประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการสืบเนื่องมากจากการะบวนการวัดผลการเรียนรู้ เพื่อสรุป ตัดสิน วิจัย โดยอาศัยเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งในการประเมิน การประเมินจะแบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ 1) การประเมินแบบย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการวัดผลประเมินผลระหว่างภาคเรียน อาจเป็นหลังการสอน 3-4 ครั้ง หรือจะบ่อยครั้งเท่าที่เห็นสมควร และ 2) การวัดและประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ส่วนใหญ่เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนตอนปลายภาค วัดดูประสงค์เพื่อนำผลการเรียนมาตัดสินผลการเรียน แต่ทั้งนี้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้การเรียนการสอนแบบ Onsite เป็นไปได้ยากมาก สถาบันการศึกษาเกือบทั่วประเทศ ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนเป็นแบบ On-air, Online, On-hand, On-demand ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการวัดประเมินผลการเรียนรู้จึงต้องปรับเปลี่ยนตามสภาพจริงที่เกิดขึ้น

การวัดผลตามสภาพจริง(Authentic Assessment)

การวัดผลตามสภาพจริง(Authentic Assessment) เป็นอีกเทคนิคการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีเครื่องมือการวัดที่หลากหลาย ทั้งกระบวนการสังเกต การบันทึก การเก็บรวบรวมข้อมูล ธรรมชาติของการวัดผลตามสภาพจริงนั้นจะไม่เน้นเฉพาะทักษะพื้นฐานแต่จะเน้นทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน มีความสามารถในการแก้ปัญหา โดยการจัดการเรียนการสอนนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child center) ในส่วนของความสำคัญและประโยชน์การวัดผลตามสภาพจริง นั้น จะช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถได้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนทำอะไรได้มากกว่ารู้อะไร ซึ่งจะเน้นสร้างสรรค์งาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยอาศัยหลักการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ ลดความวิตกกังวลในการสอบ อีกทั้งเป็นการลดภาระงานซ่อมเสริมของครู เนื่องจากมีหลักฐานการปฏิบัติงานของนักเรียนที่ชัดเจน พร้อมการพัฒนาแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของผู้เรียน (สมนึก ภัททิยธนี, 2562: 57)

ลักษณะที่ดีและหลักการที่จำเป็นของการวัดผลตามสภาพจริง(Authentic Assessment)

การวัดผลตามสภาพจริง(Authentic Assessment) เป็นการวัดผลที่แสดงความก้าวหน้าและการแสดงออกของนักเรียนรายบุคคลว่ามีพัฒนาการขึ้นมในระดับใด โดยจะไม่เปรียบเทียบกับกลุ่ม ถือว่าเป็นการดูพัฒนาการรายบุคคลได้อย่างแท้จริง สามารถพัฒนาการเรียนรู้ทางสติปัญญาที่หลากหลาย โดยมีเครื่องมือที่หลากหลายในวัดผลประเมินผล อีกทั้งสามารถนำเนื้อหาสาระได้ทั้งแนวกว้างและแนวลึกไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้มากขึ้น กล่าวคือ เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง มีกระบวนการวางแผน ปฏิบัติงาน แก้ปัญหา และได้ผลงานออกมา โดยจะเน้นทั้งกระบวนการ (Process) และ ผลงาน (Product) ในส่วนกระบวนการเรียนสอน การวัดผลและการประเมินผลต้องหล่อหลอมให้เป็นเนื้อเดียวกัน เนื่องจากการวัดผลประเมินต่อเนื่องตลอดเวลา

โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ประกอบด้วย ตัวนักเรียนเอง เพื่อนร่วมห้อง ของนักเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง เน้นการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับธรรมชาติ หรือความเป็นจริง ของการดำเนินชีวิตของนักเรียนเอง กระบวนการเรียนการสอนต้องสามารถเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพของ ผู้เรียนได้เต็มที่หรือสูงสุดตามศักยภาพที่เป็นจริงของแต่ละบุคคล (สมนึก ภัททิยธนี, 2562: 58)

การวางแผนการจัดการประเมินตามสภาพจริง

ขั้นตอนแรกให้กำหนดประสงค์และเป้าหมายของการประเมิน ต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ และจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงาน และสามารถดึงความคิดขั้นสูงและ ทักษะการแก้ปัญหาให้เต็มศักยภาพของนักเรียน แผนกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พร้อมทั้งวางแผนการประเมินไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นตอนที่สองการจัดทำแผนการสอนตลอดทั้งปี และในการประเมินผลนั้นต้องคำนึงถึงผู้ที่ เกี่ยวข้องในการประเมิน โดยกล่าวถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครองที่มีส่วน ในการประเมิน สามารถลดบทบาทของครู ซึ่งแต่เดิมนั้นครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญในการตัดสินผลการเรียน หลักจากที่วางแผนการจัดการเรียนการสอนเรียบร้อยแล้วนั้น ก็เข้าสู่ขั้นตอนดำเนินการและนำผลการดำเนิน กิจกรรมไปใช้ ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ให้นโยบายเกี่ยวกับตัวชี้วัดและสาระการ เรียนรู้แกนกลางต้องรู้และควรรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับการ จัดการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้สรุปตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางต้องรู้และควรรู้ ประกอบด้วยกลุ่มสาระต่าง ๆ ดังนี้ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5) สุขศึกษาและ พลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพ 8) ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ยกตัวอย่างเช่น กลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตัวชี้วัดที่ ศ.2.1 ป. 1/1 รู้สิ่งต่าง ๆ สามารถก่อเสียงที่แตกต่างกัน สาระการเรียนรู้แกนกลาง การกำเนิดของเสียง เสียงจากธรรมชาติ แหล่งกำเนิดของเสียง สีสันของเสียง ซึ่ง อยู่ในมาตรฐานที่ต้องรู้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนสามารถออกแบบกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project Base Learning :PBL) โดยการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน ครูผู้สอนอาจใช้กระบวนการกระตุ้นให้นักเรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ จากสิ่งที่อยู่รอบตัวนักเรียนเอง ที่ ก่อให้เกิดเสียงตามธรรมชาติ แหล่งกำเนิดเสียงต่าง ๆ ให้เด็กนักเรียนสำรวจ สังเกต แหล่งกำเนิดเสียงจาก ธรรมชาติ เสียงจากลม เสียงจากต้นไม้ เสียงจากห้องฟ้า เสียงจากสัตว์ต่าง ๆ หรืออื่น ๆ ให้นักเรียนทำแบบ บันทึกลง ในส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนอาจออกแบบให้นักเรียนวาดรูป เลียนแบบเสียง หรือ แล้วแต่ให้นักเรียนออกแบบ จากแหล่งกำเนิดเสียงตามทีนักเรียนได้สำรวจ สังเกต ถ่ายวิดีโอสั้น ๆ (Video clip) เสนอผลการดำเนินงาน ปัญหา วิธีแก้ไขปัญหา และผลงานที่สร้างสรรค์ และระหว่างขั้นตอนกระบวนการ

ที่นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงาน ครูผู้สอนมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษา สนับสนุนเอื้ออำนวยอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนอย่างจริงใจและทั่วถึง

ขั้นตอนสุดท้ายการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ สืบเนื่องจากการเรียนการสอนโดยใช้แบบโครงการเป็นฐาน (Project Base Learning :PBL) นั้น สอดคล้องกับการใช้เครื่องมือวัดผลตามสภาพจริง จึงได้มีกระบวนการวัดผลตั้งแต่กิจกรรมแรกจนถึงกิจกรรมสุดท้าย กล่าวคือในส่วนของกระบวนการ (Process) และชิ้นผลงาน (Product) พร้อมทั้งครูผู้สอนสามารถออกแบบเครื่องมือการวัดผล โดยให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ร่วมออกแบบและวัดผลได้ด้วยเช่นเดียวกัน การวัดผลประเภทนี้จะช่วยลดภาระครูในการเป็นผู้วัดผล และไม่ใช้ผลภาระให้ผู้อื่นร่วมวัดผล แต่เป็นการมีส่วนร่วมในการรับรู้พัฒนาการของนักเรียนโดยตรงอย่างแท้จริง

ข้อดีของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project Base Learning :PBL)

ในการจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้กระตุ้นเพื่อสร้างความสนใจที่เกิดจากตัวนักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ โดยนักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงการและได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบบูรณาการ (ดุขฎิ โยเหลา และคณะ, 2557: 19-20) การเรียนรู้แบบโครงการ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีผู้ให้ความสนใจมากในปัจจุบัน McDonell (2007) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบโครงการเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child- centered Approach) ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานตามระดับทักษะที่ตนเองมีอยู่ เป็นเรื่องที่สนใจและรู้สึกสบายใจที่จะทำ นักเรียนได้รับสิทธิในการเลือกที่จะตั้งคำถามอะไร และต้องการผลผลิตอะไรจากการทำงานชิ้นนี้ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนอุปกรณ์และจัดประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน สนับสนุนการแก้ไขปัญหา และสร้างแรงจูงใจให้แก่ นักเรียน

การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้จากการเรียนแบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project Base Learning : PBL)

การวัดและประเมินผลตามพฤติกรรมของมาตรฐานและตัวชี้วัด เนื่องจากมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออก 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะกระบวนการ (Process skill) และด้านคุณลักษณะ (Attribute) ดังนั้น การวัดและประเมินคุณภาพผู้เรียน จึงจำเป็นต้องพิจารณาและกำหนดรูปแบบวิธีการให้เหมาะสมกับลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องการวัด (ทิตินา แชนณี, 2551: 34) ดังนี้

ด้านความรู้ (Knowledge) การวัดและประเมินผลโดยใช้เครื่องมือในการวัดผลคือการทดสอบเป็นหลัก ข้อสอบที่ใช้ในการทดสอบนั้นมีทั้งข้อสอบ แบบอัตนัย ข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ ข้อสอบแบบเติมคำ ข้อแบบจับคู่ ข้อสอบแบบเลือกตอบ ครูควรใช้วิธีการทดสอบที่หลากหลาย ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีการ

มอบหมายงาน นั้ดหมายเป็นกลุ่ม สำหรับการใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ ควรจัดทำชุดข้อสอบตามมาตรฐาน และตัวชี้วัด และมีการนัดหมายช่วงเวลาในการทดสอบกับผู้เรียนล่วงหน้า 3) การทดสอบด้วยข้อสอบแบบ เขียนตอบ ควรกำหนดให้ผู้เรียนเขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ แล้วจัดส่งข้อมูลการทำข้อสอบมาให้ ครูผู้สอนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ 4) สามารถวัดพฤติกรรมด้านความรู้ของผู้เรียน ผ่านการทำ รายงานที่สะท้อนถึงพฤติกรรมตามตัวชี้วัด แล้วจัดส่งรายงานย้อนกลับมายังครูผู้สอนผ่านระบบเทคโนโลยี ต่างๆ

ด้านทักษะกระบวนการ (Process skill) 1) การวัดและประเมินผลใช้การประเมินภาคปฏิบัติเป็น หลัก เน้นการประเมินตามสภาพจริงที่บ้าน ใช้แบบประเมินการปฏิบัติงาน แบบตรวจสอบรายการ แบบบันทึก ผลงาน และแบบบรรยายการปฏิบัติงาน เป็นต้น 2) วิธีการจัดส่งงาน สามารถใช้การถ่ายวิดีโอ การถ่าย รูปภาพผลงาน การบันทึกเสียง โดยประสานขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน ทักษะกระบวนการของผู้เรียน 3) สามารถไปตรวจเยี่ยมบ้านของผู้เรียน เพื่อประเมินและตรวจสอบ ความสามารถด้านทักษะและการปฏิบัติงานของผู้เรียน โดยพิจารณาถึงสภาพ ความปลอดภัย และมาตรการ ของแต่ละพื้นที่ 4) มีการมอบหมายงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ให้ปฏิบัติงานทั้งที่บ้านหรือสถานศึกษา เพื่อจะได้ทำ การประเมินทักษะการปฏิบัติงานของผู้เรียน

ด้านคุณลักษณะ (Attribute) 1) การวัดและประเมินผล ใช้การสังเกตและตรวจสอบพฤติกรรม เป็นหลัก เครื่องมือวัดและประเมินผู้เรียนมีหลากหลายประเภท เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบ ตรวจสอบรายการ และแบบประเมินตนเอง เป็นต้น 2) ควรประสานขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในการ ประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน การทำกิจกรรมที่บ้าน การมอบหมายให้ปฏิบัติงาน เป็นต้น 3) สามารถไปตรวจเยี่ยมบ้านของผู้เรียนเพื่อประเมินและตรวจสอบคุณลักษณะของผู้เรียน โดย พิจารณาถึงสภาพ ความปลอดภัย และมาตรการของแต่ละพื้นที่ 4) มีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนปฏิบัติงาน นัดหมายร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อสังเกตพฤติกรรมและตรวจสอบคุณลักษณะของผู้เรียน

การวัดตามสภาพจริงใช้หลักการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานการณ์แพร่ระบาดของ เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19) นี้ เป็นกระบวนการสืบเนื่องมาจากกระบวนการเรียนการสอน หลักจากที่ ผู้เรียนได้เรียนครบตามหลักสูตรที่กำหนดไว้แล้ว

การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์การระบาดไวรัสโควิด-19

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานและการใช้ ชีวิตประจำวันคนทั่วโลกภายใต้มาตรการการเพิ่มระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ซึ่งในประเทศไทย ได้ใช้มาตรการปิดสถานที่ที่เป็นการรวมตัวกันทางสังคม ซึ่งรวมถึงสถานศึกษาทุกระดับทุกแห่งในประเทศไทย ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนต้องปรับตัวเพื่อไม่ให้เกิดการขาดช่วงของการเรียนรู้ของผู้เรียนตาม สถานการณ์ที่เกิดขึ้น การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์จึงได้นำมาเป็นทางเลือกหนึ่ง และจะดู เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ต้องการให้คนในสังคมรักษาระยะห่างและงดการรวมกลุ่มกันเพื่อป้องกันการแพร่

ระบาดโดยการจำกัดพื้นที่อยู่ในที่พักอาศัย และด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับเทคโนโลยีทางการศึกษาในปัจจุบันทำให้หลายฝ่ายมีความเชื่อว่าประเทศไทยสามารถจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ได้

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางไกลหรือผ่านระบบออนไลน์ หน่วยงานภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญโดยการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน จัดสภาพแวดล้อม และพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับสถานศึกษา แต่สิ่งที่สำคัญคือการออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องลักษณะของผู้เรียนและภาวะการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กฤตพร สินชัย และ งามจาง เจียยะหลี่, 2563: 21)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานการณ์ที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนระบบออนไลน์ได้มีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาอุปกรณ์ที่ได้มีการใช้อย่างแพร่หลายมานานสำหรับระบบการตอบสนองจากผู้เรียนมาเป็น Application บนเว็บไซต์ สำหรับใช้กับสมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต รวมทั้งคอมพิวเตอร์ทั่วไป เนื่องจากมีการพัฒนาระบบ Application ให้ครอบคลุมวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีประสิทธิภาพสูง และใช้งานง่าย ทำให้มีเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ผู้สอนสามารถนำมาประกอบและปรับใช้กับหลักเกณฑ์และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

อย่างไรก็ตามการนำเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่มีความหลากหลายมาใช้ในขั้นตอนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้สอนควรสร้างความเข้าใจเพื่อคัดเลือกและนำมาปรับใช้ให้มีความเหมาะสม ความกังวลและความยุ่งยากในการใช้เทคโนโลยีหรือความพร้อมทั้งในส่วนของผู้สอนและผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สอนต้องใช้เวลากับการวัดและประเมินผลผู้เรียน ส่งผลทำให้เกิดความล่าช้ารวมถึงสิ้นเปลืองทรัพยากร หากผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม จะทำให้สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนในช่วงการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ได้ดีและสะท้อนกลับผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสื่อสารและการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในช่วงการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เป็นจุดสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to Face Communication) มาเป็นการสื่อสารผ่านสื่อกลางซึ่งที่ผ่านมาคือการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์เป็นหลัก แต่ปัจจุบันการสื่อสารผ่านสื่อคอมพิวเตอร์จะนับรวมถึงการสื่อสารที่เกิดขึ้นผ่านอุปกรณ์ที่ได้พัฒนามาจากคอมพิวเตอร์ด้วย เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น โดยเป็นการสื่อสารผ่านช่องทาง Application ที่หลากหลายต่างกันไปตามความต้องการใช้ การตัดสินใจใช้การสื่อสารผ่านสื่อคอมพิวเตอร์แบบใดนั้นต้องพิจารณาตามมิติของเวลาและการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ หากมีการเลือกใช้ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้งาน ก็ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสื่อสารลดน้อยลง

นอกจากการสื่อสารผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ให้เกิดประสิทธิภาพและจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการใช้งานแล้ว ปัจจัยอีกประการที่สำคัญคือการใช้รูปแบบการสื่อสาร (Communication Platform) ที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำมาใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งมีรูปแบบการสื่อสารที่สำคัญ ดังนี้

- 1) การสื่อสารจำแนกตามทิศทางการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) และการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)
- 2) การสื่อสารจำแนกตามลักษณะการไหลของข่าวสาร เช่น การสื่อสารจากบนลงล่าง (Downward Communication) การสื่อสารจากล่างสู่บน (Upward Communication) การสื่อสารแบบแนวนอน (Horizontal Communication) และการสื่อสารแบบทแยง (Diagonal Communication)
- 3) การสื่อสารจำแนกตามลักษณะการใช้งาน เช่น การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และกำหนดมาตรการให้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ยิ่งทำให้สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการระบวนการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนมากขึ้น ข้อจำกัดที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ (On Site) ได้ จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องใช้การสื่อสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการควบคู่กันไป

รูปแบบและแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์โรคไวรัสโควิด-19

สถานศึกษาทุกระดับกำหนดใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนำไปเป็นช่องทางในการสื่อสาร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในแบบออนไลน์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์โดยใช้ โปรแกรม Zoom Meeting โปรแกรม Google Classroom โปรแกรม Google Meet โปรแกรม Microsoft Team โปรแกรม LMS (Learning Management System) และโปรแกรม Kahoot เป็นต้น ส่วนช่องทางการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะมีทั้งการสื่อสารผ่านโปรแกรม Facebook และ Line เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร และทดแทนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (อรรถการ สัตยพานิชย์, 2564: 17)

รูปแบบและแนวทางการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนจำเป็นต้องมีช่องทางการสื่อสารทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนั้นรูปแบบเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะประกอบด้วยข้อมูล รูปภาพ เสียง วิดีโอ ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนจะปฏิสัมพันธ์ผ่านระบบการสื่อสารทั้งในระหว่างการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งช่องทางการสื่อสารเพื่อการติดต่อสื่อสารเพื่อขอคำปรึกษา หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก็จะสามารถดำเนินการผ่านช่องทาง Facebook, E-mail, Line และโทรศัพท์ได้

การประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ผู้สอนควรตระหนักถึงวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ จึงต้องมีการศึกษาและทดลองการใช้งานของโปรแกรมต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศส่วนใหญ่ได้มีการปรับและพัฒนาให้ใช้งานได้ง่าย มีคำแนะนำที่ผู้สอนสามารถค้นคว้าได้ง่ายจากการสืบค้นจากระบบอินเทอร์เน็ต

สรุป

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และอยู่ภายใต้มาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดของภาครัฐจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการและกระบวนการเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์มาตรการทางสังคมที่ต้องงดการพบปะและการชุมนุม ทำให้เกิดแนวทางการใช้ชีวิตใหม่ (New Normal) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศไทยในทุกๆ ระดับชั้น ถึงแม้ว่าการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับเปลี่ยนอย่างที่เราเรียกว่ารวดเร็วและกระทันหันมาก เพื่อให้ตอบโจทย์และทันต่อสถานการณ์ที่คนในสังคมต้องรักษาระยะห่างทางสังคม (Social Distant)

กระบวนการและการจัดการวัดและประเมินผลแบบออนไลน์โดยผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ถือว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายใหม่ของวงการการศึกษาของไทย ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงนี้ ขณะอีกด้านหนึ่งของการรักษามาตรฐานและคุณภาพการเรียนการสอนก็ตกอยู่ภายใต้กรอบของการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีกฎหมายกำหนดไว้ และสิ่งที่สำคัญผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่ได้ต้องทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพและมีผลสัมฤทธิ์ตามที่กรอบมาตรฐานได้กำหนดไว้ ดังนั้น การเลือกใช้รูปแบบและเครื่องมือของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความเหมาะสมและใช้งานได้ง่ายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลตอบสนองผลลัพธ์ที่จะได้มาซึ่งคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมถึงการเรียนรู้การใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งผู้สอนและผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กฤตพร สินชัย และ งามอาจ เจ๊ะยะหลี. (2563). “การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงใน ศตวรรษที่ 21”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563): 2-16.
- กรมวิชาการ. (2545). **แนวทางการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ศุภสมาคมราชบัณฑิตยสถาน.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: ศุภสมาคมราชบัณฑิตยสถาน.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางต้องรู้และควรรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554 สำหรับการจัดการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19).** สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ชลิต ชูกำแพง. (2550). **การประเมินการเรียนรู้.** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ทิตนา แคมมณี. (2551). **รูปแบบการเรียนรู้การสอน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2540) **การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล.** กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาส์.
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. (2557). “เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21”. **วารสารปัญญาภิวัตน์.** 5 (พิเศษ). 195-207.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2562). **การวัดผลการศึกษา.** กภาพสินธุ์: กภาพสินธุ์การพิมพ์
- อรรถการ สัตยพาณิชย์. (2564). “การสื่อสารเพื่อการเรียนออนไลน์ในสถานการณ์โควิด-19 ของอาจารย์คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”. **วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร. พระนคร.** ปีที่ 6 ฉบับที่ 1, 85-96.

การทําแท้ง: มุมมองดานกฎหมาย สิทธิเสรีภาพ การแพทย และจริยธรรม ABORTION: LEGAL, LIBERAL, MEDICAL AND ETHICAL PERSPECTIVES

วัชรารณ อนุพนธ์

Watcharagorn Anupan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail : Jdilaw@hotmail.com

ได้รับบทความ: 18 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 3 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาและค้นคว้าหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการทำแท้งและนำเสนอมุมมองในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง ทั้งในด้านกฎหมาย สิทธิและเสรีภาพ การแพทย์และสาธารณสุข ศีลธรรมและจริยธรรม เมื่อทำการทบทวนบทความและงานวิจัยทางเอกสารซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากบทความวารสาร สืบค้นข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้รับการยอมรับ ประเทศไทยเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันดีงาม ประกอบกับคนไทยเป็นคนโอบอ้อมอารีมีน้ำใจและปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาการทำแท้ง ในสังคมไทยจึงเป็นเรื่องที่ต้องห้ามมาแต่โบราณ โดยถือเป็นความผิดอาญาและเป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย เช่น กฎหมายตราสามดวงได้กำหนดบทลงโทษ แก่บุคคลที่ใหยาหรือทำร้ายหญิงมีครรภ์เป็นเหตุให้หญิงแท้งลูก และกฎหมายลักษณะอาญาร.ศ. 127 หมวดที่ 3 ความผิดฐานรื้อตลูก มาตรา 260 – มาตรา 264 ได้กำหนดบทลงโทษแก่หญิงที่ทำให้ตนเองแท้งลูกผู้ที่กระทำทำให้หญิงแท้งลูกและต้องรับโทษหนักขึ้นในกรณีที่ผู้กระทำเป็นแพทย์ หรือหญิงไม่ยินยอม แต่ไม่ต้องรับโทษ ในกรณีพยายามกระทำความผิด ปัจจุบันการทำแท้งอยู่ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ตามมาตรา 301 - 305 ซึ่งหญิงที่ทำหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูกและผู้ที่ทำให้หญิงแท้งลูกต้องรับโทษตามกฎหมาย จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2563 ดังกล่าวทำให้ต้องมีการแก้ไขความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการทำแท้งจากบทบัญญัติเดิมในมาตรา 301 และแก้ไขข้อบังคับของแพทยสภาเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าว ซึ่งยังเป็นปัญหาในทางกฎหมาย การปฏิบัติงาน การบังคับใช้กฎหมายและปัญหาในทางศีลธรรมและจริยธรรม

คำสำคัญ: การทำแท้ง , สิทธิและเสรีภาพ , ศีลธรรมและจริยธรรม

Abstract

This academic paper aims to study and find solutions to problems related to abortion and to present different perspectives related to abortion both in law, rights and liberties, medical and public health, morals and ethics. When reviewing articles and documentary research in which the researcher conducted a qualitative research study by means of researching and collecting data from relevant documents from articles, journals, searching for information from the Internet and related reliable research. Thailand is a city with good culture and customs, in addition, Thai people are generous and considerate and follow the Buddhist principles. Therefore, abortion, in Thai society has been forbidden since ancient time. It is considered a criminal offense and matters that are inconsistent with Thai culture, such as the law enacted three stars, imposes penalties to a person who gives drugs or harms a pregnant woman causing a miscarriage and the criminal law R.S. 127, Chapter 3 Offenses of Child Pressing, Sections 260 - Section 264 imposes penalties on women who cause their own miscarriage causing a woman to have a miscarriage and receive a heavier penalty in case the perpetrator is a doctor or women do not agree but not punished in the event of an attempt to commit an offense abortion is currently subject to the Criminal Code. The offense of causing abortion under Sections 301 - 305, in which a woman who does or allows others to do the miscarriage and those who cause a miscarriage are punished by law. From the ruling of the Constitutional Court No. 4/2020, the offense under the Criminal Code relating to abortion must be amended from the original provision in Article 301 and the Medical Council's regulations regarding such law must be amended which is still problems regarding , regulatory ,Law enforcement and moral and ethical issues.

Keywords: Abortion, Rights and Liberties, Morals and Ethics

บทนำ

ประเทศไทยเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันดีงาม ประกอบกับคนไทยเป็นคนโอบอ้อมอารีมีน้ำใจและปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาการทำแท้ง ในสังคมไทยจึงเป็นเรื่องที่ต้องห้ามมาแต่โบราณ โดยถือเป็นความผิดอาญาและเป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย เช่น กฎหมายตราสามดวงได้กำหนดบทลงโทษแก่บุคคลที่หย่าหรือทำร้ายหญิงมีครรภ์เป็นเหตุให้หญิงแท้งลูก และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 หมวดที่ 3 ความผิดฐานรื้อลูก มาตรา 260 – มาตรา 264 ได้กำหนดบทลงโทษแก่หญิงที่ทำให้ตนเองแท้งลูกผู้ที่กระทำทำให้หญิงแท้งลูกและต้องรับโทษหนักขึ้นในกรณีที่ผู้กระทำเป็นแพทย์ หรือหญิงไม่ยินยอม แต่ไม่ต้องรับโทษ ในกรณีพยายามกระทำความผิด จากปัญหา “การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์” เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ จึงมีประเด็นปัญหาที่มักเกิดตามมา คือ ปัญหาของการทำแท้ง เนื่องจากการไม่พร้อมทั้งอายุ สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ สถานภาพการดำรงชีวิตของผู้ตั้งครรภ์ ซึ่งเป็นปัญหาของสังคมโลกมาหลายพันปี ตั้งแต่ในยุคพุทธกาลเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สาเหตุของปัญหานี้มีมากมาย ซึ่งเริ่มจากสถาบันครอบครัว โรงเรียนและสถาบันการศึกษา เป็นปัญหาที่ควรป้องกัน ไม่ใช่หันมาช่วยกันแก้ไขเมื่อมันเกิดขึ้นแล้ว และไม่ใช่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหญิงผู้ตั้งครรภ์หรือผู้ปกครองหรือครอบครัวของเธอเท่านั้น แต่ยังเกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสังคม เศรษฐกิจ ประเทศชาติทั้งในด้านมโนธรรม จริยธรรมและศีลธรรม การแก้ไขกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย การปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการทำแท้ง การที่ต้องใช้งบประมาณและเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดี และปัญหาทางสังคมที่ตามมาอีกมากมาย

เนื่องจากการที่ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเสียงข้างมากวินิจฉัยชี้ขาดว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 ที่กำหนดว่าหญิงที่ทำแท้งเป็นความผิดอาญานั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และต่อมาเมื่อวันที่ 11 พ.ย. 2563 ศาลจังหวัดหัวหินมีคำพิพากษายกฟ้องในข้อกล่าวหาทำแท้งผิดกฎหมาย จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ถูกดำเนินคดีซึ่งเป็นแพทย์เป็นผู้ร้องและต่อมาได้รับการบันทึกไว้ท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) ไว้ด้วยว่า "เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ 4/2563 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 วินิจฉัยว่า บทบัญญัติความผิดฐานหญิงทำให้ตนเองแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูก ตามมาตรา 301 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ขัดหรือแย้งต่อมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญยังได้ให้ข้อเสนอแนะด้วยว่าประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเรื่องการทำแท้งสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2563: 133-142)

ความหมายของการทำแท้ง

การทำแท้ง หมายถึง การสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ ก่อนที่เด็กจะสามารถดำรงชีวิตอยู่นอกครรภ์มารดา เท่าที่องค์การอนามัยโลกใช้กันมาแต่เดิม ถือเอาการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ก่อนอายุครรภ์ 28 สัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เด็กยังหนักไม่ถึง 1,000 กรัม ในระยะหลังนี้ประเทศที่พัฒนาแล้วมีความก้าวหน้าทางการแพทย์มาก จนสามารถจะเลี้ยงดูเด็กที่น้ำหนักแรกคลอดต่ำกว่า 1,000 กรัมให้รอดชีวิตได้เป็นส่วนใหญ่ ประเทศเหล่านั้นจึงเปลี่ยนนิยามของการแท้งใหม่ โดยถือว่า การแท้งเป็นการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ เมื่ออายุครรภ์ต่ำกว่า 20 สัปดาห์ หรือเมื่อเด็กมีน้ำหนักต่ำกว่า 500 กรัม สำหรับในประเทศไทยยังไม่ก้าวหน้าถึงเพียงนั้น จึงพากันใช้คำนิยามเดิมไปก่อน (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 9 เรื่องที่ 4, 2528: 1)

กฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้ง

ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก

มาตรา 301 หญิงใดทำให้ตนเองแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูกขณะมีอายุครรภ์เกินสิบสองสัปดาห์ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 305 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 301 หรือมาตรา 302 เป็นการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาในกรณีดังต่อไปนี้

ผู้กระทำไม่มีความผิด

(1) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากหากหญิงตั้งครรภ์ต่อไปจะเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายต่อสุขภาพทางกายหรือจิตใจของหญิงนั้น

(2) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากมีความเสี่ยงอย่างมากหรือมีเหตุผลทางการแพทย์อันควรเชื่อได้ว่าหากทารกคลอดออกมาจะมีความผิดปกติถึงขนาดทุพพลภาพอย่างร้ายแรง

(3) หญิงยืนยันต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมว่าตนมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ

(4) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์ไม่เกินสิบสองสัปดาห์ยืนยันที่จะยุติการตั้งครรภ์

(5) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์เกินสิบสองสัปดาห์แต่ไม่เกินยี่สิบสัปดาห์ยืนยันที่จะยุติ

การตั้งครรภ์ภายหลังการตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและผู้ประกอบวิชาชีพอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของแพทยสภาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ประเด็นในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่า

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 (บทบัญญัติว่าด้วยความผิดฐานแทงลูก) มุ่งคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์ โดยมีได้พิจารณาคุ้มครองสิทธิของหญิงผู้ตั้งครรภ์อันมีมาก่อนสิทธิของทารกในครรภ์ ส่งผลให้หญิงถูกจำกัดสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของหญิง ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่เป็นสิทธิพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดต่อชีวิตและร่างกายของตนได้ทราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่ไปรบกวนหรือล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่นรวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของหญิงตั้งครรภ์ที่ครอบคลุมไปถึงสิทธิในการตัดสินใจของหญิงว่าจะตั้งครรภ์ต่อไปหรือยุติการตั้งครรภ์ด้วย ประกอบกับรัฐมีหน้าที่จัดให้มีมาตรการในการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 จึงกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของหญิงเกินความจำเป็น ไม่เป็นไปตามหลักแห่งความได้สัดส่วนและเป็นการจำกัดเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 และคำวินิจฉัยส่วนที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 บัญญัติให้หญิงฝ่ายเดียวต้องรับผิดชอบทางอาญา ไม่รวมถึงชายที่มีความสัมพันธ์กับหญิงซึ่งมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 นั้น เห็นว่า หลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มีสาระสำคัญที่เป็นหลักการพื้นฐานคือการปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้นๆ การกระทำความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 เป็นกรณีที่จะเกิดขึ้นเฉพาะหญิง เพราะโดยธรรมชาติ หญิงเท่านั้นที่สามารถตั้งครรภ์และยุติการตั้งครรภ์ได้ เมื่อชายและหญิงมีสภาพร่างกายอันเป็นสาระสำคัญที่แตกต่างกัน การที่จะให้ชายที่มีความสัมพันธ์กับหญิงซึ่งเป็นต้นเหตุที่ทำให้หญิงตั้งครรภ์ต้องรับโทษและมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและเป็นธรรมด้วยนั้น จะเป็นการปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้เหมือนกัน ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อชาย ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อ มาตรา 28 (2) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305 เป็นเหตุยกเว้นการกระทำความผิดของหญิงตั้งครรภ์ที่ทำให้ตนแท้งลูกและแพทย์ที่ได้กระทำให้หญิงแท้งลูก กรณีมีเหตุจำเป็นเพื่อสุขภาพของหญิง และหญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 226 มาตรา 227 มาตรา 282 มาตรา 283 และ มาตรา 284 อันเป็นการคำนึงถึงสิทธิในชีวิตและร่างกายของหญิง และสิทธิในการกำหนดเจตจำนงเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์ของตนเองและเพื่อความปลอดภัยในชีวิตของหญิงซึ่งอาจได้รับอันตรายจากการยุติการตั้งครรภ์ รัฐจึงกำหนดให้การยุติการตั้งครรภ์อยู่ภายใต้การปฏิบัติของนายแพทย์ และเพื่อมิให้เกิดปัญหาทางสุขภาพและปัญหาสังคมอันจะกระทบต่อประโยชน์สาธารณะในภายหลัง ซึ่งข้อบังคับของแพทย์สภาวาดด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้ง

กระทรวงการแพทย์ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548 ได้กำหนดเงื่อนไขที่มีความชัดเจนและครอบคลุมถึงปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตของหญิงตั้งครรภ์ จึงเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305 เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองทั้งคุณธรรมในทางกฎหมายและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของหญิงที่ตั้งครรภ์อย่างเปนครม เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน พอเหมาะพอควรแก่กรณี และมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของสังคม และประโยชน์สาธารณะได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของหญิงตั้งครรภ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และ มาตรา 28 แต่อย่างใด และในประเด็นที่ (3) โดยที่ประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลา 60 ปีแล้ว ก่อให้เกิดปัญหาการท้าทายเงื่อนไขในสังคมที่ทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของหญิงจำนวนมากและทำให้เกิดปัญหาสังคมจากความไม่พร้อมของหญิงและเด็กที่เกิดมาอีกมากมาย ในขณะที่ปัจจุบันวิทยาการทางการแพทย์ได้พัฒนาขึ้นมาก สามารถให้บริการดูแลรักษาอาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในเนื้อตัวของหญิงในช่วงเวลาที่เหมาะสมได้อย่างปลอดภัยแล้วประกอบกับยังไม่ได้มีมาตรการคุ้มครองผู้ปฏิบัติงานทางการแพทย์ที่ครอบคลุมและเหมาะสม ศาลรัฐธรรมนูญจึงให้ข้อเสนอแนะว่า ประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการทำแท้งสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 แต่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 โดยกำหนดคำบังคับให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้มีผลเมื่อพ้นกำหนดสามร้อยหกสิบวัน นับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย ส่วนประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 28 และ มาตรา 77 และสมควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายเรื่องการทำแท้งเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

มุมมองด้านกฎหมาย สิทธิเสรีภาพ การแพทย์ ศีลธรรมและจริยธรรม

มุมมองด้านกฎหมาย

ผศ.ดร. รณกรณ์ บุญมี เห็นว่าภาพรวมของกฎหมาย "ดีขึ้นมาก" จากจุดที่ผู้หญิงไม่มีอำนาจตัดสินใจในร่างกายของตัวเองเลย กลับมามีสิทธิในการตัดสินใจเพิ่มขึ้น

การผูกข้อกฎหมายเข้ากับหลักเกณฑ์ของแพทยสภาเป็นสิ่งที่น่ากังวลเนื่องจากข้อบังคับของแพทยสภาออกโดยคนกลุ่มเดียวโดยไม่ต้องผ่านความเห็นของผู้แทนราษฎร อีกทั้งจะเปลี่ยนแปลงเมื่อไหร่ก็ได้ หรือเมื่อมีการเปลี่ยนกรรมการ แนวคิดหรือข้อกำหนดต่าง ๆ จะเปลี่ยนตามหรือไม่ รัฐสภาไม่ควรเอาข้อบังคับของแพทยสภาเข้ามาอยู่ในมาตรา 305 เลย (ผศ.ดร.รณกรณ์, 2564: 1-2)

กิจกรรมรณรงค์สนับสนุนการแก้กฎหมายอาญาเกี่ยวกับการทำแท้งเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ในสังคมไทย ธารารัตน์ ปัญญา นักบรรณคดีด้านสิทธิสตรีซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการพิจารณา

กฎหมายฉบับนี้เห็นด้วยว่าเป็นการ "ขยับไปอีกก้าว" ของสิทธิผู้หญิง แต่ก็ยังไม่ไกลถึงจุดที่เธอคาดหวัง " ธารารัตน์ขยายความถึงการต่อสู้ในระยะต่อไปว่า จะเสนอให้แยกกฎหมายการทำแท้งออกมาจากประมวลกฎหมายอาญา เพื่อที่จะไม่ให้กำหนดความผิดของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ (ธารารัตน์ ปัญญา, 2564: 1-2)

ประเด็นในสภา ศาสนา-สิทธิในร่างกาย-สิทธิทารกในครรภ์

นิยม เวชกามา ได้ตั้งคำถามว่า ความมีศีลธรรมของชาวพุทธอยู่จุดไหน การพรากชีวิตมนุษย์นั้นเป็นบาป (นิยม เวชกามา, 2563: 3-4)

ประสิทธิ์ มะหะหมัด อธิบายถึงหลักศาสนาอิสลาม ที่กำหนดให้ทำแท้งได้ถ้ามีเหตุจำเป็นตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาที่เสนอโดยกรม. จึงสอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนาและทางการแพทย์ (ประสิทธิ์ มะหะหมัด, 2563: 3-4)

กมลศักดิ์ สีวามะ เป็นกังวลในเรื่องเหตุยกเว้นความผิดตามร่างกฎหมายที่เสนอมาน่าจะเปิดทางให้ผู้ท้องก่อนแต่งทำแท้งได้ ซึ่งขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม ที่ยอมให้หญิงซึ่งถูกกระทำทางเพศเท่านั้นที่ทำได้ (กมลศักดิ์ สีวามะ, 2563: 3-4)

มณฑิร บุญตัน อภิปรายเรื่องมาตรา 305 (2) ที่กำหนดให้หญิงทำแท้งได้หากมีความเสี่ยงอย่างมากหรือมีเหตุผลทางการแพทย์อันควรเชื่อได้ว่าหากทารกคลอดออกมาจะมีความผิดปกติถึงขนาดทุพพลภาพอย่างร้ายแรง โดยมีมณฑิรมองว่า การกำหนดไว้เช่นนี้เป็นการล้าเส้นความเป็นมนุษย์และเหยียบย่ำผู้ทุพพลภาพ ผู้ทุพพลภาพไม่ได้มีความผิด แต่สภาพแวดล้อมในสังคมต่างหากที่ไม่เอื้อแก่การดำรงชีวิตของผู้ทุพพลภาพ (มณฑิร บุญตัน, 2563: 3-4)

คำณูณ สิทธิสมาน ตั้งข้อกังวลเรื่องมาตรา 305 (3) มีปัญหาการตีความอย่างมากเนื่องจากบางกรณีหญิงต้องไปแจ้งความเป็นหลักฐานก่อนว่าถูกกระทำผิดทางเพศ บางกรณีต้องฟ้องร้องดำเนินคดีให้ถึงที่สุดเพราะเจ้าหน้าที่อ้างหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลเป็นผู้บริสุทธิ์มาใช้กับกรณีนี้ หากระบุไว้เพียงเช่นนั้นก็จะกลายเป็นว่า ต้องรอจนคลอดลูกออกมาเสียแล้ว ไม่สามารถทำแท้งได้ และในบางกรณีเหยื่อของอาชกรรมทางเพศก็ไม่กล้าไปแจ้งความ จึงมีข้อเสนอให้ “หญิงยืนยัน” ด้วยตนเองขึ้นมา ให้หญิงรับผิดชอบตนเอง (คำณูณ สิทธิสมาน, 2563: 3-4)

เสรี สุวรรณภานนท์ ได้ตั้งข้อสังเกตเรื่องมาตรา 305 (5) ที่เปิดช่องทางให้บุคคลทำแท้งได้ถึงอายุครรภ์ 20 สัปดาห์ ซึ่งค่อนข้างมีอายุครรภ์ที่เยอะและทารกในครรภ์โตแล้ว ในมุมมองสังคมจะมองว่ารัฐสภาพล่อยให้ร่างกฎหมายกำหนดให้หญิงเป็นขาดกรฆ่าทารกในครรภ์ผ่านมาเป็นกฎหมายได้ (เสรี สุวรรณภานนท์, 2563: 3-4)

และจากเสวนาวิชาการ เรื่อง “แนวทางการใช้การตีความกฎหมายยุติการตั้งครรภ์ใหม่” ศ.ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล กล่าวว่า สำหรับกฎหมายเรื่องการทำแท้งที่ออกมาใหม่ ตนมองว่าการ

แก้ไขกฎหมายครั้งนี้ตอบโจทย์สภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคมทั้งหมด ตลอดจนเฉพาะความคิดต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

คณะกรรมการของแพทยสภามีการออกข้อบังคับเมื่อปี 2548 แทนการแก้ไขกฎหมาย โดยแก้ไขข้อบังคับเรื่องการยุติการตั้งครรภ์เป็นเรื่องปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งในทางกฎหมาย ข้อบังคับเช่นนี้ไม่สามารถลบล้างกฎหมายได้ จากคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2563 ที่วินิจฉัยเรื่องสิทธิเสรีภาพแทนที่จะเป็นเรื่องสุขภาพ ศาลรัฐธรรมนูญบอกให้แก้ไขภายใน 1 ปี มิฉะนั้นกฎหมายนี้จะกลายเป็นกฎหมายที่ใช้ไม่ได้ ถ้าออกมาไม่ทัน แปลว่าจะไม่มีมาตรา 301 อีกต่อไป

เหตุผลในการทำแท้ง ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ เช่น ตกงานทำแท้งได้หรือไม่ เหตุผลทางสังคม การคุมกำเนิดที่ไม่ได้ผล ซึ่งเป็นประเด็นใหญ่ที่มีการอนุญาตให้ทำแท้งได้ถ้าผู้หญิงยืนยัน ถ้าไม่เกิน 20 สัปดาห์ ควรจะมีเงื่อนไขของกฎหมาย หรือกระทรวงสาธารณสุขสามารถกำหนดเหตุที่จะยืนยันการทำแท้งได้หรือไม่ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2563: 1-2)

มุมมองในด้านสิทธิและเสรีภาพ

แอน (นามสมมติ) รู้ตัวว่าตั้งครรภ์ได้เดือนกว่า ๆ เป็นการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม "แค่อนาคตตัวเองเรายังมองไม่เห็นเลย เราไม่อยากให้ลูกออกมาเป็นเหมือนเรา แม้กระทั่งค่าเทอมเรายังไม่รู้เลยว่าจะไปหาที่ไหน เราอยากให้เรา มีสังคมที่ดีกว่านี้ ชีวิตดีกว่านี้ ถ้าเราต้องทำงานหาเงินจนเลือดตาแทบกระเด็นจนไม่มีเวลาให้ลูก มันก็ถือเป็นความไม่พร้อมอยู่ดี" แอนตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์หรือทำแท้งที่สถานพยาบาลแห่งหนึ่ง แม้เธอจะผ่านการยุติการตั้งครรภ์มาได้อย่างปลอดภัย แต่ผลกระทบทางจิตใจที่ได้รับจากเหตุการณ์นั้นยังยากที่จะเยียวยา มันเป็นบาป ผิดกฎหมาย รู้สึกผิด แต่จริง ๆ แล้วไม่ควรไม่มีใครต้องรู้สึกแบบนี้ถ้าเรามีความเข้าใจเรื่องการตั้งครรภ์ เข้าใจว่าอายุครรภ์เท่าไรถึงจะเรียกว่าเป็นทารกที่มีชีวิต แอนเห็นด้วยว่าการกำหนดให้ผู้หญิงที่อายุครรภ์ไม่เกิน 12 สัปดาห์ถึงจะทำแท้งได้โดยไม่ผิดกฎหมายนั้นเป็นจุดอ่อน "บางคนมีประจำเดือนมาไม่ปกติ 4-5 เดือนมาที่ก็มีซึ่งมันมีหลายมิติมาก ๆ มันเป็นการลิดรอนสิทธิของคนที่มีมดลูกจริง ๆ เรามองว่ามันเป็นใบเบิกทางที่ดีแต่ว่ามันไปได้อีก และถ้าเข้าใจในเรื่องของสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย มันจะไปได้ไกลมากกว่านี้ (ชัยยศ ยงค์เจริญชัย, 2564: 3-4)

การทำแท้งไม่ใช่อาชญากรรม เป้าหมายหลักของภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านสิทธิสตรีในการผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งก็คือ การเปิดโอกาสให้ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมมีทางเลือก ทั้งทางเลือกสำหรับคนที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัย และทางเลือกสำหรับการดูแลแม่และเด็กหากต้องการตั้งครรภ์ต่อ หัวใจสำคัญของกฎหมายคือ ผู้หญิงที่ตัดสินใจทำแท้งไม่ควรถูกตัดสินว่ามีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา "การตั้งท้องไม่พร้อมเป็นปัญหาในเรื่องโครงสร้างเชิงวัฒนธรรม แต่ผู้หญิงกลายเป็นจำเลยว่าเป็นเรื่องของพฤติกรรมส่วนตัว" กฎหมายไม่ควรตัดสินว่าหญิงที่ตั้งท้องไม่พร้อมและทำแท้งเป็นคนที่กระทำความผิด เป็นผู้ที่ฆ่าเด็ก และเราไม่มีพื้นที่

ให้เขาได้ฟื้นตัวเองเพื่อที่ให้กลับมาใช้ชีวิตต่อไปได้ ในทางกลับกันต้องมีกระบวนการเยียวยาสภาพจิตใจของผู้หญิงเหล่านี้ด้วย "บริการให้คำปรึกษาแก่ผู้หญิงที่ผ่านการยุติการตั้งครรภ์จะนำไปสู่การเข้าถึงการบริการด้านการคุมกำเนิดได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สุมาลี โดกทอง, 2564: 3-4)

มุมมองทางการแพทย์และสาธารณสุข

ข้อมูลของกรมอนามัยระบุว่าในแต่ละปีมีผู้หญิงที่ทำแท้งทั่วประเทศประมาณ 300,000 คน ในจำนวนนี้มีผู้หญิงที่เข้ารับบริการอย่างถูกกฎหมายเพียงราว ๆ 15,000 คนเท่านั้น การให้ข้อมูลให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ ภาครัฐมีหน้าที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ให้ประชาชนว่ากฎหมายมีผลบังคับใช้แล้ว หากต้องการใช้บริการหรือเข้ากระบวนการต้องติดต่อหน่วยงานไหน หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีสิทธิประโยชน์ให้ผู้หญิงที่ยังไม่พร้อมที่จะมีลูก

มุมมองของแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ ความกังวลแรกของบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งคือ “กฎหมายเขียนยกเว้นความผิดให้กับเฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม (ซึ่งหมายถึงแพทย์) แต่ไม่เห็นเขียนยกเว้นความผิดให้กับบุคลากรทางการแพทย์อื่นๆ เลย เช่น พยาบาล เภสัชกร ผู้ช่วยพยาบาล เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ฯลฯ ?”

ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ ของผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2564 โดยที่มาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้การกระทำความผิดตามมาตรา 301 หรือมาตรา 302 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ถ้าเป็นการกระทำของผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม และตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาในกรณีตามที่กำหนด ผู้กระทำไม่มีความผิดนั้น อาศัยอำนาจตามมาตรา 21 (3) (ฎ) และมาตรา 25 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพ เวชกรรม พ.ศ. 2525 คณะกรรมการแพทยสภาด้วยความเห็นชอบของสภานายกพิเศษ จึงออกข้อบังคับไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ ทางทางการแพทย์ของผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2564”

ข้อ 2 ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก (1) ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548 (2) ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563

ข้อ 4 ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้ (1) การยุติการตั้งครรภ์ตามมาตรา 305

(1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นกรณี ที่จำเป็นต้องกระทำเนื่องจาก

(ก) ปัญหาสุขภาพทางกายของหญิงตั้งครรภ์ หรือ

(ข) ปัญหาสุขภาพทางจิตของหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งจะต้องได้รับการรับรองหรือเห็นชอบ จากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์ อย่างน้อยหนึ่งคน

(2) การยุติการตั้งครรภ์ตามมาตรา 305 (2) แห่งประมวลกฎหมายอาญา มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

(ก) ทารกที่คลอดออกมามีความเสี่ยงอย่างมากที่จะมีความผิดปกติถึงขนาดทุพพลภาพ อย่างร้ายแรง เช่น มีความพิการอย่างรุนแรง เป็นโรคทางพันธุกรรมอย่างร้ายแรง หรือทุพพลภาพประการอื่น อย่างร้ายแรง

(ข) มีการให้คำปรึกษาแนะนำทางพันธุศาสตร์ (genetic counseling) แก่หญิงตั้งครรภ์

(ค) มีการบันทึกผลการตรวจ การให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำทางพันธุศาสตร์ และข้อบ่งชี้ ไว้ในเวชระเบียน

(ง) จะต้องได้รับการรับรองหรือเห็นชอบจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์อย่างน้อยหนึ่งคน

(3) การยุติการตั้งครรภ์ตามมาตรา 305 (3) แห่งประมวลกฎหมายอาญา หญิงต้องยืนยัน เป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมว่าตนตั้งครรภ์เนื่องจากการทำความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยหญิงอาจให้ข้อเท็จจริงประกอบการยืนยันดังกล่าวได้

(4) การยุติการตั้งครรภ์ตามมาตรา 305 (4) แห่งประมวลกฎหมายอาญา ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้ตามมาตรฐานการประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือแนะนำส่งต่อตามระบบของสถานพยาบาลโดยไม่ชักช้า

(5) การยุติการตั้งครรภ์ตามมาตรา 305 (5) แห่งประมวลกฎหมายอาญา ต้องมีเอกสาร แสดงว่าได้รับการตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม และผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด ในกรณีที่ต้องส่งต่อให้แนะนำส่งต่อ ตามระบบของสถานพยาบาลโดยไม่ชักช้า

ข้อ 5 การยุติการตั้งครรภ์ในหญิงที่อยู่ในสถานะที่เกี่ยวกับความผิดปกติทางร่างกายหรือจิตใจ ที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือผู้ปกครองดูแล ในกรณีที่ไม่มีผู้ที่จะให้ความยินยอมแทนได้ตามวรรคหนึ่ง หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความยินยอม โดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับหญิง ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอาจทำการยุติการตั้งครรภ์ให้หญิงได้หากเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของหญิงนั้น

ข้อ 6 การวินิจฉัยอายุครรภ์ของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐาน การประกอบวิชาชีพเวชกรรม

ข้อ 7 การยุติการตั้งครุฑตามข้อบังคับนี้ให้กระทำในสถานพยาบาลของรัฐและสถานพยาบาล เอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล

ข้อ 8 ให้นายกแพทยสภาเป็นผู้รักษาการ และมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับ การปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2564: 76)

มุมมองด้านศีลธรรมและจริยธรรม

ประเด็นการทำแท้ง เป็นปัญหาทางจริยศาสตร์ที่ผู้คนในสังคมทุกศาสนา และ รัฐ ประเทศ สังคมโลกปัจจุบันยังคงเหนียวแน่นในหลักคิดทางจริยธรรมอย่างมั่นคง ไม่ว่าจะจับหลักจริยธรรม (ศีลธรรม) หรือ กฎหมาย ทั้งนี้คงจะเป็นไปได้สูงว่า ด้วยว่าการทำแท้ง หรือการฆ่า ทำลายชีวิตมนุษย์ เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความหวั่นไหวทางจิตใจของมนุษย์ ในความเป็นจริงของมนุษย์โลก เมื่อสิ่งใดเป็น สิ่งที่มีคุณค่าทางจริยธรรมยิ่งสูง การละเมิดสิ่งนั้น ย่อมเป็นปัญหาทางสังคมยิ่งมากไปด้วยและถ้าสิ่งใด มีคุณค่าทางจริยธรรมต่ำลง การละเมิดสิ่งนั้นก็จะเป็นปัญหาทางสังคมต่ำลงตามระดับไปด้วย การทำแท้ง หรือการทำลายชีวิตมนุษย์ที่กำลังเกิดอยู่ในท้องของตน หญิงผู้ได้ฐานะว่า แม่ การทำแท้งจึงเป็นปัญหา ทางจริยธรรมที่กว้างกระทบครอบคลุมการผิดศีล 5 เกือบทุกข้อ

พุทธจริยศาสตร์กับการทำแท้ง หลักพุทธธรรมในระบบพุทธจริยศาสตร์มี 2 อย่าง คือ สัจ ธรรมและศีลธรรม สัจธรรมคือส่วนที่เป็นความจริงโดยธรรมชาติที่พระองค์แสดงไว้โดยหลักแห่งไตร ลักษณะและปฏิจจนูปบาท เป็นต้น ซึ่งแสดงถึงความเป็นธรรมฐิติ ธรรมธาตุ และธรรมนิยามแห่งสรรพ สิ่งโดยความเป็นอยู่เองตามธรรมชาติ ส่วนศีลธรรมนั้นมีรากฐานอยู่บนสัจธรรม เป็นแนวทางการ ปฏิบัติเพื่อประโยชน์สูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือการเข้าถึงพระนิพพาน โดยมีเกณฑ์หลักในการ ตัดสินการกระทำคือความเป็นกุศลและอกุศล และเกณฑ์รองคือมโนธรรมความรู้สึกผิดชอบชั่วดีต่อ สังคม

หลักสัจธรรม เป็นฐานรองรับหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาและการที่พระพุทธองค์ไม่ ทรงสอนสัจธรรมโดยตรงแก่ผู้ฟังในบางครั้งเพราะสัจธรรมที่พระองค์ตรัสรู้นั้นมีเนื้อหาละเอียดลึกซึ้ง ยากแก่การทำความเข้าใจของปุถุชน ดังนั้น เพื่อให้สัจธรรมนั้นมีคุณค่าต่อมนุษย์ พระองค์จึงสอน ศีลธรรมหรือจริยธรรมปูพื้นฐานจิต อบรมอินทรีย์ของเวไนยสัตว์ให้แก่กล้าก่อนต่อจากนั้นพระองค์จึง ทรงแสดงสัจธรรมภายหลัง

ศีลธรรมเป็นส่วนที่กล่าวถึงการกระทำทางไตรทวารที่มีค่าทางจริยะตามหลักพุทธจริย ศาสตร์ว่าต้องดำเนินไปเพื่อการเข้าถึงเป้าหมายอันเป็นสัจธรรมนั้น เพราะถ้าไม่มีเป้าหมายในการ กระทำการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ก็ไม่อาจจะบอกได้ว่าการกระทำดังกล่าวนี้ถูกหรือผิดได้ เป็นแต่สัก ว่าทำแล้ว กำลังทำ หรือทำอยู่เท่านั้น หากมูลเหตุจงใจเบื้องต้นและเป้าหมายอันเป็นที่สุคติได้ แต่เมื่อ บุคคลเชื่อว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชีวิต เช่น เห็นว่าความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เป็นต้น การกระทำ ต่าง ๆ ซึ่งกล่าวว่าดี ถูก และควร ย่อมนำไปสู่ความสุขอันเป็นเป้าหมายนั้น

พระพุทธศาสนาถือว่าการกระทำทั้งที่ถูกและผิดนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่เป็นไปอย่างเสรี แต่เป็นเสรีภาพที่สัมพันธ์กับกฎของเหตุและผล และที่สำคัญคือความตั้งใจหรือเจตนาอันแรงกล้าของบุคคลที่มีต่อการกระทำนั้น ๆ

เจตนาเป็นมาตรการตัดสินการกระทำตามหลักพุทธจริยศาสตร์ แต่เจตนาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอสำหรับตัดสินการกระทำของมนุษย์ ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีเกณฑ์หลักและเกณฑ์รองเพื่อร่วมในการตัดสินอีก ดังที่พระธรรมปิฎก ได้กล่าวถึงเกณฑ์ตัดสินคุณค่าเชิงจริยธรรมในพระพุทธศาสนาไว้ 2 ระดับคือ เกณฑ์หลักและเกณฑ์รอง เกณฑ์หลักสำหรับตัดสินความที่กรรมเป็นกุศลหรืออกุศล โดยใช้เจตนาและสภาวะแห่งธรรมนั้นที่ส่งผลต่อจิต และเกณฑ์รองคือใช้มนธรรมของตนเอง การยอมรับของบัณฑิต และพิจารณาลักษณะและผลของการกระทำ (ป.อ.ปยุตโต, 2546: 321)

องค์ประกอบของปาณาติบาต การทำอกุศลต่าง ๆ นั้นที่เข้าถึงกรรมบถก็มี ที่ไม่ล่วงกรรมบถก็มี แต่ถ้าล่วงกรรมบถแล้ว การกระทำนั้นสำเร็จเป็นชนกกรรม สามารถทำให้เกิดในอบายภูมิได้ แต่ถ้าการกระทำนั้นไม่ล่วงกรรมบถ การให้ผลปฏิสนธิในอบายภูมิ ก็ไม่เป็นการแน่นอน เพียงให้ผลในวัฏฏะกาล คือทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ต้องประสบความลำบากต่าง ๆ

การกระทำจะก้าวล่วงกรรมบถหรือไม่นั้นต้องแล้วแต่องค์ประกอบ คือปัจจัย ๕ ในการกระทำนั้น อกุศลปาณาติบาต ที่จะก้าวล่วงปาณาติบาต ขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 17 พระไตรปิฎก เล่มที่ 25

ดังนั้น จากคำสอนของพระพุทธศาสนา จึงสอนว่าการเกิดเป็นมนุษย์เท่านั้นที่มีกายหยาบแข็งแรง จิตกล้าพอ ในการฝึกฝนตน สามารถปฏิบัติธรรม บำเพ็ญบารมีขึ้นสู่มรรคผลนิพพานได้ และสุดท้ายแห่งสังสารวัฏ คือ พระนิพพาน การฆ่าชีวิตมนุษย์จัดเป็นความผิดที่อภัยไม่ได้ การฆ่าชีวิตมนุษย์จัดเป็นกรรมหนัก การรักษาเลี้ยงดูชีวิตมนุษย์จัดเป็นบุญความดีสูงสุด ผู้ให้ชีวิตเป็นบุคคลที่มีพระคุณสูงสุด

การทำแท้ง คือ ปัญหาขั้นรุนแรง ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ดร. นพ.มโน เลหาวิช ได้ให้ข้อคิดจากการที่ราชกิจจานุเบกษาได้ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ทำแท้งให้สตรีที่มีอายุครรภ์ไม่เกิน 12 สัปดาห์หรือ 3 เดือนมีสิทธิที่จะทำแท้งได้ เป็นที่น่าประหลาดใจที่การแก้ไขกฎหมายครั้งนี้เป็นข่าวไปทั่วโลก ทำสำนักข่าว BBC ของอังกฤษพาดหัวเป็นเรื่องใหญ่ ที่เป็นเช่นนั้นน่าจะมากจากที่ต่างประเทศมองเห็นประเทศไทย เป็นเมืองพุทธที่มีอนุรักษ์นิยมทางศีลธรรมสูง และในหลายประเทศทางตะวันตกเห็นว่าการทำแท้งนั้นเป็นเรื่องใหญ่มาก แม้สังคมชาวคริสต์ในอเมริกา หรือยุโรปเห็นว่าประเด็นการทำแท้งเป็นเรื่องใหญ่มาก เป็นประเด็นในการหาเสียงของอดีตประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ซึ่งมีฐานเสียงคือชาวคริสต์ที่เคร่งครัด ถือเอาว่าการทำแท้งนั้นเท่ากับการฆาตกรรม เพราะเหตุว่าชีวิตเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พระเจ้าเป็นเจ้าประทานมาให้ เมื่อ

พระองค์ประทานมาให้ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าก็เป็นผู้เดียวเท่านั้นในสากลจักรวาลที่จะเอาสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์นี้กลับไป ในศาสนาอิสลามถือว่าสรีระของทารกยังไม่มี “วิญญาณ” ลงมาครองร่าง (ensoulment) เพราะฉะนั้นจึงยังไม่นับว่าเป็น “คน” โดยสมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นความแตกต่างกับการตีความในพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา ซึ่งเชื่อว่า “วิญญาณ” นั้นได้เข้ารวมกับ “ร่างกาย” เมื่อมีการปฏิสนธิเกิดขึ้น (คือการรวมตัวกันของไข่และสเปิร์มาโตซัว) ทำให้ในศาสนาอิสลามยอมรับการทำแท้งในช่วง 3 เดือนแรกของครรภ์ ในขณะที่พุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาปฏิเสธเรื่องนี้อย่างเด็ดขาด ความจริงมีอยู่ว่า “ไม่มีหญิงคนใดที่ตั้งใจท้องเพื่อไปทำแท้ง” การทำแท้งส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพราะสาเหตุทางสังคม สิทธิของหญิงต้องมาก่อนเสมอ และหญิงผู้ตั้งครรภ์ควรเป็นผู้ตัดสินใจคนสุดท้าย และน่าจะถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญขององค์กรการกุศล วัด มูลนิธิหรือหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐที่เข้ามาให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ไม่ควรปล่อยให้สตรีเหล่านี้ต้องต่อสู้กับปัญหา “การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงปรารถนา” ต่อไปตามลำพังในสังคม (มโน เลหาวิช, 2564: 1-2)

สรุป

จากข้อมูลและความคิดเห็นหลากหลายดังที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ซึ่งจะเห็นว่าประวัติศาสตร์ ข้อมูล แนวคิดหลักการ ปรัชญา คำสอน ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการทำแท้ง ทั้งแง่มุมที่ดีและแง่มุมที่ไม่ดี ทั้งที่เห็นด้วยกับการทำแท้งและไม่เห็นด้วย ส่งผลให้มีการออกกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อมา และล่าสุด เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ 4/2563 ชี้ว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 ซึ่งกำหนดความผิดแก่หญิงที่ทำให้ตนเองแท้ง ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และแนะนำให้แก้ไขกฎหมายภายใน 360 วัน จนกระทั่งบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานทำให้แท้งลูกก็ได้รับการแก้ไข เมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2564 ราชกิจจานุเบกษา ได้ประกาศพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 28 พ.ศ. 2564 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมความผิดฐานทำให้แท้งที่ใช้มาตั้งแต่พ.ศ.2499 ให้หญิงสามารถทำแท้งได้ภายในอายุครรภ์ 12 สัปดาห์ และเพิ่มเหตุยกเว้นความผิดอื่นๆ อันจะเอื้อประโยชน์แก่หญิงให้สามารถทำแท้งได้อย่างปลอดภัยและไม่มีคามผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา กล่าวคือ 7 กุมภาพันธ์ 2564 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในประเด็นของกฎหมาย การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำแท้งว่า หากหญิงทำแท้งที่มีอายุครรภ์ไม่เกิน 12 สัปดาห์ ไม่เป็นความผิด ความผิดและหากมีอายุครรภ์เกินกว่า 12 สัปดาห์ ให้ได้รับโทษน้อยกว่ากฎหมายเดิม น่าจะมีปัญหาในทางปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมาย การตีความกฎหมาย การสอนกฎหมายในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ในประเด็นของแพทย์และสาธารณสุข ในส่วนเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าวก็ยังสับสนเกี่ยวกับการตีความในเรื่องอายุครรภ์หรือข้อเท็จจริงใดอันเกี่ยวกับการกระทำจึงจะเป็นความผิดที่แท้จริง วัน เวลาใดที่จะเป็นความผิด การที่ผู้กระทำผิดจะรู้ได้อย่างไรว่าตั้งครรภ์เมื่อใด

ซึ่งกว่าจะรู้ว่ามี การตั้งครรภ์ก็อาจจะเกินกว่าสิบสองสัปดาห์แล้ว ซึ่งจะมีปัญหาในการปฏิบัติต่อไปในอนาคต ในประเด็นด้านสิทธิเสรีภาพ องค์กรด้านสิทธิมนุษยชนหรือองค์กรด้านสิทธิเสรีภาพต่างๆอีกทั้งนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชนหรือองค์กรด้านสิทธิเสรีภาพต่างๆ มีทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมาย ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของหญิงที่ตั้งครรภ์มาก่อนสิทธิและเสรีภาพของเด็กในครรภ์ หรือสิทธิและเสรีภาพของเด็กในครรภ์ควรมาก่อนสิทธิและเสรีภาพของหญิงที่ตั้งครรภ์ ซึ่งยังเป็นข้อถกเถียงกันต่อไป สุดท้ายในประเด็นด้านศีลธรรมและจริยธรรม นักวิชาการทางศาสนาหรือองค์กรทางศาสนา ยังมองในเรื่องความสำคัญของชีวิต ความสำคัญของการเกิด การตาย และในเรื่องบาปบุญคุณโทษ หญิงที่ทำแท้ง ชายที่สนับสนุนให้ทำแท้ง ย่อมผิดศีล ผิดธรรม ตามข้อที่กล่าวแล้วข้างบนนี้ ข้อใดข้อหนึ่ง หรือทุกข้อแน่นอน การทำแท้ง คือ ปัญหาขั้นรุนแรง ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เมื่อสังคมมีปัญหาการทำแท้งเกิดขึ้น จิตใจของผู้คนในสังคมนี้อย่างไร หญิงผู้ทำแท้ง หมอที่ลงมือทำแท้ง คนรอบข้างที่สนับสนุนการทำแท้ง หรือคนใดที่เห็นตาม จะด้วยความจำเป็น จำยอม หรือ เต็มใจก็ตาม ย่อมเป็นผู้ที่มีมาตรฐานทางจริยธรรมตกต่ำตามขนาดของเจตนาที่กระทำ ความอ่อนแอทางจริยธรรมอาจทำให้กฎหมายเปลี่ยนแปลงผ่อนปรน หย่อนยาน นำไปสู่ความอ่อนแอทางศีลธรรมของสังคม ผู้คนขาดหิริโอตตัปปะจิตหยาบกระด้างมากขึ้น บาปอกุศลหนักจะคุกคามสังคมมนุษยตามกฎวิญญูะ กฎไตรลักษณ์ ในทางลบ ทางตกต่ำเร็วขึ้น ซึ่งยังมีความเคลือบแคลงสงสัยและยังไม่ยอมรับในการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในประเทศทางตะวันตก กฎหมายการทำแท้งเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอย่างมากอีก ทั้งยังเป็นหัวข้ออภิปรายของหลายประเทศในโลก ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ซึ่งก็ยังเป็นปัญหาที่ต้องถกเถียงกันต่อไปเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยศ ยงค์เจริญชัย.(2564).**แก้ไขกฎหมายทำแท้ง ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในรอบ 60 ปีที่หลายฝ่ายยังมีข้อกังวล.ปีปีซีไทย.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :<https://www.bbc.com/thai/thailand-55940721>
- ปกป้อง ศรีสนิท.(2564). **เสวนาวิชาการ เรื่อง “แนวทางการใช้การตีความกฎหมายยุติการแท้ง”** จัดโดย ศูนย์กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.law.tu.ac.th/seminar-summary-new-abortion-law/>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).(2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิระ กิตติวณโณ.(2552). **“การทำแท้ง” พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาการทำแท้ง.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/317271/91631/>

- มาตลक्षण เสรมธากุล (2564).เสวนาวิชากร รื่อง “แนวทางการใชการตีความกฎหมายยุติการตั้งครรภใหม่” จัดโดยศูนย์กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา คณะนิติศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.law.tu.ac.th/seminar-summary-new-abortion-law/>
- มโน เลหาวงนิ.(2564). กฎหมายทำแท้งในประเทศไทยเป็นธรรมหรือไม่?. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2021>
- ราชกิจจานุเบกษา.(2564), หน้า 76 เล่ม 178 ตอนพิเศษ 146. [ออนไลน์].แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/RKJ/announce/newrkj.jsp>
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน,(2526). เล่มที่ 9. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://th.wikipedia.org/wiki/สุมาลี_โตกทอง.(2564).แก้ไขกฎหมายทำแท้ง ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในรอบ 60 ปีที่หลายฝ่ายยังมีข้อกังวล.ปีปีซีไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/thailand-55940721/02/mano-laohavanich05>
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล.(2564). เสวนาวิชากร รื่อง “แนวทางการใชการตีความกฎหมายยุติการตั้งครรภใหม่” จัดโดยศูนย์กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา คณะนิติศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.law.tu.ac.th/seminar-summary-new-abortion-law/>
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2563). คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2563. [ออนไลน์].แหล่งที่มา: https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_20200228165839.pdf
- สุไลพร ชลวิไล.(2564). กฎหมายทำแท้งฉบับใหม่ จะเปลี่ยนอะไรสังคมไทยไหม?.ประชาไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2021/02>
- อำนาจ กุศลนันท์.(2554). นิติเวชศาสตรทำแท้ง กฎหมาย แพทยสภา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://w1.med.cmu.ac.th/>
- iLaw (2563). เปิดกฎหมายอาญาแก้ไขใหม่ #ทำแท้งปลอดภัย ได้ในอายุครรภ์ 12 สัปดาห์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/5816>

ปราสาทมิชัย: ประวัติและคุณค่าที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธ ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

PRASAT MICHAÏ: HISTORY AND VALUES TO THE BUDDHIST WAY OF LIFE IN SANGKHA DISTRICT, SURIN PROVINCE

พระบุญเสด็จ จันทสโร¹, พระอรุณ เตชพล², ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม³

Phra Boonsech Jantasaro¹, Phra Aroon Samangsart², Thanarat Sa-ard-iam³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campas¹⁻³

E-mail : watkantraram@gmail.com

ได้รับบทความ: 16 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขบทความ: 8 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มี 3 วัตถุประสงค์ คือ 1) ประวัติและความเป็นมาของปราสาทมิชัย 2) วิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และ 3) คุณค่าของปราสาทมิชัยที่มีต่อ วิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดยการศึกษาเชิงเอกสาร และสัมภาษณ์แล้วนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ปราสาทมิชัยหรือหมื่นชัย สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 15 ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งราชอาณาจักรขอมโบราณ ศิลปะขอมแบบแปรรูป (Pre Rup) เป็น “อโรคยาศาล” หรือโรงพยาบาลเพื่อให้ผู้คนสมัยก่อนได้มาพักรักษาตัว วิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จะผูกพันกันทางสังคมอย่างแนบแน่นด้วยการเกี่ยวพันกันทางการแต่งงาน ซึ่งจะ เป็นชาวขอม เขมร และลาว จึงทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี และคุณค่าของปราสาทมิชัยที่มีต่อวิถีชีวิตใน 4 ด้าน คือ 1) คุณค่าด้านร่างกาย การได้มารักษาทัวที่อโรคยาศาลผู้คนหายจากเจ็บไข้ได้ป่วย ทำให้ร่างกายแข็งแรงอันจะมีผลต่อสุขภาพใจด้วย 2) คุณค่าด้านจิตใจ การ बनบานเพื่อให้หายป่วยถือว่าเป็นยาทางใจ เป็นที่พึ่งหรือที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ รวมถึงการรับรู้ความงามทางใจของศิลปะปราสาทมิชัย 3) คุณค่าด้านความสามัคคี ชุมชนพร้อมเพรียงกันจัดงานประเพณีบวงสรวงเป็นประจำปีทุกปี 4) คุณค่าด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน การไม่นำเศษหินหรือดินไปไว้ในครอบครองของตน การจัดงานประเพณีบวงสรวงในวันที่ 9 เดือน 9 ของทุกปี เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมชุมชนให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาภูมิหลังของบรรพบุรุษ และรากเหง้าความเป็นมาของชุมชน

คำสำคัญ: คุณค่า, ชาวพุทธ, ปราสาทมิชัย

Abstract

There are three objectives in this academic article: - 1) to study the history and history of Prasat Michai, 2) to study the way of life of the Buddhists in Sangkha district, Surin province, and 3) to study the values of Prasat Michai to the Buddhist way of life in Sangkha district, Surin province. Documentaries and Indebt interview were used. Finally, presented by an analytical depictive method. The results had found that Prasat Michai or Prasat Muenchai was built around the 15th century B.C. during the reign of Jayaraman in the Ancient Pre Rup Khem-Art era. The castle is an “Arogayasala” or hospital for old-fashioned people to stay. The way of life of the Buddhists in Sangkha district, Surin province, is a local social bond with marriage intertwining, which will be Guo, Khmer, and Lao, consequently making it multicultural and traditional. Prasat Michai’s values for the life of Buddhists in four dimensions are: - 1) physical value: being treated at “Arogayasala,” people recover from illness. Strengthening the body to affect your heart, 2) psychological value: being on the bloom to recover can be considered a mental, reliant, or psychologically entrenched drug, as well as the perception of the mental beauty of Prasat Michai’s art, and 3) value of harmony: the community is ready to hold annual tribute traditions every year, and 4) *community arts and culture preservation values*: not putting rubble or soil in its possession. The tribute ceremony is held on the 9th day of the 9th day of every year to preserve the heritage of community arts and culture for future generations to study the backgrounds of their ancestors and their roots.

Keywords: Value, Buddhists, Prasat Michai, Surin Province

บทนำ

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา มีหลักฐานโบราณแบบศิลปะเขมรในดินแดนจังหวัดสุรินทร์มากมาย ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าในสมัยเขมรมีอำนาจ เมืองสุรินทร์อาจจะเป็นดินแดนแห่งหนึ่งที่อยู่ในเส้นทางการสัญจรของเขมร หรือชาวขอมโบราณ ระหว่างเขาพระวิหาร เขาพนมรุ้ง นครธมก็ได้จึงปรากฏว่าได้สร้างปราสาทหินขนาดเล็กมีอายุประมาณ 1,100 ปีเศษ เรียงรายตามท้องที่ต่าง ๆ ตามชายแดน จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์, 2534: 222)

อิทธิพลทางการเมืองและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของเขมร ได้ขยายเข้าสู่อีสานใต้สมัยเขมร
พระนคร (พุทธศตวรรษที่ 16-18) การขยายอำนาจทางการเมืองของเขมรในสมัยของพระเจ้า
สุริยวรมันที่ 1 (พ.ศ.1545-1593) พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (พ.ศ.1656-1693) และพระเจ้า
สุริยวรมันที่ 7 (พ.ศ.1724-ประมาณ พ.ศ. 1761) เป็นสมัยที่ชาวเขมรได้เข้ามาอยู่ในเขตอีสานใต้
เพราะกษัตริย์เขมรได้เกณฑ์ชาวเขมรจากประเทศเขมร และชาวกวยในเขตอีสานใต้ให้เป็นผู้สร้าง
ปราสาท และสร้างเมืองในอีสาน เช่น ปราสาทเมืองต่ำ ปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทเขาพระวิหาร และ
ปราสาทหินพิมาย ฯลฯ นอกจากนี้ ประชาชนยังถูกบังคับให้สร้างถนนจากนครธมไปตามเมืองและ
ปราสาทต่าง ๆ ในเขตอีสานใต้ด้วย ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 -17 ได้มีการสร้างปราสาทในเขต
อีสานใต้เป็นจำนวนมาก ชาวเขมรที่ถูกเกณฑ์แรงงานจึงได้ตั้งหลักแหล่งอยู่รอบ ๆ ปราสาท และเมือง
ที่สร้างขึ้น เช่น เมืองต่ำ และบริเวณอื่นที่สมบูรณ์ ทำให้วัฒนธรรมเขมรขยายเข้าสู่อีสานใต้ (ไพฑูรย์
มิกุล, 2534: 17)

ปราสาท (Prasada) มาจากรากศัพท์ภาษาสันสกฤต หมายถึง อาคารที่มีส่วนกลางเป็น
ห้องเรียกว่า “ห้องครรภคฤหะ” หรือ “เรือนธาตุ” และมีหลังคาเป็นชั้นซ้อนกันหลายชั้นเรียกว่า
“เรือนชั้น” หลังคาแต่ละชั้นนั้น เป็นการย่อส่วนของปราสาท โดยนำมาซ้อนกันในรูปของสัญลักษณ์
แทนความหมายของเรือนฐานันดรสูง อันเป็นที่สถิตของเหล่าเทพเทวดา ดังนั้น ปราสาทจึงหมายถึง
อาคารที่เป็นศาสนสถาน เพื่อประดิษฐานรูปเคารพ และการทำพิธีกรรมทางศาสนา ไม่ใช่พระราช
มณเฑียร อันเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ ด้วยเหตุนี้ จึงมีความแตกต่างในเรื่องของวัสดุ
กล่าวคือ ปราสาทที่เป็นศาสนสถานนั้น สร้างด้วยวัสดุที่มั่นคงแข็งแรงประเภทอิฐหรือหิน

“ปราสาทขอม” หมายถึง อาคารทรงปราสาทที่สร้างขึ้นในวัฒนธรรมขอม หรือเขมร
โบราณ เพื่อใช้เป็นศาสนสถานในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งในศาสนาฮินดู และ
พระพุทธศานานิกายมหายาน ส่วนคำว่า “ปราสาทขอมในประเทศไทย” นั้น หมายถึง อาคารทรง
ปราสาทในวัฒนธรรมขอม ที่พบในดินแดนไทยในปัจจุบัน ซึ่งดินแดนเหล่านี้ครั้งหนึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่ง
ของอาณาจักรขอม รวมทั้งบางส่วนได้มีการรับอิทธิพลทางศาสนา และงานศิลปกรรมขอมมาสร้าง
โดยคนในท้องถิ่น แต่เดิมมักเรียกงานศิลปะของวัฒนธรรมขอมในประเทศไทยว่า “ศิลปะลพบุรี”
เนื่องจากเชื่อว่า เมืองลพบุรี เคยเป็นเมืองศูนย์กลางของขอมในประเทศไทย ในระหว่างพุทธศตวรรษ
ที่ 16-18 และมีลักษณะของงานศิลปกรรมบางอย่าง ที่แตกต่างจากศิลปะขอม แต่ในปัจจุบันนิยม
เรียกว่า “ศิลปะขอมที่พบในประเทศไทย” เพราะเป็นคำรวมที่ครอบคลุมพื้นที่และระยะเวลามากกว่า
กล่าวคือ พื้นที่ของประเทศไทย ที่รับวัฒนธรรมขอมอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-18 (สารานุกรม
ไทยสำหรับเยาวชน, 2548: 1-2)

ดังนั้น ปราสาทจึงมีความสำคัญด้วยมีความเชื่อเหตุนั้นว่า ปราสาทขอมคือ ศูนย์กลางของจักรวาล ตัวปราสาท และเขตศาสนสถานจึงถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และใช้ในความหมายที่เป็นศูนย์กลางของเมืองหรือชุมชน ปราสาทเป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพ และใช้ทำพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งในศาสนาฮินดูจะมีพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธี เช่น การสรงน้ำรูปเคารพที่อยู่ภายในห้องครรภคฤหะ น้ำที่สรงแล้วจะไหลออกมาทางท่อน้ำเรียกว่า ท่อโสมสูตร ซึ่งต่อออกมาภายนอกตัวปราสาท เพื่อที่ชาวบ้านจะได้นำน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้ไปใช้ นอกเหนือจากปราสาทที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนแล้ว การสร้างสระน้ำและบาราย (สระน้ำขนาดใหญ่) ก็เป็นส่วนหนึ่งของปราสาท เพื่อเป็นอ่างเก็บน้ำสำหรับชุมชน ในการอุปโภคบริโภค ดังนั้น การสร้างปราสาทจึงเป็นภาระสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่เมื่อขึ้นครองราชย์แล้ว ต้องสร้างขึ้น เพื่ออุทิศให้แก่บรรพบุรุษ หรือให้แก่พระองค์เอง และสร้างบารายให้แก่ประชาชน การสร้างปราสาทที่มีขนาดใหญ่จึงแสดงให้เห็นถึงบุญบารมี และพระราชอำนาจของกษัตริย์แต่ละพระองค์ด้วย (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2548: 1-2)

จากความเป็นมาของปราสาทขอม ซึ่งเป็นศูนย์กลางของจักรวาลหรือเป็นศูนย์กลางของเมืองหรือชุมชน เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพและใช้ทำพิธีกรรมทางศาสนา จึงทำให้คณะผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับปราสาทขอม ซึ่งปราสาทขอมในยุคหนึ่ง และศึกษาคุณค่าที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาถึงภูมิหลังของสถานที่อันสำคัญ อันเป็นศาสนสมบัติของชาติสะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของบรรพบุรุษไว้ให้ลูกหลาน

ปราสาทขอม: ประวัติและความเป็นมา

รูปภาพที่1: ปราสาทขอม

ที่มา: ผู้เขียน ถ่ายเมื่อ 30 กันยายน 2564

คำว่า “ปราสาทขอม” (ขอม) เป็นคำหลัก ทั้งนี้ เพื่อคงความเป็นเอกภาพของการใช้ชื่อเรียกตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 98 ตอนที่ 104 เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน

2.1 ชื่อเรียกองค์ปราสาท:

ปราสาทขอมโบราณแห่งนี้ มีชื่อเรียกอยู่ 2 คำ คือ คำว่า “ปราสาทขอม” และ “ปราสาทขอม” เพื่อให้ตรงกับการประกาศของกรมศิลปากร ในราชกิจจานุเบกษา เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน และกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน เล่มที่ 98 ตอนที่ 104 เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2524 ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงได้เลือกใช้

2524) ปราสาทหลังนี้ ชาวบ้านผู้อาศัยอยู่รอบ ๆ องค์ปราสาท มักเรียกเป็นภาษาถิ่นว่า “ปราสาทเมียนเจย” คำว่า เมียนเจย แปลว่า มีชัยชนะ

ที่ตั้ง: ปราสาทมีชัย หรือ ปราสาทหมื่นชัย ตั้งอยู่ ณ บ้านถนน ตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ลักษณะขององค์ปราสาท: ปราสาทหลังนี้เป็นโบราณสถานในศาสนาฮินดู ศิลปะเขมรโบราณ ประกอบด้วย ปราสาทประธานสร้างด้วยอิฐบนฐานศิลาแลง ลักษณะแบบก่ออิฐ ผังสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ 6.5 เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออกและปราสาทบริวาร ก่อด้วยศิลา และตั้งอยู่ทางทิศเหนือของปราสาทประธาน และอาคารก่อด้วยอิฐขนาดเล็กใกล้กับคูน้ำด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออก อาคารทั้งหมดล้อมรอบด้วยคูน้ำตัวรูปยู (U) หรือเรียกอีกอย่างว่า สระน้ำรูปเกือกม้าล้อมรอบ เว้นทางเข้าทางทิศตะวันออก โดยเว้นเป็นทางเข้าเดียวกัน ปัจจุบันผนังและเครื่องบนบานส่วนพังทลาย

ยุคสมัยการก่อสร้าง: จากหลักฐานที่พบสันนิษฐานว่า ปราสาทมีชัย สร้างขึ้นราวปลายพุทธศตวรรษที่ 15 ถึงพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นยุคที่อารยธรรมขอมเจริญรุ่งเรือง และมีการสร้างเพิ่มเติมอันได้แก่ อาคารก่ออิฐขนาดเล็กในภายหลังเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 24-25 ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้เป็นช่วงที่อารยธรรมลันซาง ศิลปะลาวได้กำลังเจริญรุ่งเรือง วัตถุประสงค์หลักของการสร้างปราสาทแห่งนี้ก็เพื่อใช้เป็นเทวาลัยในศาสนาฮินดู จากหลักฐานที่ปรากฏในซากของโบราณสถานสันนิษฐานได้ว่าปราสาทมีชัยนี้เป็นปราสาทที่สร้างตามแบบของศิลปะขอมแบบแปรรูป (Pre Rup) (ราว พ.ศ.1490-1510) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554: 1) สำหรับวิวัฒนาการการสร้างปราสาทขอมในแบบแปรรูป (Pre Rup) นั้น ศาสตราจารย์หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล ได้แสดงทัศนะเอาไว้ว่า ศิลปะปราสาทขอมโบราณในยุคแปรรูปนี้จะมีลักษณะเป็นปราสาทอิฐ 5 หลังที่ก่อด้วยอิฐบนชั้นยอดและระเบียงหลายตอนสร้างอยู่บนฐานเป็นขั้นที่มีลักษณะสูงชันมา สำหรับปราสาทขอมโบราณในประเทศกัมพูชา มีปรากฏใน 2 ปราสาท คือ ปราสาทแม่บุญ (เมบุญ) ตะวันออก (พ.ศ. 1495) และปราสาทแปรรูป (พ.ศ.1504) (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539: 15) ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าปราสาทมีชัยคงได้รับอิทธิพลในการสร้างในยุคขอมโบราณ ช่วงสมัยศิลปะแบบแปรรูป (Pre Rup) นี้เอง

ข้อมูลกรมศิลปากร: กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานปราสาทมีชัยในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2478 และเล่ม 98 ตอนที่ 104 เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2524 เนื้อที่ประมาณ 17 ไร่ 3 งาน 50 ตารางวา (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 98 ตอนที่ 104 เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2524)

2.2 ประวัติและความเป็นมา

จากการบันทึกและคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่สมัยนั้นว่า ตรงที่พิกสงฆ์วัดปราสาทมีชัย แหล่งวัตถุโบราณต่างๆ เช่น มีพระพุทธรูปเก่าแก่จำนวนมาก และมีไหต่างๆ นาๆ ชนิดจำนวนมาก คงจะมีความเป็นมาในสมัยปราสาทขอมก็ว่าได้ และปราสาทศิลาแลงหรือนักวิชาการโบราณคดีเรียกว่า ปราสาทโครา เป็นที่บำบัดรักษาโรคต่างๆ ในสมัยนั้น ต่อมาเมื่อพระรูปหนึ่งได้เข้ามาพำนัก ชื่อว่าพระเถระสาน ไม่ทราบฉายา ประมาณปี พ.ศ.2482 และมีชาวบ้านสร้างบ้านเรือนอาศัย 2-3 ครอบครัว ต่อมาเกิดความอดอยากลำบากทำมาหาเลี้ยงชีพไม่ได้จึงย้ายไปอยู่ที่อื่น แต่ยังมีพระประจำอยู่ที่ปราสาทโคราแห่งนี้ ในปี พ.ศ.2483-2484 ก็มีชาวบ้านย้ายเข้ามาพร้อมกับมีพระอยู่เช่นเคย เพียงไม่กี่ครอบครัว และสมัยนั้นได้เกิดโรคระบาดอย่างรุนแรงทำให้ชาวบ้านล้มป่วยเจ็บตาย (อันสืบเนื่องมาจากเจ้าที่แรง) ชาวบ้านจึงย้ายออกจากที่ตรงบริเวณวัด แต่ก็อยู่ไม่ไกลจากบริเวณวัด (อาจเป็นบ้านมีชัยในปัจจุบัน) การดำรงชีพก็ไม่ราบรื่น โจรผู้ร้ายชุกชุมสร้างความลำบากแก่ผู้เข้าอยู่อาศัย และอยู่ไม่ได้ ก็กลายเป็นป่าร้าง ต่อมาปี พ.ศ.2489 ก็มีชาวบ้านเข้ามาอยู่อีกครั้งนี้อาศัยได้นาน มีพระมาอยู่เหมือนเดิมแต่ไม่ทราบนาม ชาวบ้านที่เข้าไปอยู่ชื่อ นายบุญหรือนายสมบุรณ์ ชุนกล้า และครอบครัว รวมทั้งเพื่อนบ้าน ต่อมาการก่อตั้งวัดก็เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2513 สมัยนั้นชาวบ้านเรียกว่า “ปราสาท” มีบ้านหมื่นชัย-บ้านถนน ร่วมกันสร้างมาโดยตลอด และมีพระจวบได้เข้ามาเป็นเจ้าอาวาส เป็นเจ้าคณะตำบลกระเทียม ได้สร้างศาลา กุฏิ เพื่อสำหรับปฏิบัติธรรม และท่านพยายามเดินเรื่องตั้งวัดให้ถูกต้องตามกฎหมายเถระสมาคมฯ และภายหลังท่านมรณภาพ เอกสารเหล่านั้นได้หายไป แต่ชาวบ้านก็ยังเรียกว่า “วัดปราสาทมีชัย” (ปรากฏมีปราสาทเก่าแก่มากมายปรากฏอยู่ และมีหมู่บ้านหมื่นชัยอยู่บริเวณใกล้ๆ วัดประมาณ 1.5 กิโลเมตร) (ปกหมุดเมืองไทย, 2564: 1-2)

ปราสาทหมื่นชัยหรือปราสาทมีชัย ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 บ้านถนน ตำบลกระเทียม อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งราชอาณาจักรขอม นับเป็น “อโรคยาศาล” ในจำนวน 102 แห่ง ปราสาทแห่งนี้อยู่ด้วยอิฐทั้งหลัง มีลักษณะเป็นผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดกว้าง 6.5 เมตร ยาว 6.5 เมตร ปัจจุบันเหลือเพียงผนังสองด้าน ส่วนผนังด้านหน้ามีร่องรอยคูน้ำล้อมรอบ ไม่พบร่องรอยสลักใดๆ จึงไม่สามารถสันนิษฐานอายุการก่อสร้างได้ ปราสาทหมื่นชัย สมัยก่อนเชื่อกันว่า สถานที่แห่งนี้มีความเหมาะสมแก่การสร้างที่พักของผู้คนที่เดินทางที่เจ็บไข้ เป็นสถาน “อโรคยาศาล” หรือโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้คนสมัยก่อนได้แวะพักรักษาตัว แต่เนื่องจากที่ตั้งบริเวณ ปราสาทเป็นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึงประกอบกับการเสื่อมถอยของอาณาจักรขอม ทำให้ปราสาทแห่งนี้ ผุพังไปตามกาลเวลา (ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านหมื่นชัย, 2564 :1) ปราสาทมีชัย เดิมตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดปราสาทมีชัย ปัจจุบันได้มีถนนมาตัดผ่านบริเวณวัดและปราสาทแยกออกจากกัน (พระทองคำ อภินันท์, 2564: สัมภาษณ์)

2.3 หลักฐานทางโบราณคดี

พบภาพสลักพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ มีท่อนพวงมาลัยออกมาจากจุดกึ่งกลางของทับหลัง อีกชิ้นหนึ่งเป็นรูปพระกฤษณะปราบนาคกาลียะ มีท่อนพวงมาลัยออกมาจากจุดกึ่งกลางของทับหลังและมีบริวารของพระคเณศอยู่ที่ปลายทั้งสองข้าง ศิลปะขอมแบบแปรรูป ประกาศกรมศิลปากร ขึ้นทะเบียนและโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา : เล่มที่ 98 ตอนที่ 104 เมื่อ 30 มิถุนายน 2524 (ราชกิจจานุเบกษา, 2524: 2036)

2.4 ความสำคัญของแหล่งทางประวัติศาสตร์โบราณคดี

ปราสาทมิชัยสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 15 มีลักษณะแผนผังเป็นอโรคยาศาลหรือศาสนสถานประจำโรงพยาบาล เนื่องจากพุทธศาสนาเถรวาทในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (สารจากผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์, 2556: 84)

สรุปได้ว่า จากบันทึกและคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ว่า วัดปราสาทมิชัย มีแหล่งวัตถุโบราณหลายชนิดจำนวนมาก และมีปราสาทศิลาแลงเรียกว่า “ปราสาทโครา” เป็นที่บำบัดรักษาโรคต่างๆ ในสมัยนั้น สันนิษฐานว่า ปราสาทมิชัยหรือปราสาทมิชัย สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 15 ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งราชอาณาจักรขอม เป็น “อโรคยาศาล” หรือโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้คนสมัยก่อนได้แวะพักรักษาตัว ปราสาทแห่งนี้ก่อด้วยอิฐทั้งหลัง มีลักษณะเป็นผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ปัจจุบันเหลือเพียงผนังสองด้าน ส่วนผนังด้านหน้ามีร่องรอยคูน้ำล้อมรอบ ไม่พบร่องรอยสลักใดๆ ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 บ้านถนน ตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ หลักฐานทางโบราณคดี พบภาพสลักพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ มีท่อนพวงมาลัยออกมาจากจุดกึ่งกลางของ ทับหลัง อีกชิ้นหนึ่งเป็นรูปพระกฤษณะปราบนาคกาลียะ มีท่อนพวงมาลัยออกมาจากจุดกึ่งกลางของทับหลังและมีบริวารของพระคเณศอยู่ที่ปลายทั้งสองข้าง เป็นศิลปะขอมแบบแปรรูป และกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2524

วิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษา แบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ สภาพสังคม และวัฒนธรรมประเพณี ดังนี้

3.1 สภาพสังคม

ประชากรดั้งเดิมอำเภอสังขะ มีชนกลุ่มใหญ่อยู่สองกลุ่ม คือ กลุ่มชนชาวกวย และกลุ่มชนชาวเขมร ส่วนชุมชนลาวจะเป็นชุมชนเข้ามาตั้งรกรากใหม่ หมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่ไม่เกิน 60 ปี จะประกอบไปด้วยชุมชนชาวลาว กวย และเขมรรวมกัน ประชากรทั้งสามกลุ่มจะผูกพันกันทางสังคม โดยต่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและผูกพันกัน ประสานความเป็นพี่น้องกันอย่างแนบแน่นด้วยการเกี่ยวพันกันทางการแต่งงาน จึงมีการผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ไม่เคยพบปัญหาของการใช้ภาษา

ที่ต่างกันแต่อย่างไร รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, 2564: 3)

3.2 วัฒนธรรมประเพณี

ประชากรในอำเภอสังขะ เป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์ ที่มีประชากรร้อยละ 93 อาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ได้แก่ เทศบาลเมืองสุรินทร์ และเทศบาลตำบลอีก 23 แห่ง เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณีและความเป็นอยู่เนื่องจากประชากรที่พูดภาษาต่างกัน 3 กลุ่ม หรือ “สุรินทร์ 3 เผ่า” คือ เขมร ส่วย และลาว แต่ประชากรทั้งหมดมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคี ต่างได้รักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาของตนไว้เป็นอย่างดี และเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และมีประเพณีที่สำคัญมากมาย ได้แก่ ประเพณีบวชนาค ช้าง ...ประเพณีแซนโหมงตา กันตรึม การกวนข้าวทิพย์ การแต่งงาน หรือ แซนการ์ กระบี่ปดิงตอง เรือมอันเร หรือ ลูตอันเร เรือมตรด เรือมอายัย โซง สะบ้า ลีเกเขมร มโหรีเจรียง และ เจรียงเบริน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์, 2564: 15)

สรุปได้ว่า ชาวอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จะเป็นกลุ่มชนชาวกวย และกลุ่มชนชาวเขมร และชาวลาวเป็นชุมชนเข้ามาตั้งรกรากใหม่ ซึ่งชุมชนทั้งสามกลุ่มจะผูกพันกันทางสังคม อย่างแนบแน่นด้วยการเกี่ยวพันกันทางการแต่งงาน จึงทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี เรียกได้ว่าเป็น “สุรินทร์ 3 เผ่า” คือ เขมร ส่วย และลาว ซึ่งรักษาภาษา วัฒนธรรม ประเพณีของตนไว้เป็นอย่างดี เช่น ประเพณีเคาะระฆังพันใบ ประเพณีแซนโหมงตา กันตรึม เรือมอันเร เรือมตรด เรือมอายัย ลีเกเขมร และเจรียงเบริน เป็นต้น

คุณค่าของปราสาทหินชัยที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ถึงแม้ว่า ปราสาทหินชัยจะเป็นโบราณสถานที่ยังคงสภาพเหลือเพียงซากปรักหักพังอันเป็นไปตามกาลเวลา แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียงแค่วัตถุภายนอกเท่านั้น แต่คุณค่าภายในอันเนื่องด้วยองค์ปราสาทหินชัยยังคงอยู่เคียงคู่กับชาวพุทธพื้นถิ่นในเขตอำเภอสังขะและใกล้เคียงได้เป็นอย่างดี และยังชาวพุทธพื้นถิ่นในเขตอำเภอสังขะและใกล้เคียงต่างก็ยังคงมีความศรัทธาในองค์ปราสาทอย่าไม่ผันแปรไปตามกาลเวลา ดังนั้น จากการที่ผู้เขียนได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในบริเวณรอบองค์ปราสาท โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละประเด็นที่ผู้เขียนสอบถาม ผู้เขียนได้แยกออกเป็นประเด็นในนำเสนอเอาไว้ทั้งหมด 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1) **คุณค่าในด้านปัจเจกบุคคล** จำนวน 1 คนกล่าวว่า “ปราสาทหินชัยหรือปราสาทหินชัย ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ฟังว่า ในสมัยก่อนสถานที่แห่งนี้เป็นสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้คนได้แวะมาพักรักษาตัวหรือเรียกว่า “อโรคยาศาล” หมายถึง สถานที่หรือศาลาที่ปลอดจากโรค หรือเป็นเหมือนสุขศาลาในอดีต ทำให้มีคุณค่าทางด้านร่างกาย เพราะทำให้เราหายเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อ

ร่างกายเราแข็งแรงแล้วก็จะมีผลต่อจิตใจ เรียกได้ว่า เมื่อสุขภาพกายดีจิตใจก็ดีขึ้นไปด้วย ทำให้มีความสุขกายสุขใจ” (จำนงค์ ใจหนึ่ง, 2564: สัมภาษณ์)

ในประเด็นนี้ วิโรจน์ ชีวสุขถาวร กล่าวว่า “อโรคยาศาลจึงถือเป็นหนึ่งในกลุ่มปราสาทชุมชนในสายวัฒนธรรมขอมที่สำคัญ เปรียบเสมือนการรวมพื้นที่ที่ใช้รักษาผู้ป่วยทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป เป็นการรักษาโรคแบบแผนโบราณผสมผสานความสัมพันธ์ของความเชื่อต่อการเคารพพระพุทธเจ้า แม้ว่าตัวอาคารที่ปรากฏให้เห็นจะมีขนาดเล็ก แต่จากรูปแบบที่เป็นมาตรฐานและรูปเคารพประดิษฐานภายในที่สอดคล้องกับแนวความคิดในการสร้างเพื่อใช้บำบัดโรคร้ายไข้เจ็บให้แก่ประชาชน จึงทำให้พื้นที่ดังกล่าวเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี” (วิโรจน์ ชีวสุขถาวร, 2558: 51) สอดรับกับความคิดเห็น วรณวิภา สุนต์ตา “การสร้างอโรคยาศาลของพระองค์อาจมีสาเหตุดังปรากฏในจารึกจำนวนมากที่พบในประเทศไทย เช่น จารึกด้านประกาศ จารึกปราสาท จารึกพิมาย และจารึกปราสาทตาเมียนโตจ ซึ่งข้อความของจารึกก็เหมือนหรือคล้ายกัน โดยกล่าวสรรเสริญพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ดังความตอนหนึ่งว่า “โรคทางกายของปวงชนนี้เป็นโรคทางใจที่เจ็บปวดยิ่ง แม้มิใช่ความทุกข์ของพระองค์เอง แต่ความทุกข์ของราษฎร์เปรียบเหมือนความทุกข์ของผู้ปกครอง” (วรณวิภา สุนต์ตา, 2548: 1)

สรุปได้ว่า คุณค่าด้านร่างกาย เมื่อประชาชนได้ไปรักษาที่ปราสาทหมื่นชัย ซึ่งเป็น “อโรคยาศาล” เปรียบเสมือนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพหรือโรงพยาบาลในชุมชนเมืองในสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นการรักษาแบบแผนโบราณ ทำให้หายจากเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อร่างกายแข็งแรงแล้วก็จะมีผลต่อจิตใจควบคู่กันไป เรียกได้ว่า เมื่อสุขภาพกายดีจิตใจก็ดีขึ้นไปด้วย

2) คุณค่าในด้านจิตใจ

พระทองคำ อภินนโท กล่าวว่า “ปราสาทหมื่นชัย มีความสำคัญกับชุมชน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับความเจ็บป่วยได้ป่วย โดยชาวพุทธจะมาบนบานที่ปราสาทหมื่นชัย เพื่อขอให้หายป่วย ซึ่งก็ปรากฏว่าหายป่วยไปหลายราย...และมีคุณค่าทางจิตใจ ที่ได้เห็นความเพียรของคนในสมัยโบราณในการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีความประณีตงดงาม” (พระทองคำ อภินนโท, 2564: สัมภาษณ์)

ในประเด็นนี้ มีผลทำให้เกิดคุณค่าด้านจิตใจ โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่า ถ้าเจ็บป่วยก็จะมาบนบานที่ปราสาทหมื่นชัยขอให้หายป่วย ซึ่งก็หายป่วยไปหลายราย เป็นไปตามแนวคิดของ ทศภรณ์ แซ่ตั้ง กล่าวว่า การบนบานถือได้ว่าเป็นยาทางใจอย่างหนึ่ง สำหรับผู้ที่ต้องการที่พึ่งหรือที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเมื่อใดที่ชาวบ้านรู้สึกว่าการดำเนินชีวิตมีความมั่นใจในด้านต่างๆ แล้ว การบนบานคงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยลดความเครียดทางอารมณ์ได้ ถึงแม้ว่าการบนบานจะไม่ได้ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังเอาไว้ทุกครั้งที่บนก็ตาม(ทศภรณ์ แซ่ตั้ง, 2544: 98) และ พระครูสิริรัตนาวุตร กล่าวว่า “การบนบาน หมายถึง การขอให้ได้ในสิ่งที่ตนหวังกับองค์เทพที่ศักดิ์สิทธิ์องค์ใดองค์หนึ่ง เมื่อได้ตามที่

บนบานแล้วก็นำสิ่งของที่บนบานไว้นั้นมาแก้บนตามสัญญา การบนบานนี้จะมีเครื่องบนบานเป็น สิ่งมีชีวิตที่ตายและสุกแล้ว มีหัวหมู ไข่ต้ม ดอกไม้ แต่ผลไม้จะเป็นผลไม้ที่ดิบและสดหรือขึ้นอยู่กับองค์ เคารพนั้นๆ” (พระครูสิริรัตนาวุธ, 2558: 5) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การบนบาน เป็นการขอให้ได้ใน สิ่งที่ยึดมั่นกับองค์เทพที่ศักดิ์สิทธิ์องค์ใดองค์หนึ่ง ที่สถิตปกปักรักษาปราสาทหมื่นชัย เมื่อได้ตามที่บน บานแล้วก็นำสิ่งของที่บนบานไว้นั้นมาแก้บนตามสัญญา เมื่อเจ็บป่วยก็จะมาบนบานที่ปราสาทหมื่นชัย ขอให้หายป่วย การบนบานถือได้ว่าเป็นยาทางใจ เป็นที่พึ่งหรือที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อความมั่นใจ และช่วยลดความเครียดทางอารมณ์ได้ แม้ว่าจะไม่ได้รับความสำเร็จตามที่บนบานไว้ก็ตาม และมี คุณค่าทางจิตใจ ที่ได้เห็นความเพียรของคนในสมัยโบราณในการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีความประณีต งดงาม”

ในประเด็นนี้ โกสุม สายใจ และคณะ ได้สรุปการรับรู้คุณค่าทางความงามหรือการรับรู้ทาง สุนทรียะของมนุษย์ไว้ ดังนี้ 1) การรับรู้ค่าความงามได้เพราะสิ่งต่างๆ มีความงามอยู่ในตัวมันเอง สิ่ง ที่มีความงามจะปรากฏให้เห็นในลักษณะของรูปร่าง รูปทรง ได้สัดส่วนเหมาะสมจนกำหนดเป็นเกณฑ์ ขึ้น นอกจากนี้ การอธิบายถึงความงาม หรือสิ่งที่มีความงาม แม้จะพรรณนาละเอียดอย่างไรก็ตาม จะได้ผลน้อยกว่าการได้พบ ได้เห็น ได้สัมผัสของจริง ทำให้ให้เกิดการรับรู้ในขณะนั้น (ประสบการณ์ ตรง) 2) รับรู้ค่าความงามได้เพราะจิตของเรากำหนดเอง ความงามเป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นใน ความคิด ในความรู้สึกของมนุษย์ถ้าสิ่งต่างๆ มีความงามอยู่จริงมนุษย์ทุกคนก็ต้องเห็นความงามเท่ากัน แต่ในความจริงแล้วเราเห็นความงามต่างกัน เพราะมีอารมณ์มีความรู้สึกต่างกันขึ้นอยู่กับความชอบ หรืออารมณ์ความรู้สึกของแต่ละคน (จิตพิสัย) นอกจากนี้อารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์มีผลโดยตรง ต่อการรับรู้ค่าความงาม การรับรู้ค่าความงามทางศิลปะ เป็นสภาวะที่เหมาะสมทั้งวัตถุสิ่งของ (สิ่ง สุนทรีย์) มีความงามความไพเราะ อันเกิดจากทักษะฝีมือของศิลปิน ผู้ดู ผู้ชมอยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะ รับรู้พร้อมที่จะฟัง (ไม่มีการบังคับ) การรับรู้ค่าความงามทางศิลปะก็จะเกิดขึ้นมากน้อยตามกรอบ ประสบการณ์ของแต่ละคน” (โกสุม สายใจ และคณะ, 2547: 20-22)

สรุปได้ว่า คุณค่าด้านจิตใจ ในการบนบาน เป็นการขอให้ได้ในสิ่งที่ตนหวังกับองค์เทพที่ ศักดิ์สิทธิ์องค์ใดองค์หนึ่ง ที่สถิตปกปักรักษาปราสาทหมื่นชัย เมื่อได้ตามที่บนบานแล้วก็นำสิ่งของที่บน บานไว้นั้นมาแก้บนตามสัญญา เมื่อเจ็บป่วยก็จะมาบนบานที่ปราสาทหมื่นชัยขอให้หายป่วย การบน บานถือได้ว่าเป็นยาทางใจ เป็นที่พึ่งหรือที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อความมั่นใจและช่วยลดความเครียด ทางอารมณ์ได้ แม้ว่าจะไม่ได้รับความสำเร็จตามที่บนบานไว้ก็ตาม และการรับรู้ความงามทางใจด้าน ศิลปะของปราสาทหมื่นชัย เป็นการรับรู้ค่าความงามได้เพราะจิตของเรากำหนดเอง ความงามเป็น เรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นในความคิด ซึ่งในความจริงแล้วเราเห็นความงามต่างกัน เพราะมีอารมณ์มี ความรู้สึกต่างกันขึ้นอยู่กับความชอบหรืออารมณ์ความรู้สึกของแต่ละคน

3) คุณค่าในด้านสังคม

จำนงค์ ใจหนึ่ง กล่าวว่า “เมื่อมีงานประจำปีก็จะมาช่วยงานจัดเครื่องบวงสรวง และเข้าร่วมในพิธีบวงสรวงทุกปี ซึ่งมีชาวอำเภอสังขะและประชาชนใกล้เคียงมาร่วมพิธีเป็นอันมาก ทำให้ได้เห็นถึงพลังสามัคคีในการร่วมมือร่วมใจช่วยกันจัดงานประเพณีบวงสรวงของชุมชนในอำเภอสังขะเป็นอย่างดี” (จำนงค์ ใจหนึ่ง, 2564: สัมภาษณ์)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “สามัคคี” หมายถึง น. ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน ว.ที่พร้อมเพรียงกันทำ ที่ร่วมมือร่วมใจกันทำ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้ความหมาย “สารณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547: 237) และ แก่นของสารณียธรรม คือ ความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ดังนี้ 1. เมตตาภายกรรม คือ การแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรทางกาย 2. เมตตาวัจกรรม คือ มีการกระทำทางวาจาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อกัน 3. เมตตา मनกรรม คือ มีจิตใจปรารถนาดีกับมิตรประเทศ ปราศจากอกุศลจิตไม่หว่าดระแวง 4. สาธารณโภคี คือ การจัดสรรผลประโยชน์ที่เหมาะสม 5. สีลสามัญญตา คือ มีความประพฤติที่เหมาะสมต่อกัน 6. ทิฐิสามัญญตา คือ มีความเห็นที่สอดคล้องกัน (พระสมพงษ์ ชินวงศ์, พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, และขันทอง วัฒนะประดิษฐ์, 2561: 119-133) คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถรู้แจ้งเห็นจริง ได้ด้วยตนเองและทำให้ผู้ปฏิบัติพ้นทุกข์เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริง หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการบริหารจัดการในหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและเอกชนทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล นำมาซึ่งความสำเร็จและเกิดการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า คุณค่าด้านความสามัคคี ชุมชนในอำเภอสังขะ มีความสามัคคีในการร่วมมือร่วมใจความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน พร้อมเพรียงกันทำร่วมมือร่วมใจกันช่วยกันจัดงานประเพณีบวงสรวงเป็นประจำปีทุกปีของชุมชนในอำเภอสังขะ โดยจะมาช่วยกันจัดเครื่องบวงสรวง ทำให้ได้เห็นถึงพลังสามัคคีของชุมชนในอำเภอสังขะ ตามหลักสารณียธรรม 6 หลักในการอยู่ร่วมกันในด้าน 1) เมตตาภายกรรม ความเป็นมิตรทางกาย 2) เมตตาวัจกรรม การแสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อกัน 3) เมตตา मनกรรม มีจิตใจปรารถนาดีต่อกัน 4) สาธารณโภคี การจัดสรรผลประโยชน์ที่เหมาะสม 5) สีลสามัญญตา มีความประพฤติที่เหมาะสมต่อกัน 6) ทิฐิสามัญญตา คือ มีความเห็นที่สอดคล้องกัน

4) คุณค่าในด้านศิลปะและวัฒนธรรม

พระทองดำ อภินนโท กล่าวว่า “อีกประการหนึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ ประชาชนจะมาเที่ยวที่ปราสาทหินชัยและกัณเฑาะพที่ปราสาทก้งแอนไปพร้อมกัน และมีความ

เชื่อว่าถ้าใครเก็บเศษหินหรือเศษดินหรืออะไรที่เกี่ยวกับปราสาท จะมีอันเป็นไป เจ็บไข้ได้ป่วยต้องเอามาคืน จึงจะหายป่วย และด้านอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมของชุมชน ซึ่งอบต.กระเทียม มีประเพณีบวงสรวงปีละครั้ง ในวันที่ 9 เดือน 9 ของทุกปี เพื่อขอขมาลาโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกปักรักษาปราสาท และเพื่อให้ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล ซึ่งเป็นความเชื่อของชุมชนเพื่อความสบายใจ” (พระทองดำ อภินันโท, 2564: สัมภาษณ์)

ในประเด็นนี้ พระเทพเวที กล่าวว่า “วัฒนธรรม เป็นผลของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคม และหมายรวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคม ทั้งจิตใจของคน ค่านิยม ระบบความคิดคุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม แนวความคิดลักษณะความสัมพันธ์ของมนุษย์ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถภูมิปัญญาที่ช่วยให้มนุษย์อยู่รอดและเจริญสืบต่อมา กล่าวได้ว่าทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นผลผลิตที่ปรากฏเป็นรูปแบบและนามธรรมมาจากกระบวนการวัฒนธรรมของมนุษย์ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีค่าหรือเป็นตัวแทนสื่อถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้แบ่งประเภทได้ 2 ประเภท ดังนี้

1) ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ และซากสิ่งของที่สามารถมองเห็น เป็นต้น

2) ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) เช่น ประเพณีมุขปาฐะ ศิลปะการแสดง คติความเชื่อ เป็นต้น” (พระเทพเวที อ้างในสายันต์ ไพรชาญจิตร, 2550: 25-27) และธนิ เลิศชาญฤทธิ์ กล่าวว่า ทรัพยากรวัฒนธรรม เป็นส่วนประกอบของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคมมนุษย์ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ สิ่งก่อสร้างที่จับต้องมองเห็นได้ (tangible forms) และที่เป็นความหมาย (meaning) ความรู้/ภูมิปัญญา (knowledge/wisdom) จินตนาการ (imaginations) ความรู้สึกนึกคิด (feeling) ศิลปะและการแสดงออก (expressive behaviors) ที่ไม่สามารถจับต้องหรือสัมผัสทางกายภาพได้ (intangible forms) ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถจัดการให้เกิดประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละชุมชน แต่ละสังคม แต่ละยุคสมัยได้และทรัพยากรวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบันประกอบด้วยสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดมาจากอดีต (heritage) และสิ่งที่ยังสร้างสรรค์ดัดแปลงขึ้นมาใหม่ (Creations/vital cultural resources) เพื่อใช้สอยให้สมประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม (ธนิ เลิศชาญฤทธิ์, 2554: 164-165)

สรุปได้ว่า คุณค่าด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน ปราสาทหมื่นชัยและปราสาทอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธ และความเชื่อว่าการเก็บเศษหินหรือเศษดินหรือสิ่งของในบริเวณปราสาท จะมีอันเป็นไป เจ็บไข้ได้ป่วยต้องเอามาคืน จึงจะหายป่วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนผู้มาเยือนไม่ควรทำ ควรจะช่วยกันรักษาปราสาทหมื่นชัยและปราสาทอื่น ๆ ไว้เพื่อเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาภูมิหลังของบรรพบุรุษและรากเหง้าความเป็นมาของชุมชน อันเป็นการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญของ

ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ และสร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่น ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งอบต.กระเทียม ได้จัดประเพณีบวงสรวงปีละครั้ง ในวันที่ 9 เดือน 9 ของทุกปี เพื่อขอขมาลาโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกปักรักษาปราสาท และเพื่อให้ฝนฟ้าตกตามฤดูกาลอันเป็นความเชื่อของชุมชน ซึ่งภาครัฐควรสนับสนุนให้มีพิธีภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิธีภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย

สรุป

ปราสาทหมีชัย: ประวัติและคุณค่าที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์สรุปได้ใน 3 ประเด็น คือ 1) ปราสาทหมีชัยหรือปราสาทหมีชัย สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 15 ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งราชอาณาจักรขอม เป็น “อโรคยาศาล” หรือโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้คนสมัยก่อนได้แวะพักรักษาตัว หลักฐานทางโบราณคดี พบภาพสลักพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ มีท่อนพวงมาลัยออกมาจากจุดกึ่งกลางของทับหลัง อีกชิ้นหนึ่งเป็นรูปพระกฤษณะปราบนาคกาลิยะ มีท่อนพวงมาลัยออกมาจากจุดกึ่งกลางของทับหลังและมีบริวารของพระคเณศอยู่ที่ปลายทั้งสองข้าง เป็นศิลปะขอมแบบแปรูป และกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2524 2) วิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ชาวอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จะเป็นกลุ่มชนชาวกวย ชนชาวเขมร และชาวลาว เป็นชุมชนเข้ามาตั้งรกรากใหม่ ซึ่งชุมชนทั้งสามกลุ่มจะผูกพันกันทางสังคม อย่างแนบแน่นด้วยการเกี่ยวพันกันทางการแต่งงาน จึงทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี เช่น ประเพณีเคาะระฆังพันใบ ประเพณี แชนโฌนตา กันตรึม เรือมอันเร เรือมตรด เรือมอ้ายย ลีเกเขมร และเจรียงเบริน เป็นต้น 3) คุณค่าของปราสาทหมีชัยที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ในคุณค่า 4 ด้าน คือ (1) *คุณค่าด้านร่างกาย* เมื่อประชาชนได้ไปรักษาที่ปราสาทหมีชัย ซึ่งเป็น “อโรคยาศาล” เปรียบเสมือนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพหรือโรงพยาบาลในชุมชนเมืองในสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นการรักษาแบบแผนโบราณ ทำให้หายจากเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อร่างกายแข็งแรงแล้วก็มีผลต่อจิตใจควบคู่กันไป เรียกได้ว่าเมื่อสุขภาพกายดีจิตใจก็ดีตามไปด้วย (2) *คุณค่าด้านจิตใจ* เมื่อเจ็บป่วยก็จะมาบนบานที่ปราสาทหมีชัยขอให้หายป่วย การบนบานถือได้ว่าเป็นยาทางใจ เป็นที่พึ่งหรือที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อความมั่นใจและช่วยลดความเครียดทางอารมณ์ได้ แม้ว่าจะไม่ได้รับความสำเร็จตามที่บนบานไว้ก็ตาม และการรับรู้ความงามทางใจด้านศิลปะของปราสาทหมีชัย เป็นการรับรู้ค่าความงามได้เพราะจิตของเรากำหนดเอง ความงามเป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นในความคิด ซึ่งในความจริงแล้วเราเห็นความงามต่างกัน เพราะมีอารมณ์มีความรู้สึกต่างกันขึ้นอยู่กับความชอบหรืออารมณ์ความรู้สึกของแต่ละคน (3) *คุณค่าด้านความสามัคคี* ชุมชนในอำเภอสังขะ มีความสามัคคีในการร่วมมือร่วมใจความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน ร่วมมือร่วมใจกันช่วยกันจัดงานประเพณีบวงสรวงเป็นประจำทุกปีของชุมชนใน

อำเภอสังขะ โดยจะมาช่วยกันจัดเครื่องบวงสรวงทำให้ได้เห็นถึงพลังสามัคคีของชุมชนในอำเภอสังขะหลักในการอยู่ร่วมกันตามหลักสารณียธรรม 6 (4) *คุณค่าด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน* ปราสาทมิชัยและปราสาทอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธ และความเชื่อว่าการเก็บเศษหินหรือเศษดินหรือสิ่งของในบริเวณปราสาท จะมีอันเป็นไปเจ็บไข้ได้ป่วยต้องเอามาคืนจึงจะหายป่วยซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนผู้มาเยือนไม่ควรทำ ควรจะช่วยกันรักษาปราสาทมิชัยและปราสาทอื่น ๆ และการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ และสร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นที่ต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลกระเทียม ได้จัดประเพณีบวงสรวงปีละครั้ง ในวันที่ 9 เดือน 9 ของทุกปี เพื่อเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาภูมิหลังของบรรพบุรุษและรากเหง้าความเป็นมาของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2554). **ปราสาทมิชัย**. [ออนไลน์]. <https://previous.thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/4960>. [7 ธันวาคม 2564].
- โกสุม สายใจ และคณะ. (2547). **สุนทรียภาพของชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ทัศนธรณ์ แซ่ตั้ง. (2540). “ความเชื่อเกี่ยวกับการบนบานและการแก้บน: กรณีศึกษาบ้านปากกั้ง หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแฝก อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์”. **สารนิพนธ์ประกาศนียบัตร**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านหมื่นชัย. (2564). **ปราสาทมิชัยหรือหมื่นชัย**. [ออนไลน์]. <https://www.thaimiceconnect.com/business/detail/10379> [12 กันยายน 2564].
- ปึกหมุดเมืองไทย. (2564). **วัดปราสาทมิชัย**. [ออนไลน์]. <https://pukmudmuangthai.com/detail/7419> [12 กันยายน 2564].
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2534). **วัฒนธรรมแม่น้ำมูลเชิงชาติพันธุ์วิทยาและประวัติศาสตร์ กรณีการผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ กวย เขมร และลาว วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณี เขมรลาว ส่วย สุรินทร์**. กรุงเทพมหานคร: สารมวชน.
- พระครูสิริ รัตนานวัตร. (2556). **การบนบาน บวงสรวง: แนวคิด หลักการ อิทธิพล ต่อสังคมไทย**. บทสังเคราะห์งานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

- วิโรจน์ ชีวาสุขถาวร. (2558). “ความสมดุลของการใช้พื้นที่ภายในโบราณสถานกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาศาสนสถานประจำโรคยาศาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”.
- วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- วรรณวิภา สุนต์ตา. (2548). **ชัยวัฒน์ที่ 7 มหาราชวงศ์สุดท้ายของอาณาจักรกัมพูชาผู้เนรมิตสถาปนาปราสาทบายน และเมืองนครธม.** กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2524). **ประกาศกรมศิลปากร.** เล่มที่ 98 ตอนที่ 104 เมื่อ 30 มิถุนายน 2524 ประกาศ ณ วันที่ 28 เมษายน 2524.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2547). **ธรรมบุญชีวิต.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา
- พระสมพงษ์ ชินวิโส, พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, และชันทอง วัฒนประดิษฐ์. (2561). “การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธี เพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีมของพระวิทยากรวิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ”. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร,** 6 (1), 119-133.
- สารจากผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์. (2556). **เส้นทางอารยธรรมมรดกล้ำค่าสุรินทร์.** พิมพ์ครั้งแรก. สำนักงานจังหวัดสุรินทร์ ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9. (2548). เล่ม 30. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สายันต์ ไพรชาญจิตร. (2550). **การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2539). **ท่องเที่ยวอารยธรรม : การค้นคว้าเกี่ยวกับโบราณคดีในประเทศไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธุรกิจก้าวหน้า.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. **ประวัติความเป็นมา.** [ออนไลน์]. [https://district.cdd.go.th/sangkha/โครงสร้างบุคลากร/ประวัติความเป็นมา/\[12 กันยายน 2564\]](https://district.cdd.go.th/sangkha/โครงสร้างบุคลากร/ประวัติความเป็นมา/[12 กันยายน 2564]).
- หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์. (2534). **ย้อนอดีตเมืองสุรินทร์.** รายงานการสำรวจสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในจังหวัดสุรินทร์. วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณีเขมร ลาว ส่วย สุรินทร์. กรุงเทพมหานคร: สารมวลชน.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์. **ประเพณีวัฒนธรรม.** [ออนไลน์]. <http://www.surinpao.org/userfiles/s2.pdf> [12 กันยายน 2564].
- สัมภาษณ์ จำนวน 1 คน. (2564). ผู้ใหญ่บ้านถนน. ตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. 11 กันยายน 2564.

- สัมภาษณ์พระทองคำ อภินันโธ. (2564). พระลูกวัดปราสาทมีชัย. ตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ
จังหวัดสุรินทร์. 11 กันยายน 2564.
- สัมภาษณ์พระทองคำ อภินันโท. (2564). พระลูกวัดปราสาทมีชัย. ตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ
จังหวัดสุรินทร์. 11 กันยายน 2564.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ (นำไปใช้ในปีที่ 8 ฉบับที่ 2)

1. สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

บัณฑิตศึกษา ห้อง 412 ชั้น 1 อาคารพระพรหมบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ 305 หมู่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
โทรศัพท์ 09-4514-1161, 08-3374-8741, 086-4654195, 08-1725-8693
E-mail: Vanamdr@hotmail.com

2. ประเภท การส่ง การตรวจสอบ การเตรียม และการพิจารณาคัดเลือกบทความ

วารสารวณิฆ้องแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ มีการกำหนดประเภท การส่ง การตรวจสอบ การเตรียม และการพิจารณาคัดเลือกบทความตีพิมพ์ในวารสารดังนี้

2.1 ประเภทบทความ

วารสารวณิฆ้องแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ บทความที่เขียนขึ้นเป็นผลงานที่ได้จากการทำวิจัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิจัยโดยทั่วไปมักประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัย อภิปรายผล สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

2.1.2 บทความทางวิชาการ (Academic Article) ได้แก่ บทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ลักษณะวิเคราะห์ วิจัย โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี หรือนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปมักประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง

2.1.3 บทความในลักษณะอื่น เช่น ๑) บทความพิเศษ (Special Article) ได้แก่ บทความที่นำเสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ อย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ ๒) บทความปริทรรศน์ (Review Article) ได้แก่ บทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ วารสาร จากผลงานหรือประสบการณ์ ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย เปรียบเทียบกัน ๓) บทความปกิณกะ (Miscellany Article) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล

ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นต้น สำหรับรูปแบบบทความในลักษณะอื่นโดยทั่วไปมักใช้เช่นเดียวกับบทความทางวิชาการ (Academic Article)

2.2 การส่งบทความ

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวณิภองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์ของบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์Website:https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434 และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

2.3 การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

2.4 การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้แบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง สำหรับบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Time Ex Roman ขนาดอักษร 12 และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและด้านซ้าย ขนาด 3.81 ซม., ขอบด้านขวาและด้านล่าง ขนาด 2.54 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้าทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้า กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

2.5 การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

3. รูปแบบบทความวิจัย

รูปแบบบทความวิจัยโดยทั่วไปมักประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ชื่อบทความ (Article) ให้เขียนชื่อของบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.2 ชื่อผู้นิพนธ์ (Name and Surname of Author) ให้เขียนชื่อผู้นิพนธ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3 หน่วยงานต้นสังกัด (Affiliated agency) ให้เขียนว่าผู้เขียนบทความมีหน่วยงานต้นสังกัดจากที่ใด (สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย) หรือกรณีเป็นนิสิต นักศึกษา ควรมีรายละเอียด เช่น หลักสูตร สาขา มหาวิทยาลัย ปีดำเนินงานวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และตำแหน่งวิชาการของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยเขียนคำอธิบายเพิ่มเติมไว้เป็นเชิงอรรถแสดงไว้ตอนบนทางด้านขวาของหน้ากระดาษใต้ชื่อบทความที่เป็นภาษาอังกฤษ

3.4 บทคัดย่อ (Abstract) บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนให้ได้ใจความทั้งหมด บทคัดย่อของบทความไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง ให้มีเนื้อหาเขียนไว้ในบทคัดย่อที่สำคัญเพียง 2 ส่วน คือ วัตถุประสงค์และผลการวิจัย เท่านั้น

3.5 คำสำคัญ (Keyword) คือ คำที่เขียนขึ้นให้ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา ปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละคำเขียนคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำ

3.6 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เขียนให้เห็นประเด็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัยว่ามีภูมิหลังอย่างไร ปัญหาดังกล่าวมีผู้เสนอแนวคิด ทฤษฎี ใดอย่างไร มีประเด็นใดที่ยังมิได้คำตอบ หากวิจัยเรื่องนี้แล้วคาดว่าจะได้คำตอบปัญหานี้อย่างไร เขียนให้ชัดเจน มีข้อมูลที่เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

3.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือ จุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน ควรเขียนแยกกันให้เห็นเป็นข้อ ๆ

3.8 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด รูปแบบการวิจัย ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง (วิจัยเชิงปริมาณ) กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (วิจัยเชิงคุณภาพ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล (ถ้ามี) แต่ละประเด็นมีรายละเอียดชัดเจน

3.9 ผลการวิจัย (Results) เป็นการนำเสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ในการนำเสนอผลการวิจัย อาจใช้ภาพถ่าย ตาราง หรือแผนภูมิประกอบได้

3.10 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการอภิปรายผลการวิจัยเข้ากับหลักแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อค้นพบการวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาการวิจัย หรือทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.11 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้นิพนธ์ควรเขียนให้ได้ทั้ง ๓ ประเด็น คือ ๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ๒) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ ๓) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.12 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์ การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่าย ทันสมัย ถูกต้อง การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่มีใช้ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษไว้ถูกต้อง เป็นรูปแบบเดียวกัน

4. รูปแบบบทความวิชาการ หรือบทความในลักษณะอื่น

รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปมักประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ชื่อบทความ ชื่อผู้นิพนธ์ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อ คำสำคัญ ให้ปรับใช้ตามที่ได้แนะนำไว้ในบทความวิจัย ข้อ 3.1-3.5 โดยอนุโลม

4.2 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัย การทบทวนข้อมูลจากเอกสาร รายงานวิจัย และหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทความในเรื่องนี้ และ กล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบ เขียนให้ชัดเจน โดย นำข้อมูลที่ เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

4.3 เนื้อหา (Content) คือ ส่วนเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้ผู้อ่าน ได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีการกำหนดประเด็นและรายละเอียดชัดเจน น่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ สมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

4.4 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

4.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งได้นำเสนอไว้แล้วใน (ข้อ 3.13)

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

1.5 นิ้ว
หรือ
3.81 ซม.

1 นิ้ว
หรือ
2.54 ซม.

(ชื่อบทความ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)	
(ชื่อบทความ)ภาษาอังกฤษ (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)	
เว้น 1 บรรทัด	
ชื่อ-นามสกุลผู้รับผิดชอบบทความภาษาไทย (14 pt)	
Name and Surname of Author (14 pt)	
หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)	
เว้น 1 บรรทัด	
บทคัดย่อ (18 pt)	
(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....	
คำสำคัญ : 3-5 คำ	
Abstract (16 pt)	
(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....	
Keywords:	
บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)	
(16 pt)	
วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)	
(16 pt)	
วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)	
(16 pt)	
ผลการวิจัย (18 pt)	
(16 pt)	
อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)	
(16 pt)	
ข้อเสนอแนะ (18 pt)	
1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	
2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	
เอกสารอ้างอิง (18 pt)	
(ไทย) (16 pt)	
(อังกฤษ) (16 pt)	

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

รูปแบบการวิจัย

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

(ชื่อบทความ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อบทความ)ภาษาอังกฤษ (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ-นามสกุลผู้นิพนธ์บทความภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (16 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

Keywords:

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

5. การเขียนเอกสารอ้างอิง ตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (แทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ)

5.1 หนังสือ

5.1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

ตัวอย่าง

อ้างพระไตรปิฎกภาษาบาลี (ที.สี. (บาลี), 9/276/97)

อ้างพระไตรปิฎกภาษาไทย (ที.สี. (ไทย), 9/276/97)

5.1.2 หนังสือ และวารสาร

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่า พระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วย ฉายานาม (ชื่อภาษาบาลี) และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ ชื่อสมณศักดิ์ ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะ ชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่าง

(ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, 2561)

(Taweesak Tongtip, 2018)

(พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ, 2544)

(Phra Maha Somjin Sammapanno, 2001)

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

(Phraphrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014)

ผู้แต่งมากกว่า 1 คน แต่ไม่เกิน 6 คน ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่าง

(ดอกจันทร์, พรหมกุล และ โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คนขึ้นไป ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่าง

(รัฐสินธุ และคณะ, 2525)

(Ratsin, et al., 1982)

6. การเขียนเอกสารอ้างอิง (ท้ายบทความ)

6.1 หนังสือ:

ชื่อ-นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี))/เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

จุมพต สายสุนทร. (2552). **กฎหมายระหว่างประเทศ**(พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไข เพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

Maslow, A. (1970). **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row Publishers.

6.2. วารสาร:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ปิยะวิทย์ ทิพรส. (2553). การจัดการป้องกันและลดสารให้กลิ่นโคลน Geosmin ในผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์น้ำ. วารสารสุทธิปริทัศน์, 24(72), 103- 119.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*. 16(2), 298.

6.3 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ระดับวิทยานิพนธ์,/ชื่อคณะ:/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

ก้องเกียรติบุรณศรี. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้ประกอบการขององค์กรสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและผลการดำเนินงานในพื้นที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

Phra channa Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub- district,

Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. Master of arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

6.4 สัมภาษณ์:

ชื่อ-นามสกุล. /(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สัมภาษณ์

ตัวอย่าง

พระสมุห์หาญ ปญฺญารโ, (17 มีนาคม 2562). เจ้าอาวาสวัดป่าอาเจียง หมู่ 14 ตำบลกระโพ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์.

PhraKrusuvithanphatthanabandhit. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

6.5 สื่อดิจิทัล:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./ (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).จาก

<http://www.xxxxxxxxxx>.

ตัวอย่าง

สุนันทา เลาวัญศิริ. (2553). ธาตุอาหารหลักของน้ำสกัดชีวภาพแบบเข้มข้นจากขยะครัวเรือน.

วารสารออนไลน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (17 มีนาคม 2562). จาก

http://www.journal.msu.ac.th/index.php?option=com_

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model. (12 February 2014).

<http://jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>.

7. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น สำหรับ คำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวณิฏโองแหรกพุทธศาสนาปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการ” วารสารวณิฏโองแหรกพุทธศาสนาปริทรรศน์ บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ 305 หมู่ที่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอ
เมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434

E-mail: Vanamdr@hotmail.com

โทรศัพท์ 09-4514-1161 นางสาวจิรารัตน์ พิมพ์ประเสริฐ

08-3374-8741 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บรรจง โสดาดี

086-4654195 ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

081-7258693 รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

กำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

อัตราค่าวารสาร

จำหน่ายราคา ฉบับละ 150 บาท ไม่รวมค่าส่ง

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน “วารสารนันทนาการแห่งพุทธศาสตร์ปริทรรศน์”

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้าชื่อ.....ฉายา.....นามสกุล.....

2. สถานภาพผู้เขียน

○ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....

โปรแกรม.....คณะ.....

○ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน).....

3. มีความประสงค์ขอตีพิมพ์ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง
ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

4. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี).....

5. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....เขต/

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....E-mail.....

6. สิ่งที่ส่งมาด้วย

○ แผ่นดิสก์หรือไฟล์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

○ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

7. หากบทความนี้ จำเป็นต้องเชิญให้ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 อ่านอีก ข้าพเจ้ายินดียอมเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มและหากเมื่อ
ข้าพเจ้าแก้ไขแล้วแต่ยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้ให้ลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใด ๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการ
พิจารณาของกองบรรณาธิการถือเป็นที่สุด และไม่ขอเรียกร้องค่าใช้จ่ายทั้งหมดคืน

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อนและไม่ส่งต้นฉบับ บทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. เนื้อหาของบทความจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
3. บทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาไว้ในบทความของตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น
4. ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของบทความ ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหาตามแบบฟอร์ม (template) ของวารสาร
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการและรับผิดชอบบทความจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
7. ผู้เขียนควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
8. การกล่าวขอบคุณในกิตติกรรมประกาศ ผู้เขียนควรขออนุญาตจากผู้ที่กล่าวขอบคุณเสียก่อน
9. บทความของผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความเป็นส่วนตัว และสุขภาวะของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้องและให้ผลที่น่าเชื่อถือ มีคุณค่าทั้งด้านวิชาการและสังคม
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

5. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง

6. เมื่อบรรณาธิการตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียน เพื่อพิจารณาตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์การตีพิมพ์

7. บรรณาธิการมีเอกสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์ และรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

2. หากผู้ประเมินบทความมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความควรรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ